

NUOREN ELÄMÄÄ JA KOULUMUISTOJA ROCK- TÄHTIEN ELÄMÄKERTOJEN KUVAILEMANA

Maija Oksanen, 0121769

KTK, Aikuiskasvatus

Pro gradu-tutkielma

Kaarina Määttä

Lapin yliopisto

Kevät 2014

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta 2014

Työn nimi: Nuoren elämää ja koulumuistoja rock-tähtien elämäkertojen kuvailemana

Tekijä: Maija Oksanen

Koulutusohjelma: Aikuiskasvatus

Työn laji: Pro Gradu-työ _x_ Laudaturtyö__Lisensiaatintyö__

Sivumäärä:93

Vuosi: 2014

Tiivistelmä

Tämän Pro Gradu-tutkielman tarkoituksena on tutkia rock-laulajista kirjoitettuja elämäkertoja ja sitä, miten niissä kuvaillaan koulunkäyntiä sekä nuoruutta elämänvaiheena. Tavoitteena on löytää elämäkertoista yhteneväisyyksiä nuoruuden ja koulunkäynnin kuvailussa sekä yhteisön tavassa rakentaa kertomuksia henkilöistä, jotka ovat jollakin tavalla leimattu erilaisiksi.

Aineistona tutkimuksessa on 25 rock-tähdistä/laulajista kirjoitettua elämäkertaa, joista osa on omaelämäkertoja ja osa jonkun muun kuin niissä kerrotun henkilön kirjoittamia. Aineisto koostuu suuren yleisön tuntemista suomalaisista ja ulkomaisista laulajista. Analyysitapa on narratiivinen. Aineisto on ensin teemoiteltu viiteen kuvaelmaan/pieneen kertomukseen, joista on muodostettu kolme tyyppitarinaa.

Aineiston perusteella henkilöiden koulunkäynnistä ja asenteesta koulunkäyntiin voitiin löytää samankaltaisuuksia. Merkille pantavaa oli kriittisyys koulua ja opettajia kohtaan, erilaisuuden tunteiden kokemukset ja kiinnostus taideaineisiin, etenkin musiikkiin, perinteisten akateemisten aineiden kuten matematiikan sijaan. Lisäksi tavassa tuottaa kertomuksia koulusta sekä nuoruudesta oli yhteneväisyyksiä. Koulusta kerrotaan tarinoita usein negatiiviseen sävyyn. Nuoruutta puolestaan kuvaillaan vaikeaksi ajanjaksoksi, jota värittävät monenlaiset murheet ja murrosiän tuomat haasteet, jotka näkyvät myös koulussa.

Avainsanat: Nuoruus, alakulttuurit, rock, laulajat, elämäkertatutkimus, narratiivisuus

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi _x_

Way of the World

*You are born into this world
Looking down the barrel of a gun
And those who hold the gun
Want you to work fast and die young
And if you don't work
If you don't obey
They'll make you live in fear till your dying day
Those who govern hold the gun to your head
With religions, corporations, proud of blood
They've shed*

CHORUS:

*Whether it's God or the bomb
It's just the same
It's only fear under another name
(x2)*

*And the corporate snakes coming in to feed
On that pathetic fact known as human greed
Skin and bone being raked over those hot coals
This dump never seems to give time for human soul
And all those things that we have learnt
No time for questions, you'll just get burnt
You'll just get burnt*

(CHORUS x2)

*And those words crush you flat
Like your skull's under a brick
And the fear's so damned strong
That it makes you sick
And you can see right through those eyes
That make you fear, that make you lie
And you're taught to hold high
Yet you wonder why
Dumb values forced upon you by the
Living lie*

(CHORUS x5)

Kappaleen esittäjä: MaXQ

Sisällys

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUSKYSYMYKSET	10
3 NUORUUS JA KOULU	11
3.1 Nuoruuden määritelmiä ja historiaa	11
3.2 Nuoruuden kehitykselliset tehtävät	12
3.3 Koulunkäynti nuoruudessa	15
3.4 Erilainen, poikkeava, kiusattu	18
3.5 Käytöshäiriöt ja aggressiivisuus	22
4 ROCK-SUKUPOLVI, NUORISO- JA ALAKULTTUURIT SEKÄ MUSIIKKI NUOREN ELÄMÄSSÄ	25
4.1 Rock-sukupolvi	25
4.2 Rock-musiikin historiaa ja filosofiaa	26
4.3 Alakulttuurit	30
4.4 Populaarimusiikin tutkimus ja musiikin merkitys nuoren elämässä	32
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	34
5.1 Elämäkertatutkimuksesta	34
5.2 Elämäkerrat aineistona ja ihmisen ymmärtämisen lähteenä	35
5.3 Kertomukset ja narratiivisuus	39
5.4 Aineiston kuvailu	44
5.5 Aineiston käsittely	49
6 AINEISTON ANALYYSI	54
6.1 Perhe ja kasvu ympäristö	54
6.2 Nuori koululainen	58
6.3 Ryhmän ulkopuolella	62
6.4 Toveri- ja seurustelusuhteet	63
6.5 Musiikki nuoren elämässä ja muut harrastukset	66
7 TYYPPITARINAT	68
7.1 Vääränlainen persoona/ongelmanuori	68
7.2 Kunnollisesta kapinalliseksi	70
7.3 Akateeminen epäonnistuja	72
8 LUOTETTAVUUDEN TARKASTELUA	74
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	78

LÄHTEET.....	85
ELÄMÄKERRAT.....	92

1 JOHDANTO

Rock-laulajien kohdalla puhutaan usein suurista persoonista. Maagisista henkilöistä, joilla on jonkinlainen suuri merkitys ihmiskunnalle. Minä, kuten niin monet muutkin, olen kiinnostunut tästä ilmiöstä. Siitä, että joku henkilö saa kannettavakseen eräänlaisen sädekehän tai oikeammin viitan, jonka turvin voi vavisuttaa yhteiskunnan vallitsevia rakenteita ja saada kuulijakunnassa aikaan vaikutuksen muutoksesta, lupauksen jostakin uudesta, pois pääsyn tutusta ja turvallisesta. Sanotaan, että Jeesus oli aikamme suurin rock-tähti. Hän ”muutti” kenttää. Hänestä tuli myytti, elämää suurempi persoona. Aivan kuten myöhemmin Elvis Presleystä tai Jim Morrisonista, jotka liikuttavat massoja edelleen. Cavallo (2001, 148) lainaa musiikkikriitikko Ralph Gleasonia, joka oli yksi Rolling Stone-lehden perustajista. Gleasonin mukaan rock-musiikki oli yksi tärkeimmistä sosiaaliseen muutokseen johtavista voimista. Jokisen (2003, 42) mukaan toisen maailmansodan jälkeen syntyneissä sukupolvissa on paljon niitä, joille rock on ollut apuna omien kokemusten jäsentämisessä.

Rock-tähdillä on ollut menneisyys, johon liittyy samanlaisia kipukohtia kuin suurimmalle osalle planeettamme ihmisistä. Heillä on ollut lapsuuden koti, lapsuuden maisemat ja he ovat käyneet koulua. Viimeksi mainittu kiinnostaa minua kaikkein eniten. Puhutaan murheellisista taustoista, vaikeista isäsuhteista, poissaolevista tai liian takertuvista äideistä, mutta sen lisäksi kerrotaan tarinoita koulusta. Haluan selvittää tutkielmassani, miten rock-tähtien koulunkäyntiä kuvaillaan elämäkertoissa, joista suurin osa ei ole heidän omaa käsialaansa. Miten koulunkäynti sujui, miten kukakin asennoitui siihen ja millä tavalla koulu suhtautui näihin, usein jo nuorena poikkeuksellisiin henkilöihin. Otan huomioon, että kyse on usein myös tulkinnasta. Elämäkerrat ovat syntyneet haastattelujen ja tutkimusten myötä. Niissä voi olla epäkohtia. Elämäkerran kirjoittajat voivat tulkita asioita väärin. Haastateltavat ovat voineet muistaa tapahtumia, joita ei ole tapahtunutkaan, koska aikaväli tapahtumien ja haastattelujen välillä on ollut pitkä. Elämäkerrat ovat myös viihdettä, niitä voidaan dramatisoida, jotta niistä saataisiin viihdyttävämpiä. Uskon silti, että kykenen löytää

jotakin ainutlaatuista ja mielenkiintoista elämäkertojen pohjalta. Kenties jopa yhtäläisyyksiä kertomuksissa, toistuvia teemoja, joiden valossa voi tehdä joitakin päätelmiä rock-laulajien samankaltaisesta menneisyydestä tai ainakin yhteisön tavasta rakentaa tarinoita ja kertomuksia henkilöistä, jotka ovat saaneet erilaisen ihmisen leiman kannettavakseen. Leskelä-Kärki kirjoittaa, että elämäkerta on kulttuuriteon lisäksi historian avaamista ja suurten ihmisten jalanjalkien seuraamista pisteestä, jossa tiedetään heidän olleen jollakin tavalla kuuluisia. Lisäksi elämäkerta on liiketoimintaa. Leskelä-Kärjen mukaan rock-muusikkojen, urheilijoiden sekä poliitikkojen elämästä ilmestyy nopea elämäkerta siitakin huolimatta, että nämä ovat vielä elossa. (Leskelä-Kärki 2010.)

Kouluhan on monessa mielessä konservatiivinen laitos, jota vastaan on helppo kapinoida. Kouluun liittyy helposti ajatus pakolla tekemisestä. Läksyt on luettava, tehtävät tehtävä, on oltava ajoissa. Rock-maailma taas on tässä mielessä päinvastainen, sillä on tarve olla vapaa yhteiskunnallisista kahleista. Rock on eräänlainen yhteiskunnallinen liike, jolla on oma viestinsä. Etenkin monien työläistaustaisten poikien kohdalla vuosikymmenten ajan tämä viesti on otettu kiitollisena vastaan. Koulu on p:stä. Ei ole mitään hyötyä opiskella kielten verbejä tai tuhlata aikaansa, kun voi alkaa laulaa tai soittaa jotakin instrumenttia, rikastua, saada naisia ja huumeita. 2000-luvulla akateemisen työttömyyden ollessa huippuluokkaa motivointi saattaa edelleen olla vaikeaa. Mitä järkeä on opiskella pitkään ja päätyä työttömäksi tai työhön, joka ei vastaa omaa koulutustasoa. Voisi myös kysyä, mitä järkeä on opiskella pitkään, saada koulutustasoa vastaava työ ja huomata, että se, joka jätti koulut kesken, ansaitseekin huomattavasti enemmän jossakin muussa, esimerkiksi ns. duunaritason työssä. Meidän aikamme antaa vielä uuden haasteen. Mitä järkeä on opiskella asioita ulkoa, kun asiat voidaan googlettaa? Ja vielä, mitä järkeä on opiskella, koska saattaa päätyä samanlaiseksi kuin oppilaan mielestä konservatiivisen tylsä opettaja, joka ei puhu samaa kieltä nuoren kanssa. Joka elää melkein kuin toisella planeetalla.

Ziehen mukaan nuoruuden myyttistäminen on vahvasti politisoitunut. Nuori piiritetään tulkintoilla, odotuksilla ja arvioinneilla. Niitä on mahdotonta paeta. Nuoria lisäksi myös syrjitään. Nuoria esimerkiksi työnnetään syrjään perumalla koulutuspoliittisia lupauksia ja pystyttämällä ylitsepääsemättömiä aitoja eri koulutusväylien- ja järjestelmien välille.

Koulutusjärjestelmästä on tullut jonkinlainen varastointipaikka, jonne nuorisoa voidaan säilöä ja viivyttää näin institutionaalisesti sen siirtymistä työmarkkinoille. (Ziehe 1991, 50.) Esimerkiksi joukkoviestimet voivat luoda nuorison indeksointijärjestelmiä ja nuorison vapautta kahteen suuntaan. Ne voivat vakiinnuttaa uutta näkemystä nuorista ja nuorisoryhmistä yhteiskunnan järjestyskulttuurin suuntaan tai ne voivat luoda järjestystä nuorten sosiaaliin mielikuvitusmaailmihin eli suuntaamalla sitä kaupallisiin intresseihin. (Heiskanen & Mitchell 1985, 65.)

Toisen kautta yhteiskunnassamme jatkokoulutuspaikka tai työpaikka ei ole enää varma. Osa nuorista syrjäytyy jo peruskoulun suorittamisen jälkeen. Paineet suorittaa yläkoulu hyvin arvosanoin ovat kasvaneet. Nuoret seuraavat vanhempiansa tekemisiä, yrityksiä säilyttää työpaikkansa, jatkuvaa kouluttautumista, täydennyskoulutuksia perä perään. Millaisen mallin antaa esimerkiksi akateeminen, pitkälle kouluttautunut vanhempi, joka elää pätkätoiden ja sosiaaliturvan varassa, joka yrityksistä huolimatta ei onnistu saamaan vakituista työpaikkaa? Vastaan tulee jälleen kysymys: mitä järkeä tässä oikeastaan on? Kysymys, joka esitetään moneen kertaan elämäkerroissa, on lyhyesti: Miksi. Kysymys ei ole vieras nykypäivänäkään ja sitä kuulee edelleen kouluissa. Tämä on yksi syy aiheelleni. Rockin kulta-ajoista on jo vuosikymmeniä aikaa, mutta nuoret ovat edelleen ahdistuneita ja pohtivat asioita samalla tavalla kuin aikaisemmatkin sukupolvet. Kehys on ehkä eri, mutta kysymys *miksi* ei ole edelleenkään vieras. Ylitän ehkä valtuuteni, mutta väitän, että tämä kysymys kuuluu tänä päivänä usein vain luokahuoneissa, ei niinkään valtavirran nuorisokulttuurissa. Nuori on alistettu markkinatalouden jonkinlaiseksi orjaksi, jolla on kova ääni, mutta ei mitään sanottavaa, koska kukaan ei kuitenkaan kuuntele.

Kertomuksissa on varmasti yhtäläisyyksiä myös meidän kaikkien koulukokemuksiin. Elämäkerroissa on usein keskitytty kuvaamaan nuoruusvuosien koulunkäyntiä kenties siitä syystä, että ne vaikuttavat dramaattisemmilta ja tunteikkaammilta. Niihin liittyy enemmän ahdistusta ja erilaisuuden kokemusta kuin usein esimerkiksi lapsuuden kouluvuosiin. Lisäksi mukaan tulevat ensimmäiset seurustelukokemukset vastakkaisen sukupuolen kanssa. Usein suhde koulunkäyntiin rakentuu uudelleen. Lisäksi nuorelta odotetaan aikaisempaa enemmän vastuunottoa. Silti hän ei ole vielä vapaa päättämään

omasta elämästään. Ristiriita, joka vallitsee lähes jokaisen nuoren elämässä. Miten ottaa vastuuta omasta elämästä, jos se on ulkopuolisten rakentama, on usein esitetty kysymys.

Olen ottanut tutkielmassani huomioon myös yhteiskunnallisen, ajallisen ja kulttuurisen kontekstin. Esimerkiksi 1960-luku näyttäytyy rockin kulta-aikana, uusien mahdollisuuksien tuottajana. Olen valinnut joukkoon myös suomalaisia rock-tähtiä. Suuri osa suosituista ja tunnetuista rock-tähdistä on kuitenkin syntynyt ja kasvanut anglosaksisissa maissa.

Käsittelen tutkielmassani aluksi nuoruuden ajanjaksoa ja siihen liittyviä erilaisia piirteitä sekä kehityksellisiä tehtäviä. Lisäksi kiinnitän erityisen huomioni koulun käyntiin nuoruusvuosina. Kappaleessa neljä piirrän kuvaa rock-musiikista, sen historiasta ja filosofiasta sekä siihen liittyvästä fanikulttuurista. Tämän ohessa käsittelen musiikkia nuoruuden harrastuksena ja sen merkitystä nuoren kehitykselle. Paneudun myös nuorten alakulttuureihin ja niiden merkikseen nuoren elämässä. Analyysin olen suorittanut soveltaen narratiivista analyysia, mutta kuitenkin myös narratiivien analyysia hyväksikäyttäen.

Syrjälä luonnehtii tarinoita ajattelun, tietämisen ja kulttuurisen ymmärtämisen perusvälineiksi. Kasvatus, oppiminen ja opettaminen voidaan nähdä yksilöllisten ja yhteisöllisten tarinoiden konstruointina ja uudelleenkonstruointina. Koulut, luokat ja opettajainhuoneet ovat täynnä tarinoita. (Syrjälä 2010, 253.) Koulu ja nuoruus ovat teemoja, jotka ovat meille kaikille tuttuja ja joihin voimme samaistua. Ajanjakso ei sinänsä ole suhteessa koko elämään kovin pitkä, mutta sitäkin merkittävämpi. Sitä muistellaan samaan tapaan kuin armeijaa tai synnytykokemuksia, vuosia myöhemmin. Oma tavoitteeni on löytää henkilöiden elämästä, kouluajasta ja nuoruudesta joitakin yhtäläisyyksiä, jotka selittäisivät rock-uralle lähtemistä ja musiikkiharrastuksen valitsemista sekä kiinnittää huomio yhteisön tapoihin tuottaa tarinoita ja kertomuksia nuoruudesta ja koulusta.

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Olen kiinnostunut tarkastelemaan rock- laulajista kirjoitettuja elämäkertoja sekä etenkin sitä, miten niissä on kirjoitettu nuoruuden koulunkäynnistä yhtenä elämänvaiheena. Tiedostan, että nämä kertomukset ovat sosiaalisesti konstruoituja, ne eivät anna koko totuutta ja niissä piirtyy tapamme tuottaa kertomuksia julkisuuden henkilöistä. Kiinnitän mielenkiintoni myös koulua ympäröivään maailmaan, samoin kuin vallitseviin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin sekä nuorison alakulttuureihin. Lisäksi pyrin ottaa huomioon myös henkilön perhe- ja toverisuhteita sekä mahdollisia koulun ulkopuolisia harrastuksia. Koulu ei ole irrallinen saareke nuoren muusta elämästä. Koulussa vallitsevat monenlaiset tunteet, jotka voivat olla muualta kuin koulutiloista lähtöisin. Koulunkäyntiin vaikuttavat niin vanhempien avioerot, läheisen kuolema, päihderiippuvuudet, mielenterveydelliset ongelmat kuin sydänsurutkin. Lisäksi pyrin avaamaan rock-kulttuuria, sen historiaa ja filosofiaa pääpiirteittäin. Nuoruus käsitteenä on suhteellinen, mutta tutkielmassani käsittelen aikaväliä, joka sijoittuu suurin piirtein ikävuosien 11- 18 väliseen aikaan.

1. MITEN HENKILÖN LAPSUUDEN KASVUYMPÄRISTÖÄ KUVAILLAAN ELÄMÄKERRASSA?

2. MILLAINEN ON HENKILÖN KOULUMENESTYS JA KOULUASENNE?

3. MILLAISET OLIVAT HENKILÖN YSTÄVYYS- JA SEURUSTELUSUHTEET JA EROTTUVUUS TOISISTA?

4. MITEN MUSIIKKI JA MUUT HARRASTUKSET ILMENIVÄT NUOREN ELÄMÄSSÄ?

3 NUORUUS JA KOULU

3.1 Nuoruuden määritelmiä ja historiaa

Jokainen joka on elänyt murrosiän hiffaa et utuista on aika: jonain hetkinä enkeli liihottaa yllä, välillä nuoren Wertherin kanssa kävelyllä tuskaisella elontiellä, tällä synkällä, aika tiivistyy ja unelmat laukkaavat toisaalla, kuohuva koski sekä elämän synkkä pohjavirta, Jumalten viha, taivasten tuli, hetket kietoutuvat toisiinsa, vuodet kuin Shivan tanssi.. (Pelle Miljoona)

Monet nuoruuden tutkijat ovat sitä mieltä, että nuoruutta ja nuorisoa ei ollut ennen modernia teollistunutta yhteiskuntaa. Väitetään, että ranskalainen valistuskirjailija Rousseau käytti ensimmäisenä termiä nuoruus 1770-luvulla. (Puuronen 2006, 24.) Kaplanin mukaan Rousseau ei kuitenkaan keksinyt nuoruutta. Hän vain toi modernin maailman tietoisuuteen ihmisille hankalan tilanteen, joka syntyy kun lapsi omaksuu aikuisen seksuaaliset ja moraaliset velvollisuudet. (Kaplan 1986, 51.) Rousseau (1933, 401) kuvailee nuoruutta tai nuoruuden alkua teoksessaan Émile seuraavasti:

Aivan kuin meren kohina jo kauan edeltäpäin ennustaa myrskyä, tätä myrskyisää mullistusta ilmaisee heräävien intohimojen ääni: kumea kuohunta ennustaa vaaran lähenemistä. Lapsen mielialassa tapahtuu muutos; usein toistuvat kiivauden purkaukset ja alituinen mielenkiihotus saattavat miltei mahdottomaksi hillitä lasta. Se on kuuro sille äänelle, joka ennen saattoi sen tottelevaiseksi; siitä on tullut raivoava jalopeura, joka ei enää tottele kesyttäjänsä ja joka ei enää tunnusta mitään ohjausta.

Nuoruuden voidaan ajatella olleen aina olemassa, mutta vasta modernin myötä on syntynyt sellaisia instituutioita kuten koulu ja kulttuuriteollisuus, jotka määrittelevät nuoruuden uudelleen yleistetyllä tavalla. (Fornäs 1998, 293.) Kempainen kirjoittaa, että 100 vuotta sitten vallinneessa yhteiskunnassa ei tunnettu käsitettä ”nuoruus”. 1900-luku toi mukanaan nuoruuden ja nuorisokulttuurin. Vielä 1950-luvulla nuoruus vietettiin usein maalaisyhteisöissä, joissa sosiaalinen kontrollointi oli tiukkaa. 1950-luvun lättähattukulttuuri kyseenalaisti perinteisiä arvoja. Kulttuurillisen nuoruuden

syntyminen toi mukanaan rock - musiikin, iskelmämusiikin, Coca Colan, James Deanin ja Marilyn Monroen. (Kempainen 1998, 15.)

Flynn kuvailee teini-ikää muutosten ajaksi, lapsuuden menetykseksi ja siirtymävaiheeksi kohti aikuisuutta. Se on aikaa, jolloin kehittyy uusi tietoisuus omasta vartalosta, uudenlaisia tuntemuksia eri asioita kohtaan (ja uudenlaisia tunnekokemuksia) sekä kasvava mahdollisuus reflektointiin. Teini-ikään kuuluu muuttuva suhde muihin ihmisiin kuten vanhempiin, auktoriteetteihin ja institutionaalisiin rakenteisiin. (Flynn 2000, 68.) Fyysinen nuoruus kestää vain joitakin teini-ikään vuosia, mutta myöhäismoderni psykologinen nuoruus ulottuu pidemmälle. Osa saattaa olla ns. kulttuurisesti nuorekkaita senkin jälkeen kun heistä on tullut sosiaalisesti aikuisia. He pitävät kiinni nuorisokulttuurin tavoista vielä, kun elävät ja työskentelevät aikuisten tavalla. (Fornäs 1998, 293.)

3.2 Nuoruuden kehitykselliset tehtävät

E.H. Eriksonin elämänkaariteoria on eräs tunnetuimmista ihmisen elämänvaiheita listaavista teorioista. Erikson (1966, 14) kirjoittaa teoksessaan Nuori Luther, että nuoruuden identiteettikriisi esiintyy siinä elämänvaiheessa, jolloin jokaisen nuoren ihmisen täytyy rakentaa näkemys tai henkinen pohja lapsuutensa pirstaleista ja aikuisuuteen suunnatuista toiveista.

Nuoruutta voidaan luonnehtia siirtymäajaksi lapsuudesta aikuisuuteen. Kehityskulkua vievät eteenpäin erilaiset muutokset, jotka saattavat olla luonteeltaan fyysisiä, henkisiä tai sosiaalisia. Toveripiirin ja myöhemmin läheisen ihmissuhteen valinnalla kuten myös harrastuksillaan, koulutyöllään ja koulutusvalinnoillaan nuori antaa suuntaa elämälleen. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2010, 124 -125.) Murrosiän alussa lapsi on usein itsekeskeinen ja hänen minäkäsityksessään saattaa tapahtua suuria heilahteluita. Muutokset ovat yleensä tilapäisiä ja usein sidoksissa mielialan vaihteluihin. Murrosikäinen peruskoulun yläasteen oppilas on altis vaikutteille ja pohtii asioita sekä omaa käyttäytymistään ja kokee voimakkaasti tunnetasolla itseensä

kohdistuvan arvostelun. Epäonnistumisen syyt selitetään ulkoisilla tekijöillä. Tämän ikäisen ajattelu on stereotyyppistä, epäloogista ja mustavalkoista. Käyttäytymistä määräävät mallit, ystävyysuhteet ja ulkoiset palkkiot. (Aho & Laine 1997, 29.)

Fysiologiset ja kehon rakenteen muutokset vaikuttavat nuoren käsitykseen itsestään ja nuoren minäkuva muuttuu. Minäkuvan muutoksille luovat pohjaa esimerkiksi nopea kasvu ja aikuisen habituksen kehittyminen. Samalla tapaa pubertiteetti heijastuu siihen, miten muut ihmiset havaitsevat nuoren ja miten he häneen reagoivat. Pubertiteetin saavuttaminen muuttaa nuoren sosiaalista kehitysympäristöä. (Nurmi yms. 2010, 128.) Tarkastelemissani elämäkerroissa nuoren suhtautuminen ulkoiseen ympäristöön, ja päinvastoin, on saattanut muuttua voimakkaasti. Arvomaailmaa ja elämän tarkoitusta kyseenalaistetaan ja tehdään valintoja, jotka ovat poikkeavia yhteisöllisellä tasolla. Merkille pantavaa on vahva usko omiin lahjoihin musiikin saralla.

Aalberg & Siimes ovat listanneet asioita, joita nuori tarvitsee kehittyäkseen lapsesta aikuiseksi. Näitä ovat tunne siitä, että nuorista pidetään. Mikäli nuorista ei pidetä, vaatimukset siitä, että nämä käyttäytyisivät hyvin, voidaan unohtaa. Toiseksi Aalbergin ja Siimeksen mukaan nuoret tarvitsevat fyysistä ja emotionaalista tilaa kehittyä, oppia tuntemaan itsensä ja mahdollisuutensa. Ikätovereiden merkitys on myös suuri, he auttavat nuorta kasvamisessa. Nuorelle pitää myös asettaa rajoja; tätä kautta he oppivat tuntemaan itsensä ja yhteiskunnan, huonoa käyttäytymistä ei voida aina selittää ja ymmärtää. Nuoren on opittava ottamaan vastuu toiminnastaan. Lisäksi nuoren on tärkeää saada uhmata asetelmassa, jossa heidän riippuvuutensa kohdataan ja jossa heidän uhmaansa vastataan. Viimeiseksi nuoret tarvitsevat myös aikuisten läsnäoloa matkalla lapsesta aikuiseksi. (Aalberg & Siimes 1999, 103- 104.)

Nuoruuden kehityksellisenä tehtävänä on saavuttaa autonomia. Saavuttaakseen autonomian, nuoren on ratkaistava ikäkauteen liittyvät tehtävät, joita ovat irrottautuminen lapsuuden vanhemmista, heidän tarjoamasta tyydytyksestä sekä heihin kohdistuneista toiveista, pubertiteetin johdosta muuttuvan ruumiinkuvan, seksuaalisuuden ja seksuaalisen identiteetin jäsentyminen sekä ikätovereiden apuun turvautuminen nuoruusiän kasvun ja kehityksen aikana. Aalberg & Siimes (1999, 55) jakavat nuoruuden kolmeen vaiheeseen: varhaisnuoruus, joka sijoittuu ikävuosien 12-

14 väliin, varsinainen nuoruus 15- 17 vuoteen ja jälkinuoruus ikävuosien 18- 22 välimaastoon.

Löfblom kirjoittaa väitöskirjassaan, jossa hän tutkii nuorten kokemien elämysten ja yksilöllisiä ja yhteisöllisiä merkityksiä olettavansa Meadiin tukeutuen, että identiteettiään rakentava henkilö oppii kokemaan itsensä sen palautteen ohjaamana, jonka muut kanssatoimijat hänen toiminnastaan hänelle välittävät. Tämä johtaa siihen, että nuorisotutkimus sekä nuorten toimintaa koskevat yleiset puheenvuorot kertovat nuorille itselle, millaisia nuoret ovat, mitä heiltä odotetaan ja miten heidän toimintaa voidaan selittää. Nuoret kuitenkin kapinoivat usein heihin kohdistettuja normatiivisia vaatimuksia vastaan tekemällä asioita toisin. Löfblom kirjoittaa Foucaultia mukaillen vallan synnyttävän vastarintaa. (Löfblom 2013, 39.)

Turunen kirjoittaa, että tunteiden esiin puhkeamisen takia nuori elää ikään kuin jonkinlaisessa uudessa todellisuudessa. Erilaiset yllykkeet kuten itsekorostus ja omapäisyys lisääntyvät. Murrosikä saattaa merkitä myös kriisiä. Nuori vetäytyy mahdollisesti kuoreensa, eikä halua liittyä mukaan sosiaaliseen kanssakäymiseen. Nuoren ongelmat leviävät myös usein lähipiiriin kannettavaksi, mutta voivat olla mahdollisesti sieltä myös lähtöisin. Murrosikää on myös sanottu sosiaalseksi syntymäksi. Viiteryhmät, joihin nuoret samastuva ja joista he ottavat vaikutteita, laajenevat. Nykyaikaa kuvastavat nuorisokulttuurien virtaukset, joista kansainvälinen musiikkiteollisuus on ehkä merkittävin. (Turunen 2005, 114- 115.)

Nuoruuteen liittyy myös uusien tuntemusten kokeminen esimerkiksi vastakkaista sukupuolta kohtaan. Määttä kirjoittaa, että nuoruuden rakkaus on lumoavaa ja ehdotonta. Rakastuminen ja seurustelu merkitsevät usein arkielämän mullistavaa tunnemyrskyä. Nuori muodostaa rakkauskäsityksensä sellaisten mallien, tarinoiden ja sääntöjen myötä, jotka hän on omaksunut ympäristöstään. Nuoret ottavat tässäkin yhteydessä mallia myös viihdeteollisuudesta. Syyt rakastumiselle voivat olla myös sosiaalisen paineen aiheuttamia. Nuoret haluavat tukeutua ikätovereihin; on tärkeää seurustella, koska muutkin seurustelevat. He haluavat näyttää vanhemmille ja ikätovereilleen olevansa kykeneviä vastaamaan odotuksiin siitä, että nuorella kuuluu olla tyttö- tai poikaystävä. Usein rakastuminen saattaa olla myös mahdollisuus irrottautua lapsuudenkodista. Kumppanin valinta voi olla tapa kapinoida auktoriteetteja

kohtaan ja nuori hakeutuu sellaisen henkilön seuraan, joka on vastakohta vanhempien toiveille. (Määttä 2007, 88- 91.)

3.3 Koulunkäynti nuoruudessa

Opiskelu ja koulunkäynti kuuluvat olennaisena osana nuoruuteen. Koulun rooli on tässä vaiheessa erittäin keskeinen. Koulussa omaksutaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Seitsemännelle luokalle siirtyminen tuo mukanaan muutoksia. Nuori menettää tutun ja turvallisen luokanopettajansa ja joutuu ottamaan aikaisempaa enemmän vastuuta omista opinnoistaan. Vaihe saattaa olla todelle monelle nuorelle raskas, kun opiskelussa pitäisi sopeutua moniin muutoksiin ja samalla nuoruusiän myllerrys on kiivaimmillaan. (Hietala, Kaltiainen & Metsärinne 2010, 58.)

Ihmiset tulevat kuhunkin elämäntilanteeseen yksilöllisesti motivoituneina. Motivaation perustana voivat olla aikaisemmat kokemukset esimerkiksi harrastusten myötä tai se voi pohjautua esimerkiksi fysiologisperäisiin temperamenttieroisiin. Toiset voivat olla kiinnostuneempia teknisistä asioista, toiset taas haluavat suuntautua ihmisläheiseen työhön. Tavoitteiden muodostaminen jossakin elämäntilanteessa vaatii motivationaalisten mieltymysten vertaamista tarjolla oleviin mahdollisuuksiin ja haasteisiin. Näitä määrittävät erilaiset ikäsidonnaiset tehtävät. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 59- 60.) Voidaan myös väittää, että nuoret ohjaavat itse kehitystään ja valitsevat erilaisia kehitysympäristöjä (Nurmi yms. 2010, 134). Keltikangas-Järvinen kirjoittaa, että jokaisella ihmisellä on oma persoonallisuutensa, mutta se ei tee yksilöä, temperamentti tekee. Persoonallisuus on kulttuurin muokkaama. Samassa kulttuurissa kasvaneet ihmiset jakavat samanlaisia asenteita, tavoitteita ja päämääriä. Persoonallisuus muodostuu myös kasvatuksen kautta ja kasvatuksen tavoitteena on kasvattaa ihmiset niin samanlaisiksi, että he voivat muodostaa sosiaalisia yhteisöjä. Temperamentti kuitenkin varmistaa sen, että ihmiset reagoivat kasvatukseen yksilöllisesti ja säilyvät yksilöinä. (Keltikangas-Järvinen 2009, 30.)

Aittolan mukaan perheen ja koulun rinnalla nuorisokulttuurit, joukkotiedotus ja vapaa-ajan harrastukset tarjoavat nuorille uusia mahdollisuuksia nähdä ja tulkita elämäänsä. Hän lisää, että koulutusjärjestelmä sen sijaan pyrkii edelleenkin varustamaan nuoret teollisen yhteiskuntavaiheen edellyttämällä rutiininomaisilla tiedoilla ja käyttäytymisvalmiuksilla. Koulu ei näin ollen mahdollista nuorten toimintaa modernissa yhteiskunnassa. (Aittola 1998, 173- 174.) Aho & Laine kirjoittavat, että koululla ei ole yksiselitteistä roolia lasten ja nuorten kasvuympäristönä. Todennäköisesti koulu sosiaalisena ympäristönä saattaa olla joillekin nuorille vakava emotionaalista ja sosiaalista kehitystä jarruttava ja toisille taas samassa suhteessa edistävä tekijä. Voidaan sanoa, että useimpien kulttuurien kohdalla kulttuuri sosiaalistaa yhteisöön, tukee sosiaalisten taitojen kehittymistä ja toverisuhteiden luomista sekä ylläpitämistä. (Aho & Laine 1997, 252.)

Koulupäivä on täytetty säännöillä, tavoilla ja tottumuksilla, jotka ovat muovautuneet kouluinstituution historiallisen kehityksen vaiheissa. Nämä tavat ovat usein niin itsestäänselvyyksiä, ettei niitä huomata tai osata kyseenalaistaa. Koulussa pyritään tuottamaan järjestystä. Tämä tapahtuu esimerkiksi liikuttaessa tiloista toiseen. Järjestykseen pyrkiminen ei kuitenkaan aina onnistu, käytävillä kuuluu välitunneilla mekastusta ja siellä ryntäillään sekä tapellaan. Lisäksi aika määrittää koulun järjestystä, opettamista ja oppimista. Usein kellon pirinä katkaisee hyvin käynnistyneen työskentelyn. (Viskari & Vuorikoski 2005, 65- 66.)

Instituutiot, joihin lukeutuvat esimerkiksi koulu, koti ja päiväkotit, uusintavat ja tuottavat kulttuurinsa tapoja ja perinteitä. Luokkahuoneen vuorovaikutustilanteissa, kuten esimerkiksi luokkahuoneen kielipelissä sukupuolisuuteen liitettyjä merkityksiä tuottavat sekä opettaja ja oppilaat. Sosialisatioprosessissa aikuisella ihmisellä on merkittävä rooli tapojen ja asenteiden opettajana ja siirtäjänä. Koulussa opettajat ja oppilaat eivät ole ainoita, jotka tuottavat sukupuolisia merkityksiä. Merkityksiä tuotetaan myös koulun oppimateriaaleilla ja henkilökuntarakenteella. (Pikkuvirta & Keskinen 2005, 183.) Tolonen on tutkinut ääni-metaforan kautta ihanneoppilaan mallia ja oppilaiden välisiä suhteita koulussa. Hän havainnoi, että liiallinen puhe ja sosiaalisuus saattaa aiheuttaa häirikön maineen opettajan silmissä, kun taas liika hiljaisuus, jonka tarkoitus on miellyttää opettajia, hikarin maineen oppilaiden silmissä. Myös koulun virallisella

tasolla ajatus ihanneoppilaasta on ambivalentti. Opetustilanteissa ihanneoppilaan pitää olla hiljaisen lisäksi aktiivinen ja sopivasti puhelias. Opettajien mukaan oppilaiden tulee olla myös sosiaalisia - eräs opettaja nimitti ahkeria mutta liian hiljaisia tyttöjä harmaavarpusiksi. Arjessa muokattujen käsitysten nojalla nuoret oppivat, että ihanneoppilas opiskelee herkeämättömästi, on hillitty ja käyttäytyy toisia kohtaan hyvin. Yksi ongelma on siinä, että nuorten tulkinta hiljaisesta ihanneoppilaasta voi kaventaa heidän sosiaalisen toiminnan mahdollisuutta koulussa. Oppilaat näkevät usein itsensä pedagogisesti oppimisen objekteina, eivät subjekteina. (Tolonen 2000, 136- 143.)

Yksi koulun ongelmista on ollut siinä, ettei se ole osannut hyödyntää koulun ulkopuolella hankittua kokemusta, tietoa ja taitoa. Koulun ulkopuolella tapahtuvat epäviralliseksi nimetyt oppimiskokemukset ovat sosiaalisesti organisoituja tapahtumia ja tilanteita. Oppiminen sitoutuu kuitenkin helposti rutiineihin, jotka uusintavat institutionaalisen järjestyksen. Kouluoppiminen muistuttaa Laineen mukaan teollisen yhteiskunnan ajatuksellisia ja toiminnallisia jäsenystapoja aine- ja työnjakoineen, didaktisine malleineen, aika- ja tilarakenteineen sekä organisatorisine ratkaisuneen. Vaarana voidaan nähdä, että koulun käytännöt koetaan jäänteeksi menneiltä ajoilta. Tällaisena se liukuu yhä kauemmas esimerkiksi nuorten ja opettajan omasta kokemusmaailmasta. (Laine 1991, 118- 119.)

Koulutukseen ja opetukseen voidaan nähdä liittyvän paljon kirjoittamattomia lakeja tai jonkinlaisia käsikirjoituksia, joita toteutamme, koska haluamme täyttää normeja. Näitä voidaan kutsua myös piilo-opetussuunnitelmiksi, joita ei useinkaan aseteta alisteiseksi keskustelulle, eikä niitä kyseenalaisteta. Yksi perustavimmista opetustilanteista koskevista oletuksista on se, että opettaja opettaa ja oppilas kuuntelee ja yrittää muistaa sen, mitä tietoa opettaja hänelle välittää. (Törmä 2003, 113.) Vuorikoski vertaa opetuskokemuksia samaan tapaan näytelmiksi. Näytelmässä on ennalta laadittu käsikirjoitus. Lisäksi näytelmässä mukana olevat että yleisö pitää saada uskomaan sen hyvyteen. Kouluissa ja luokkahuoneissa suoritetaan näytelmää, joiden käsikirjoituksen koulut ja opettajat ovat saaneet valtiovallan auktorisoimilta käsikirjoittajilta. Opettaja on ohjaaja, oppilaat ohjattavia. Näytelmän juoni on vanha ja klassinen. Oppilaista on tarkoitus muokata kunnan kansalaisia. (Vuorikoski 2003, 131- 132.) Ziehe kirjoittaa näkemistään kouluista, joissa oppilaat eivät ole olleet lainkaan aggressiivisia opettajia

kohtaan, vaan eri tilanteissa - koulumatkalla, käytävissä, koulun pihalla - avoimia, ystävällisiä ja kommunikatiivisia. Kuitenkin opetustilanteen käynnistyttyä, puhkeaa suuri tai joukkomittainen tympääntyminen, joka nuoremmilla oppilailla ilmenee levottomuutena, voimakkaana tarpeena esittää kaikkea mahdollista: pelleilyä, välihuutoa ja vierustoverin hännäämistä. Tilanteen tarkkailijalle syntyy hänen mukaansa tunne, että aikaa vain yritetään tappaa ja että armotonta pitkävetisyyttä keitetään vain jatkuvalla toiminnalla. (Ziehe 1991, 162- 163.) Laine kirjoittaa, että pahimmillaan näyttämöllä ovat jonkinlaiset mekaaniset marionetit, jotka vedetään käyntiin koulun summerikellon soitua ja jatkavat oppituntirupeaman 45 minuutin ajan nytkähtääkseen uudelleen liikkeelle seuraavalla tunnilla. (Laine 2000,122.)

3.4 Eriäinen, poikkeava, kiusattu

Poikkeavuudella voidaan tarkoittaa monia asioita. Arkielämässä poikkeaminen voi tarkoittaa tavanomaisia asioita kuten esimerkiksi ”eri polun valitsemista”, eikä siihen liity välttämättä mitään kielteistä arvostusta. Jos poikkeavuuden käsitettä tarkastelee laajemmin, voidaan aluksi ottaa vertailukohdaksi käsitteen vastakohta, joka usein on normaalisuus. Normaalisuuskäsitettä lähellä on normin käsite, jolla tarkoitetaan yhteisön tai yhteiskunnan luomaa säädöstä. Normia kontrolloi ihmisten muodostama yhteisö ja yksi väline tämän kontrollin toteuttamiseen ovat sanktiot. Voidaan väittää, että poikkeavuus on normin noudattamattomuutta, poikkeava henkilö ei noudata normia. Lisäksi voidaan puhua tilastollisesta poikkeavuudesta, jolloin poikkeavat nähdään vähemmistönä, sellaisina, joiden käyttäytyminen eroaa valtaväestön käyttäytymisestä. Toisen kautta poikkeavuus eri kulttuureissa määritellään eri tavoin. Poikkeavuus, sen määrittely ja kontrollointi ovat vahvasti sidoksissa siihen kulttuuriin, jossa kulloinkin eletään. (Laine 1991 15- 18, 20.) Tässä yhteydessä on hyvä ottaa esiin myös leimautumisen käsite. Laine kirjoittaa, että leimautumisteoreettisessa suuntauksessa leima merkitsee stigmaa, yhteisön yksilöön lyömää poltinmerkkiä, jolla hänet leimataan jollakin tavalla poikkeavaksi. Sosiaalinen kontrolli aikaansaa leimautumisen. Poikkeavuutta ja rikollisuutta ei siten olisi ilman yhteyttä sosiaalista

kontrollia harjoittavaan yhteisöön. Usein leimat saattavat olla erehdyksestä syntyneitä, eikä niillä ole mitään aitoa perustaa. Niistä voi kuitenkin olla erittäin vaikea päästä eroon. (Laine 1991.)

Aina ei esimerkiksi toveripiiri hyväksy kaikkia jäsenikseen. Säännöllisesti joitakin syrjitään, torjutaan ja kiusataan. Tällaisissa tapauksissa kulttuurin vaikutus on näiden syrjäytyneille ja huono-osaisille nuorille kielteinen ja ehkäisee positiivisten sosiaalisten suhteiden rakentumista ja siten myös positiivisen identiteetin omaksumista sekä sosiaalisten taitojen kehittymistä. (Aho & Laine 1997, 251- 252.) Nuoret, joilla on kielteinen minäkuva, käyttävät usein enemmän defensiivisiä strategioita. Luottamuksen puute omiin kykyihin johtaa siihen, että nuori ahdistuu ja alkaa välttää haasteellisia tehtäviä. Voi olla, että tehtäviin liittymättömiin asioihin keskittyminen vähentää ahdistuneisuutta tai se antaa mahdollisuuden käyttää erilaisia tekosyitä, mikäli kohdataan pelätty epäonnistuminen. (Nurmi yms. 2010, 135.) Ziehe kirjoittaa pelosta siihen, että tuottaa pettymyksen niille ihmisille, joilta kaipaa eniten hyväksymistä ja arvostusta. Pelko siitä, että oma kuva tai imago joutuu naurunalaiseksi. Tämä pelko tukahduttaa kaikki mahdollisuudet kokeilla omia kykyjään, ottaa riskejä tai yrittää tehdä sellaistaakin, josta tietää, ettei osaa sitä vielä kovin hyvin. Tällöin syntyy taipumus toistaa vain sitä, minkä varmasti osaa ja kokeilla uutta ainoastaan silloin, kun tuntee itsensä jo etukäteen ”paremmaksi” kuin toiset. (Ziehe 1991, 179- 180.)

Csóti (2003, 66) on jakanut koulussa tapahtuvan kiusaamisen kahteen luokkaan: suoraan kiusaamiseen ja epäsuoraan kiusaamiseen. Suoraa kiusaamista ovat esimerkiksi 1. tahallisesti 2. fyysinen kivun tuottaminen 3. 4. vahingoittamisella uhkaaminen. Epäsuoraa kiusaamista puolestaan ovat esimerkiksi nimittely, erilaiset eleet, joiden kautta osoitetaan halveksuntaa, ystävän esittäminen ja samalla kiusatun pelkojen utelu, ilkeät sähköpostit ja tekstiviestit ja juoruilu. Liittäisin tähän mukaan myös sosiaalisen median tänä päivänä. Kiusaamisen vaikutukset saattavat olla kiusatulle erittäin traumaattisia. Kiusattu saattaa olla sosiaalisesti passiivinen ja puhua ainoastaan silloin, kun joku puhuu hänelle ensin. Hän saattaa olla herkästi loukkaantuva ja kokea, ettei hän selviydy. Kiusattu on usein yksinäinen, hän voi olla itsekriittinen ja vihata itseään (huono itsetunto). Lisäksi hän voi olla masentunut ja yrittää vahingoittaa itseään. (Csóti 2003, 69- 70.)

Tutkimuksessa, jossa kartoitettiin syitä koulukiusaamiseen, havaittiin, että kiusatuiksi joutuivat useimmin ne, jotka ahdistuivat helpoiten sosiaalisissa tilanteissa tai olivat koulutovereiden hyljeksimiä. Kiusatut itse kokivat kiusaamisen syyksi yleisemmin sosiaalisen ahdistuksen, kun taas koulutoverit pitivät kiusaamisen syynä tovereiden puutetta. Kiusaaminen oli usein myös tyypillisempää pienemmässä luokkatilassa, mitä voidaan esimerkiksi selittää sillä, että suuremmissa tiloissa ahdistunut käyttäytyminen saattaa jäädä piiloon. Usein kiusaamisen uskottiin myös olevan keino säästyä kiusatuksi tulemiselta. (Saarento, Kärnä, Hodges & Salmivalli 2011, 430.) Varhaisnuoruudessa koettu kiusaaminen tai joukon ulkopuolelle jääminen voivat vammauttaa nuorta, sillä nuorella on samaan aikaan suuria paineita ja toisen kautta kehittymättömät psyykkiset rakenteet paineiden kestämiseksi ja niistä selviämiseksi. Häpeäkokemukset jäävät usein mieleen ja muokkaavat mielikuvaa itsestä, joskus jopa pysyvästi. Näistä käsityksistä saattaa olla aikuisenakin vaikea päästä irti siitä huolimatta, että paino olisi laskenut tai iho parantunut. (Sinkkonen 2010, 59.)

Kiusatuksi tulemisen kokemukseen liittyy kiinteästi myös yksinäisyyden tunteet. Yksinäisyyden tunteiden voidaan ajatella kuuluvan nuoren normaaliin kehitykseen. Nuoren alkaessa itsenäistyä ja irtaantua vanhemmistaan ei hän enää jaa samaan tapaan kokemuksiaan vanhempiensa kanssa. Nuori sulkeutuu vanhemmiltaan ja alkaa avautua enemmän vertaisilleen. Nuori ei välttämättä kuitenkaan koe saavansa samanlaista turvaa ja huolenpitoa tovereiltaan kuin mitä vanhemmiltaan ja tämä saattaa synnyttää nuorella yksinäisyyden tunteen, joka on kuitenkin yleensä ohimenevä. Osa nuorista kuitenkin kokee itsensä yksinäiseksi ja tutkimuksissa on havaittu, että kouluikäisistä lapsista ja nuorista noin 10- 15 prosenttia kokee itsensä kroonisesti yksinäisiksi. Yksinolo ja yksinäisyys ovat kaksi eri asiaa. Hetkittäinen yksinolo voi olla vapauttava ja voimaannuttava tila, mikäli se on väliaikainen. Yksinäisyys nuoren sisäisenä kokemuksena saattaa puolestaan olla tuskallinen olotila, joka on yleensä seurausta joko konkreettisesta ystävien ja läheisten ihmissuhteiden puutteesta tai nuoren kyvyttömyydestä kokea läheisyyttä ja turvallisuutta toisten seurassa. Yksinäisyyden kokemus on usein yhteydessä myös masennukseen ja huonoon itsetuntoon. (Uusitalo 2007, 24- 25.)

Lisäksi nuoruuden ongelmiin kuuluvat esimerkiksi sukupuolirooleihin ja seksuaalisuuteen liittyvät tekijät. Murrosiän aikana nuori kokee painetta ja pakottavia odotuksia vanhempien ja muiden aikuisten sekä vertaisryhmän taholta hyväksyttävän naisen tai miehen roolin esittämisestä. Pojan on oltava viileä, itseriittoinen, tunteensa hallitseva, kilpailuhaluinen ja urheilullinen: hänen on ennen kaikkea kiellettävä kaikki riippuvuuden merkit. Tytön on puolestaan oltava ihmissuhteisiin kykenevä, sensitiivinen, ihastuttava, ei-kilpailuhenkinen, toisia ajatteleva, syrjäänvetäytyvä, avulias, viehättävä ja suosittu. Rikkoessaan rajoja, nuori aiheuttaa tyrmistystä, hälytystilan vanhemmissa ja muissa kriittisissä aikuisissa, joutuu ikätovereidensa hylkäämäksi ja menettää pelin suhteessa vastakkaiseen sukupuoleen. (Douvan 1982, 93.)

Douvan nimittää sukupuoliroolin tarkoittamaan sosiaalista tai kulturaalista määrittelyä soveliaasta maskuliinisesta ja feminiinisestä roolista. Sosiologisena käsitteenä se viittaa sosiaalisessa järjestelmässä olevaan asemaan liittyviin ja käyttäytymistä ohjaaviin normeihin. (Douvan 1982, 92.) Goffmanin mukaan kukin yhteiskunta kehittää omat käsityksensä siitä, mikä on näille kahdelle sukupuoliluokalle olennaista tai luonteenomaista ja käsitykseen sisältyy sekä yleistettyjä ja moitittuja piirteitä. Voidaan puhua maskuliinisuuteen tai feminiinisyyteen liittyvistä ihanteista. Goffman lisää, että sukupuoli-identiteetti voi määrittää henkilöä jopa ikäryhmääkin vahvemmin. (Goffman 2012, 69.)

Tutkimusten mukaan luovat tiedemiehet ja taiteilijat ovat yleensä introverteja. Taiteilijoiden persoonallisuudessa korostuvat usein herkkyys, haavoittuvuus ja alttius mielenterveysongelmille. Esimerkiksi depressio on tuttu sairaus monille taiteen alan ammattilaisille. Kuitenkaan ei voi ajatella, että jokainen taiteilija olisi depressiivinen juoppo. Yksilön tietyt ominaisuudet helpottavat kuitenkin luovuuden esiin pääsyä, koska luovuus vaatii rohkeutta ja riippumattomuutta. Luovuuden olemukseen kuuluu aina epäonnistumisen riski. Etenkään lapsen tai murrosikäisen ei ole helppo tehdä asioita omalla tavallaan, koska epäonnistuminen ja tästä seuraavan pilkan kestäminen voi olla ylivoimaista. On huomattavasti helpompi sopeutua massaan ja tehdä kuten käsketään. Uusikylä nimeää koulun pahimmaksi ongelmaksi suorituskorostuneisuuden. Se vaikuttaa useimpien oppilaiden käsitykseen omista kyvyistään. Oppilaan tulisi olla

erehtymätön ja osoittaa jatkuvasti erinomaisuuttaan. Suorituspakon vastakohta on aito oppimisorientaatio. (Uusikylä 2002, 46,52.)

3.5 Käytöshäiriöt ja aggressiivisuus

Aggressiivisuus on keino saavuttaa jotakin. Se johtaa psyykkiseen tasapainoon, kun sen avulla pystytään poistamaan häiriön syy. Aggressiivisuuden käyttäminen on kuitenkin aina osoitus psyykkisestä taantumasta. Aggressiivisuus on viimeinen keino, se tulee mukaan silloin, kun muita keinoja ei enää ole. Se johtaa kuitenkin aina uusiin ongelmiin. Ainoa keino on vähentää aggressiivisuuden syitä. Aggressiivisuuden hillitseminen ei johda psyykkisiin patoutumiin, vaan antaa mahdollisuuden ratkaista ongelman muita, rakentavia keinoja käyttämällä. (Keltikangas-Järvinen 2009, 73- 74.) Nuorten puheissa käsitellään paljon jengi- ja porukkaväkivaltaa. Tällaisella väkivallalla on nuorten maailmassa myös sosiaalista merkitystä. Erityisesti pojille porukkaväkivalta luo sosiaalista asemaa ja rakentaa sosiaalisia hierarkioita. Väkivallalla saattaa olla subjektiivisesti koettuja myönteisiä vaikutuksia. Väkivallan käyttäjää saatetaan arvostaa, hän luo turvallisuutta ryhmäänsä, hänestä puhutaan ja häntä pelätään. Väkiältä liitetään usein myös positiivisia pidettyihin ominaisuuksiin kuten maskuliinisuuteen, rohkeuteen, voimaan, pelottomuuteen sekä toimintakykyyn. (Nyqvist 2007, 19.)

Kielteinen kasvuympäristö, joka sisältää paljon negatiivista vuorovaikutusta, on vaurioittava. Etenkin pojille saattaa kehittyä taipumus väkivaltaisuuteen, sillä poikien kasvatuksessa väkiältä on hyväksytympää. Lisäksi poikaryhmissä maskuliinisuutta osoitetaan usein aggressiivisuudella. (Nyqvist 2007, 15.) Salmivallin (1998, 67) mukaan voi olla mahdollista, että enemmän kuin lapsen persoonallisuuteen liittyvä aggressiivisuus, saattaa koulun sosiaalinen ympäristö pitää hänet kiusaajan roolissa, jonka hän on joskus omaksunut. Roolit koululuokassa muodostuvat usein toisten

odotusten mukaisiksi. Toisen kautta Salmivalli painottaa, että hyvin epäaggressiivinen lapsi ei kiusaa toisia, oli hän millaisessa ryhmässä tahansa.

Cacciatore (2008, 157) kirjoittaa murrosikäisistä pojista hauskaasti:

Pojat ovat usein lapsellisia siinä vaiheessa, kun siirrytään alakoulusta yläkouluun. 13-vuotiaina he ovat kuin eksynyt varsalauma, joista osa ryntäilee hontelon ja äkkiä venähtäneen oloisena sinne tänne; osa alakoulukokonsa säilyttäneistä yrittää melskaamalla vaikuttaa senttejään varttuneemmilta ja hahmottaa tilaa ja olemassaolonsa ehtoja. Monet tuskin ovat ajatelleet elämää peruskoulun jälkeen. Miten pojille voisi tässä vaiheessa antaa kärsivällisyyttä ja tukea? Edessä ovat sitkeän sinnittelyn vuodet, jolloin pojat herkemmin kuin tytöt keskeyttävät koulunsa tai lakkaavat yrittämästä.

Sinkkonen kirjoittaa, että murrosiän alku ja myöhäisnuoruusikä ovat haavoittavaa aikaa psykiatrisen sairastuvuuden kannalta. Listaan kuuluvat tarkkaavuuden häiriöt, käytöshäiriöt, päihteiden ongelmakäyttö, jotka ovat yleisempiä pojilla. Tytöillä useammin todetaan depressiota, ahdistuneisuutta ja syömishäiriöitä. Useat nuoret syyllistyvät asosiaalisiin tekoihin, mutta rauhoittuvat jossakin vaiheessa ja palaavat arkeen. Osasyynä tähän on keskushermoston kypsyminen ja harkintakyvyn paraneminen. Lisäksi toverisuhteilla on erittäin suuri vaikutus. Seura tekee usein kaltaisekseen ja etenkin nuoret, joilla on huono itsetunto, hakeutuvat seuraan, jossa heille ei aseteta mitään vaatimuksia, vaan hyväksyvät heidät varauksetta. Sinkkonen kirjoittaa nuoren olevan käymistilassa. Kehittyvä keskushermosto ja vilkastunut hormonitoiminta saavat aikaan tarpeen etsiä voimakkaita elämyksiä sekä uusia, intensiivisiä kokemuksia. Kuitenkin impulssien säätelylle tarpeellinen aivoalue on vielä keskeneräinen. Tästä johtuen monet nuoret syyllistyvät tekoihin, joita eivät kuvittelisi tekevänsä muutamaa vuotta aikaisemmin tai myöhemmin. (Sinkkonen 2010, 43, 179- 180.)

Nuoruus on myös vaikeaa aikaa muutenkin. Erityisesti omaisuusrikollisuus ja monenlainen muu ongelmakäyttäytyminen on silloin yleisempää. Aikuisuuteen siirryttäessä ongelmakäyttäytyminen usein vähenee. Jos näin ei tapahdu, päädytään yleensä vakaviin ongelmiin kuten erilaisiin aineriippuvuuksiin tai rikollisuuteen. Nurmi yms. kirjoittavatkin, että osittain tästä syystä nuoruuden ongelmat ovat kehityspsykologian tutkituimpia alueita. (Nurmi yms. 2010, 124- 125.) Monet psyykkiset ongelmat saavat alkunsa nuoruudessa. Tällöin puhutaan nuoruusiän

kehityskriiseistä. Toisinaan kyse voi olla vakavasta psyykkisestä oireilusta, joka tulisi erottaa kriisikehityksestä. Nuorten kehitys etenee kuitenkin yksilöllisesti, mikä tekee häiriön arvioinnista haastavaa. Mikäli nuoren mieli ei ole tasapainossa, normaali elämä häiriintyy. Nuorella saattaa ilmetä koulussa vaikeuksia kuten keskittymiskyvyttömyyttä ja lisääntyvää väsymystä. Tämä johtaa usein koulumenestyksen laskuun. Nuorelle aiheutuu usein vuorovaikutusongelmia suhteessa aikuisiin - kuten omiin vanhempiin, opettajiin ja muihin nuorelle auktoriteetteja edustaviin henkilöihin. (Hietala, Kaltiainen & Metsärinne 2010, 57- 59.)

Mikko Takala (1992) on tarkastellut kouluallergiaa. Takala mainitsee kouluallergian olevan yksi syy syrjäytymiselle. Hänen mukaansa tietty aines oppilaista valikoituu vetäytyjiksi tai häiriköiksi ja tätä kautta joutuu heikkoon asemaan työmarkkinoilla. Näille nuorille on ominaista voimakas koulu- ja koulutuskielteisyyys. Hän määrittelee kouluallergian oireeksi nuoren vieraantumisen ja syrjäytymisen koulusta, sen normeista sekä tavoitteista. Siihen liittyy esimerkiksi negatiivista asennetta kouluun, flegmaattisuutta tai aggressiivisuutta opettajaa kohtaan, haluttomuutta, tietämättömyyttä omista haluista ja kyvyistä, päämäärättömyyttä, kaupallisen nuorisokulttuurin passiivista kulutusta, halua elää ilman että tarvitsisi raataa sekä yleistä jäsentymättömyyttä omista kyvyistä ja omasta persoonasta sekä suhteesta yhteiskunnan organisaatioihin. (Takala 1992, 33- 34, 37.)

4 ROCK-SUKUPOLVI, NUORISO- JA ALAKULTTUURIT SEKÄ MUSIIKKI NUOREN ELÄMÄSSÄ

4.1 Rock-sukupolvi

Koen tärkeäksi selventää auki ajallista ja yhteiskunnallista ilmapiiriä, joka vallitsi 1950-1970-luvuilla, jolloin suuri osa käsittelemistäni rock-laulajista eli nuoruuttaan ja kävi koulua.

Burnett kuvailee sodan jälkeistä sukupolvea kapinallisiksi, joilta puuttui sodan antama merkityksen tunne, vallankumouksellinen liike tai masennus. Heiltä puuttui myös jonkinlainen historiallinen tehtävä, joka oli karakterisoinut aikaisempia sukupolvia. Heidän identiteettinsä muovautui kulutuksen myötä ja kehittyi käyttämällä omaa kokoa hyväkseen. Heistä tuli suuri markkinakohde, he olivat nälkäisiä tyylille ja ilmaisulle. Burnett jakaa sodan jälkeen syntyneen sukupolven kahteen osaan: ensimmäiseen aaltoon, joka syntyi vuosina 1945 -1960 sekä toiseen aaltoon, joka käsitti 1958 alkaen syntyneet ja 1960-luvulla syntyneet. (Burnett 2010, 77.)

1950-luku toi mukanaan populaarimedian ja kirjat, jotka puhuttelivat nuorekkaita joukkoja, jotka olivat nousseet yhteisöstä, joka halusi rakentaa itsensä jälleen kasaan. Nuorisokulttuurista tuli eräänlainen ”paholaisen joukko” ja moraalisen paniikin lähde nuorten haavoittuvuudelle. Nuorisokulttuuri ja sodan jälkeinen ”vauvakuume” tuottivat uudenlaisen sukupolven, jolla oli vahva identiteetti, josta käytetään nimitystä ”Boomers”. (Burnett 2010, 77- 78.) Laine kirjoittaa, että nuorten koulun ulkopuolisten elämäntapojen moninaisuus yhdessä populaarikulttuurisen kokemusmaailman kanssa haastavat perinteiset oppimis- ja tiedonjäsentämistavat sekä perinteiset auktoriteetit ja mallit. Tiedon merkitys ja asema, yhteisölliset suhteet ja nuorten identiteetit ovat irtautumassa vanhoista kiinnikkeistään. (Laine 2000, 117.) Nuoria voidaan luonnehtia myös aikakautensa peiliksi. Keskeiset historialliset tapahtumat ja ideologiat, jotka vasta myöhemmin yleistyvät yhteiskunnassa laajemmin, näkyvät ensin heidän ajattelussaan. 1920- ja 1930-luvulla näin kävi oikeistolaisen ideologian leviämisen kanssa ja 1960 - 1970-luvuilla radikalismien aikana. Nuorten herkkyyden ajan tapahtumille näkyy monina

ylilyönteinä paitsi nuorten toiminnassa myös valtakulttuurin suhtautumisessa heihin. (Nurmi yms. 2010.)

Yksi pelko oli, että nuoret kuluttaisivat ilman arvoja ja heistä tulisi markkinamanipulaation passiivisia uhreja. Tästä näkökulmasta ”teini-ikäinen” oli kaupallinen luomus; seurauksena olisi nihilistinen kulttuuri, sukupolvi, joka ei ollut kiinnostunut mistään muusta kuin räikeistä, välittömistä nautinnoista. Konservatiivit viittasivat nuorten ”yksityiseen hedonismiin ja yleisten ja yhteisöllisten mielipiteiden puutteeseen”, liberaalit pelkäsivät epäpoliittista työläisten sukupolvea, joka ajatteli, että ”koskaan ei ole ollut näin hyvin”. Lisäksi pelot nuorten maailmasta, jossa eivät vallinneet aikuisten edut, vaan toveripiirin normit, olivat olleet esillä jo 1900-luvun alussa. (Frith 1988, 190.)

4.2 Rock-musiikin historiaa ja filosofiaa

Uusi yleisö oli aikaisempaa paljon nuorempaa ja ensimmäinen sukupolvi, joka kasvoi yhdessä television kanssa. Rock-musiikin kanssa kasvaminen nousi aikaiseksi ja tärkeäksi teemaksi ”baby boom” sukupolvelle. 1950-loppupuolella ikäryhmällä oli oma erottuva kulttuurinsa ja siihen liittyviä rituaaleja koulussa ja matkoilla, muodissa, tanssissa ja pariutumisessa. Teemat esiintyivät esimerkiksi lauluissa ”Black Denim Trousers”, ”Puppy Love”, ”Summertime Blues” ja ”Save the Last Dance for Me”. Starr & Watermann kirjoittavat, että mikäli olit nuori 1950-luvulla, niin sillä missä asuit tai mitä luokkaa tai rotua edustit, ei ollut väliä, koska rock oli sinun musiikkiasi. (Starr & Watermann 2005.) Rock & roll musiikki johti teinit myös kapinoimaan vanhempiaan vastaan, tekemään seksuaalisia kokeiluja ja se toimi myös vertaisryhmänä siitä, miten pukeutua, kuunnella, milloin opiskella ja mitä tehdä lauantai-iltaisina. Monet uskoivat, että rock & roll oli syytä nuorten antisosiaaliseen käyttäytymiseen aiheuttamalla teinien ja vanhempien välistä kapinointia. Nuoret lisääntyvässä määrin halusivat olla ilman holhousa. Tästä huolimatta rock & roll ei merkinnyt kovinkaan suurta muutosta

1950-luvulla seksuaalisuuden käsitteen muutokselle ja – perinteinen—miehen ja naisen välinen roolitus kukoisti edelleen. (Altschuler 2003, 67, 99, 185- 186.)

Rock & rollin ja nuorisokulttuurin vallankumous 1950-luvulla synnytti käsitteen teini-ikäinen, jonka profiili etenkin Englannissa oli työväenluokkainen, Yhdysvalloissa taas keskiluokkainen. (Kallioniemi 1990, 27.) Isossa-Britanniassa 1950-luvun teinikulttuuri yhdistettiin työväenluokkaan ja keskiluokan nuoret suljettiin määritelmästä ulos. Yhdysvalloissa luokkaerot ovat väljempää, mutta sielläkin määriteltiin työväenluokan (toveruus ja kaupankäynti) sekä keskiluokan (koulutus ja ura) nuorisokulttuurit. Kokonaisuudessaan teini-ikä käsitteeseen yhdistynyt pelko kohdistui 1950-luvulla ensisijaisesti työväenluokan nuoriin. (Frith 1988, 193.)

Rock & rollin muuttuessa ajan myötä ja myöhemmin ilmaisukielessä yksinkertaisesti rockiksi siitä tuli keino toivon ja pelon ilmaisulle amerikkalaiselle sukupolvelle amerikkalaista hallintoa kohtaan sekä ristiriitaisia tunteita herättävää kaakkois-Aasian sotaa kohtaan. Aikaa sävytti myös brittiläisen musiikin rantautuminen Yhdysvaltoihin, esimerkiksi The Beatles, the Rolling Stones, the Kinks ja the Who olivat brittiläisiä amerikkalaisen musiikkikentän valloittajia. Monet brittiläiset yhtyeet jäivät kuitenkin aikaa myöten unholaan. (Starr & Watermann 2005, 111.) En kirjoita auki koko rock-musiikin historiaa, mutta mainitsen tässä vielä 1990-luvun grunge-aallon. 1990-lukua värittäi musiikin monipuolisuus, ja listoilta löytyi niin Celine Dionia, Alanis Morrisettea, Shania Twainia, Snoop Doggy Doggia kuin Nirvanaakin. Nirvana siivitti ns. vaihtoehto-rockin maailmanvalloitusta, yhtyeen musiikkityyliä luonnehdittiin ”grunge rockiksi”. Nirvanan menestys merkitsi suurta läpimurtoa musiikkityylille, jota oli esitetty paikallisissa musiikkiympyröissä ja boheemeille joukoille ympäri Yhdysvaltoja. (Moore 2009, 114.)

Rock-musiikkiin on vahvasti myös liittynyt sanonta sex, drugs and rock’ n roll. 1960-luvun lopulla moni nuori alkoi suosia psykedeelisiä huumeaineita, erityisesti marihuanaa ja LSD:tä. Huumeidenkäyttö oli erittäin yleistä sekä muusikoiden että heidän yleisönsäkin keskuudessa näinä vuosina. Starr & Watermann (2005, 153) kirjoittavat, että alkoholin, kokaiinin, heroiinin ja muiden huumeiden käyttö olivat kuitenkin kuuluneet muusikkojen ja yleisön kulttuuriin jo kauan aikaa. He mainitsevat, että epäterveet riippuvuudet riisivät joitakin amerikkalaisen musiikin suurimpia

valopilkkuja kuten Elvis Presleyn, Janis Joplinin ja Jimi Hendrixin sekä lukuisan joukon muita. Oksanen (2013, 136) kirjoittaa, että huumeiden liittäminen osaksi rock-musiikkia on ollut yleisempää kuin niiden liittäminen muihin musiikkityyleihin kuten souliin, discoon tai pop-musiikkiin. Oksanen on tutkinut naisrock-tähtien omaelämäkertoja ja heidän riippuvuuttaan päihteisiin.

Rockin historia on ollut miesvoittoinen, mutta joukossa on mukana myös useita tunnettuja naislaulajia. Gaarin mukaan rockin historiaa sävyttää kaupallisuuden ajatus taiteellisuuden sijaan. Levyt, jotka ovat myyneet paljon, on usein rankattu paremmiksi kuin ne, jotka eivät saavuta samoja myyntilukuja. Tästä syystä monet naisrokkarit ovat jääneet pimentoon ja vain muutama on listattu rockin nimekkäimpien joukkoon. Naisrokkareiden ei ole katsottu omaavan samanlaista kaupallista potentiaalia kuin miesten. Esimerkiksi 1950-luvun lopulla naisista koostuva yhtye Chantals jäi melkein sopimusta vaille siitä syystä, että yhtyeen jäsenet olivat naisia. (Gaar 1993.)

Lähtenmaa kirjoittaa rockin miehisyydestä. Naisten häviäminen estradeilta ja ”rockin nousu” liittyivät yhteen. Rock-yleisö jakautui keskiluokkaiseen, sopeutuvaan (Beatles) ja työväenluokkaiseen, kapinalliseen (Rolling Stones). Lähtenmaa kirjoittaa Beatlesien artikuloineen esiintymisessään tiettyä feminiinisyyttä, mutta sen vanavedessä ei kuitenkaan noussut naisia esiintyjiksi. Työväenluokkaisuuden, kapinallisuuden, seksuaalisuuden ja miehisyyden liiton horjumisen eivät yksin riittäneet naisten tilan raivaamiseksi. (Lähtenmaa 1989, 21, 27.)

Cavallon mukaan rock merkitsi myös raskasta työtä. Nuoret esiintyjät tunnettiin paremmin innovatiivisesta musiikista, villeistä lavatempauksistaan ja paheistaan, esimerkiksi päihteiden käytöstä. Heidän työmoraalinsa jäi kuitenkin usein näiden asioiden varjoon. Useimmat heistä janosivat rahaa ja kuuluisuutta, mutta sen lisäksi he olivat valmiita tekemään työtä sen eteen, että saisivat henkilökohtaisen autonomian suhteessa omaan työhön. Monet muusikot myös inhosivat niiden yhtiöiden, jotka heidät palkkasivat, hierarkiaa, persoonattomuutta ja sääntöjä. Vapaus oli tärkeä arvo. (Cavallo 2001, 146- 147.)

Gaar kirjoittaa, että musiikki on taidemuoto, joka saavuttaa suuria tunteita yleisöltään ja tästä syystä se on ollut usein konservatiivien hyökkäyksen kohde. Syynä on ollut pelko

siitä, että musiikin avulla voidaan muuttaa sosiaalisia asenteita esimerkiksi viihteen, seksuaalisuuden ja politiikan maailmoissa. (Gaar 1993, 435.) Rockia pidetään usein joko viihteenä tai kulttuurina, jonka merkityksen katsotaan yleensä olevan taloudellinen. Sen ajatellaan olevan usein jonkinlainen hyväksyttävä nuorekkaan vastuuttomuuden muoto, joka on viihteenä usein hyväksyttävä nuorekkaan vastuuttomuuden muoto. Ne, jotka keskittyvät viihteen taloudellisiin puoliin, katsovat rockin korvaavan kulttuurin tavalla ja edistävän ihmisten typistymistä kuluttajiksi, jotka ovat passiivisia, kriitikittömiä sekä kykenemättömiä vastustamaan vallitsevia poliittisia ja ideologisia instituutioita. Osa taas pitää rockia kulttuurisena tekstinä, joka voi olla ajoittain osa todellista ideologista kamppailua. Rock nähdään usein jonkinlaisena sopeutetun viihteen ja ideologisen vastarinnan vuorotteluna. Riippuvuuden ajatellaan usein johtuvan musiikin kytköksistä kapitalistisiin suuryrityksiin. (Grossberg 1995, 65- 66.)

Marko Aho & Antti-Ville Kärjä kirjoittavat musiikin poliittisuuden tarkoittavan sen sekoittumisen valtasuhteisiin. Jopa se, että populaarimusiikkia on pidetty alempiarvoisena, on politiikkaa. Populaarimusiikin faneille musiikki on usein yhteisön nimittäjä: niin Woodstockin rock-festivaali kuin 1990-luvun rave-tapahtumat ovat olleet paitsi kokijoidensa intiimejä matkoja psykedeelisiin sfääreihin ja villien seksikokemusten kartuttamista vanhuuden päivillä muisteltavaksi, myös nuoruuden sosiaalisen samastumisen avainkonteksteja. Toisen kautta osalle kyse on inhon kohteesta, sosiaalisesta epäjärjestyksestä ja melusta. (Aho & Kärjä 2007, 27.) Bourdieun (1987, 138) mukaan ei ole olemassa käytäntöä, joka olisi luokittelevampaa, distinktiivisempää eli kiinteämmin yhteiskuntaluokkaan ja koulutukselliseen pääomaan liittyvää kuin konserteissa käyminen tai ”jalon” musiikki-instrumentin soittaminen. Bourdieu lisää, että henkilön kuuluminen johonkin yhteiskuntaluokkaan voidaan päätellä hänen mielimusiikistaan. Populaarimusiikin tutkimus herättää edelleen voimakkaita mielipiteitä ja kannanottoja ja se sijoittuu ”korkeaa” ja ”matalaa” koskevien kiistojen keskiöön (Järviluoma & Rautiainen 2003, 169). Jokinen kirjoittaa omaelämäkertojen kirjoittajien jakavan musiikin usein kahteen luokkaan. Toinen on heidän mukaansa vakava ja klassinen, toinen kevyt ja viihteellinen. Rock liitetään yleensä jälkimmäiseen ryhmään. Sen sisällä tehdään kuitenkin vastaavanlainen kahtiajako, esimerkiksi kaupallinen, viihteellinen ja pop yhtäällä, vakavammin otettavissa oleva ei-kaupallinen rock toisaalla. (Jokinen 2003, 44.)

Bruun, Lindfors, Luoto & Salo (1998, 17.) kirjoittavat:

Rock katsottiin ala-arvoiseksi niin musiikillisin kuin rotuopillisin, moraalisin, lääketieteellisin ja juridisinkin perustein. Sen suhde mustaan traditioon oivallettiin vaistonvaraisesti, ja samaan tapaan kuin jatsia tervehdittiin 20-luvulla- se rinnastettiin ”alkuasukasrumpujen pärinään viidakon yöllisissä menoissa.

Tyylisuunnan kerrottiin leimahtaneen liekkiin Atlantan, Georgian pääkaupungin neekeriheimojen keskuudessa.

Jokinen (2003, 59) kirjoittaa seuraavasti:

Miten rock siis toimii? Se on sukupolvikokemus, yhdessä koettu uusi elämys, jota ei ole koskaan ennen ollut. Se kiteyttää ajastaan jotain olennaista. Se on kapinaa ja irtiottoa. Se erottelee ja karsinoi. Se on paluuta sen omaan historiaan, sekä sen perinteiden löytämistä uudelleen että vanhan uusiokäyttöä. Se on halua saada oma bändi ja kitara. Se on estetiikkaa, pukeutumista, tyylejä ja idoleiden jäljittelyä. Hyvin olennaisesti se on radioita, levysoittimia ja kasettinauhureita, jotka muistetaan vuosikymmenten takaa.

Jokinen lisää vielä, että sen ei ole pakko olla mitään edellisistä, mutta se on joka tapauksessa kokemus, joka on ”meidän juttu”, vaikka siinä ei olisikaan mitään uutta.

4.3 Alakulttuurit

Braken (1985, 3) mukaan synnyimme sosiaaliin luokkiin, tietynlaiseen elämään, jota reunustavat alue ja naapurusto. Tätä sosiaalista alakulttuuria vastaan peilaamme tulevaisuuden sosiaalisia suhteitamme ja rakennamme sosiaalisen identiteettimme. Rakennamme tätä kautta suhteen valtakulttuuriin. Fornäsin mukaan alakulttuurien piilevänä funktiona on toimia sukupolvikonfliktin sisällä ja ratkaista taianomaisella tavalla vanhempien kulttuurien sisäiset, piilotetut ja selvittämättömät konfliktit. (Fornäs 1998, 135.)

Aiemmin opitun kyseenalaistaminen ja kriittinen tarkastelu kuuluvat osaksi nuoruutta. Yksilö rakentaa nuoruudessa omaa ajattelumaailmaansa. Kriittisyys kertoo itsenäisen harjoittelun harjoittamisesta. Nuorta kiinnostavat erilaiset aatevirtaukset ja ideologiat.

Nuori etsii usein vastauksia erilaisista aatteista, politiikasta ja uskonnosta. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 167- 168.) Kaplanin (1986, 11) mukaan uusia toiveita ja mahdollisuuksia syntyy aina, kun uusi nuorisosukupolvi on valmiina ottamaan ohjaksiinsa sosiaalisen järjestyksen.

Vastakulttuurit ovat usein tulosta yrityksestä ratkaista emokulttuurin sisäisiä ristiriitoja, usein keskiluokkaisen kulttuurin sisäisiä ristiriitoja. Vastakulttuuria voidaan luonnehtia hegemoniakulttuurin sisäiseksi katkokseksi, yritykseksi kehittää yhteiskuntakriittisiä ei-aluesidonnaisia, ei-ryhmäkeskeisiä, diffuuseja vaihtoehtoja, käytäntöjä ja miljöitä. Vastakulttuurit ovat artikuloitua kapinaa jotain yhteiskunnan instituutiota vastaan: perhettä, keskivertoelämäntapaa, kuluttamista tai koululaitosta kohtaan. (Hoikkala 1989, 31- 32.)

Vastakulttuurissa on usein kyseessä arvot ja aatteet ja niitä toteuttavat liikkeet. Alakulttuurissa taas on kyse ryhmistä, jotka kytkeytyvät johonkin emokulttuuriin, ja niiden elämänmuodoista ja tyyleistä. Heiskanen ja Mitchell jakavat alakulttuurit vielä primääriyhmäperustaisiin, aluehallintaperustaisiin, kadunkulmayhteisöihin, jengeihin ja nuorisoliikkeisiin. Silloin kun primääriyhmämuodostus on aikuisten valtakulttuurin instituutioiden rajoittamaa (esimerkiksi koulu, vankilat), voidaan puhua instituutiovastaisista nuorisokulttuureista. (Heiskanen & Mitchell 1985, 32.) Nuorisokulttuuritutkimus ja alakulttuuritutkimus ovat olleet pääosin brittiläistä. Birminghamilainen alakulttuuriteoria kehitettiin 1970-luvulla Birminghamin yliopiston Nykykulttuurin tutkimuskeskuksessa (Centre for Contemporary Cultural Studies). Suuntauksessa jaetaan tietynlainen käsitys kulttuurista. Kulttuuri on tämän näkemyksen mukaan taso, jolla sosiaaliset ryhmät kehittävät toisistaan erottuvia elämäntapoja ja antavat ilmaisullisen muodon sosiaaliselle ja materiaaliselle elämäkokemukselleen. Nuorten katsotaan elävän vanhempiensa yhteiskuntaluokka-asemien määrittämän emokulttuurin ja vastakulttuurin välissä. Työväenluokan nuorten alakulttuurien on nähty nousseen brittiläisen yhteiskunnan muutosvaiheessa 1950- 1970-luvulla, jolloin perinteinen työväenluokkainen kulttuuri mureni ja keskiluokka laajeni. (Lähteenmaa 1996, 97.)

Alakulttuuri antaa mahdollisuuden ”sosiaaliseen nousuun”. Alakulttuurit eivät aina liity kuitenkaan rikolliseen toimintaan. Tunnetuimpia ja tutkituimpia ovat erilaiset nuorison

alakulttuurit kuten esimerkiksi rokkarit, hipit tai skinheadit. (Laine 1991, 68.) Hebdige (1979, 90) kirjoittaa alakulttuurien representoivan melua, ja sen mahdollisuuksia meidän ei pitäisi aliarvioida esimerkiksi suhteessa todelliseen tai semanttiseen muutokseen.

4. 4 Populaarimusiikin tutkimus ja musiikin merkitys nuoren elämässä

Musiikki tuotetaan ja vastaanotetaan tietyssä ajassa ja paikassa. Populaarimusiikkia on tulkittu sen historiallisista ulottuvuuksista. Historiankirjoitus on yksi vaikutusvaltaisimmista arvottamisen ja yhteiskunnallisen merkittävyyden osoittamisen välineistä ja väistämättä poliittinen prosessi. (Aho & Kärjä 2007, 29- 30.)

Musiikilla on merkitystä nuoren identiteetin kehittymiselle. Musiikin avulla voidaan vahvistaa itsetuntemusta ja sen avulla on mahdollista kontrolloida ympäristöä. Lisäksi se on aktiviteetti, jota teinit voivat itse kontrolloida. Saa päättää, milloin kuuntelee ja tänä päivänä myös missä kuuntelee. Musiikin avulla on mahdollista kontrolloida impulsseja ja emootioita. Sen avulla voidaan saavuttaa esimerkiksi osaamisen, oppimisen ja onnistumisen kokemuksia. Musiikki tarjoaa usein mahdollisuuden sukuloida kahden maailman välille. Sen harrastaminen toimii kollektiivisen emotionaalisen kokemuksen mahdollistajana sekä vertaisryhmään identifioitumisen apuna. Tämän lisäksi musiikin harrastaminen saavuttaa itsenäisyyttä suhteessa vanhempiin. Lisäksi sen avulla nuori voi selviytyä negatiivisesta tunnelatauksesta. Musiikkia käytetään nuoren maailmassa ulospääsynä huolista, koulutyöstä ja päivittäisistä rutiineista. Tämän lisäksi nuoret harrastavat musiikkia pelkästään sen tuottaman mielihyvän takia. (Saarikallio 2007, 21- 22.)

Musiikki voi toimia säiliönä, johon projisoidaan mielensisältöjä. Nuori tarvitsee välineitä pelottavien tunteiden kohtaamiseen ja käsittelyyn. Välitön kokeminen omassa itsessä saattaa olla liian pelottavaa, joten on usein helpottavaa sijoittaa ne

turvallisesta itsensä ulkopuolelle kuten musiikkiin. Musiikin avulla nuori tutustuu itseensä, pimeisiin puoliin, ja luo kokonaiskuvan itsestä. (Kurkela 1996, 335- 336.)

Musiikilliselle toiminnalle on ominaista yksilötasolla tapahtuva henkilökohtaisten ambitioiden purkamiseen pyrkivyyttä, musiikillinen luovuus, jonka purkautumisteitä voivat olla esimerkiksi yksinään tapahtuva soittelu, kuorossa laulaminen, omien kappaleiden laatiminen, hengellisen sanoman julistaminen musiikki-ilmaisun kautta tai yhteessä soittaminen ja keikoilla käyminen. (Juvonen 2000.) Musiikkikokemukset ovat henkilökohtaisia, omaan elämään sitoutuvia kokemuksia, jotka ohjaavat musiikillisen maailmankuvan, musiikillisen minäkuvan sekä musiikkikäsityksien, musiikkiarvojen ja musiikkiasenteiden kautta henkilölle vähitellen muodostuvaa musiikkiskeemaa. Skeema muodostaa viitekehyksen musiikilliselle yleisorientaatiolle. Juvonen kirjoittaa musiikillisista erityisorientaatioista. Hänen mukaansa erityisorientaation perusteet ovat musiikillisen yleisorientaation syntyminen ja aktivoitumisen jälkeen seuraavat: 1. yleiset edellytykset soittamiselle 2. lahjakkuusrakenne 3. musiikkimaku musiikillisen maailmankuvan ilmentäjänä (kiinnostus jotakin musiikinlajia kohtaan, kuuntelutottumukset ja idolit) 4. soitettavan musiikin laji, musiikillisen toiminnan muoto sekä 5. muut elämäntilanteeseen vaikuttavat seikat (perhe, vakaumus, työsuhteessa vapaa-aikaan, instrumenttiopintojen ohessa suoritettavat teoreettiset opinnot). Musiikillinen erityisorientaatio on voimistuva ja pyrkii automaattisesti saamaan yhä kasvavaa merkitystä ihmisen elämässä. (Juvonen 2000, 292- 293.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Elämäkertatutkimuksesta

Määrittelen tässä kappaleessa elämäkertatutkimusta ja mitä sillä oikeastaan tarkoitetaan sekä mitä tarkoitetaan elämäkerralla ja millaisia määritelmiä se saa. Lehtimäki kirjoittaa (2002, 229.):

Elämäkerrallista narratiivia ei ole pidetty erityisen näkyvästi itsensä ja keinonsa tiedostavana lajina, vaan se on historiankirjoituksen tavoin ymmärretty ”ulkopuolisen” tekijä-kertojan konstruoimaksi ”objektiiviseksi” selvitykseksi kohteestaan.

Elämäkerrallisen eli biografisen metodin aineistollisen käytön tarkoitus on kokeilla, yksityisten ihmisten elämän analyysin kautta, yhteiskunnallisten voimien sekä persoonan suhdetta toisiinsa. Henkilö koetaan ainutkertaiseksi ja monimutkaiseksi artikulaatioksi kulttuurin suhteen. Tutkimusprosessi on enemmän deduktiivinen kuin induktiivinen. Subjektiviteetti on sosiaalisten diskurssien vaihtelevuuden tuotos, ainutlaatuinen, persoonallinen elämänhistoria. Elämäkerrallisella metodilla on täten itsereflektiivinen aspekti ja tutkijoiden tulisi ottaa huomioon oman kulttuurisen position normatiivinen näkökulma. (Erben 1996, 159- 160.)

Historialliset, sosiaaliset, kulttuuriset, poliittiset ja jopa taloudelliset faktat määrittelevät sitä, keitä me olemme ja miksi teemme, niin kuin teemme. Tämän lisäksi myös psykologiset tekijät määrittelevät meitä. Psykobiografia on kiinnostunut nimenomaan psykologisista tekijöistä. Schultzin mukaan osa ihmisistä ei näe psykobiografioissa mitään järkeä, koska ne tuottavat liikaa informaatiota esimerkiksi taiteilijoiden motiiveista. Osan mielestä taideteoksen pitäisi tulla toimeen omillaan ilman ylimääräistä tietoa. Ongelmaksi voi muodostua myös se, että psykobiografioiden kirjoittajat näkevät ongelmia silloinkin, kun niitä ei oikeastaan ole, toisin sanoen henkilöiden elämän turhaa dramatisoimista. Schultz kuvaa asiaa mielenkiintoisesti. Psykografioiden kirjoittajat kirjoittavat henkilöstä, joka ei välttämättä edes halua tulla

kuvatuksi ja joka saattaa olla myös sitä mieltä, ettei hänestä saisi kirjoittaa. Psykografioiden hyötynä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että niiden kirjoittaja yrittämällä ymmärtää jonkin alan taiteilijaa, kykenee mahdollisesti saavuttamaan tietoa luovemmasta henkilöstä (Schultz 2005, 9, 135- 136.) Elms & Hellerin mukaan (2005, 143) psykografiat sisältävät usein läheistä tutkimusta sanoista jonkun puheessa tai kirjoituksissa, esimerkiksi lyriikoista.

Schultzin mukaan psykografioiden kirjoittajat analysoivat usein liikaa teostensa henkilöiden mielenterveyttä ja antavat heille erilaisia diagnooseja, joita ei kenties voida todistaa oikeaksi, ja joilla ei ole mitään tekemistä taiteen kanssa. Hänen mukaansa esimerkiksi Van Goghin nimittäminen maanis-depressiiviseksi ei kerro mitään siitä, miksi hän maalasi, mitä hän maalasi. (Schultz 2005, 138.) Lukemissani teoksissa ei ottaen suoraan diagnosoitu ketään, mutta niissä analysoitiin henkilöiden mielentiloja melko tarkkaan tai sitä, mitä muiden ihmisten kuviteltiin ajatelleen näistä henkilöistä. Tämä ei tietenkään ole luotettavaa kerrontaa sinänsä, mutta antaa viitteitä siitä, miten ihmisiä ja heidän mielentilojaan usein kuvaillaan elämäkertoissa ja yleensä kulttuurissamme.

5.2 Elämäkerrat aineistona ja ihmisen ymmärtämisen lähteenä

Elämäkertoja on koottu ja käytetty tutkimusaineistoina jo kauan erityisesti historiassa, sosiologiassa, antropologiassa, kansanperinteen ja eri uskontojen tutkimuksissa, mutta myös psykologiassa ja kirjallisuudentutkimuksessa. Tällä hetkellä voidaan puhua narratiivisesta tai jopa elämäkerrallisesta käännteestä esimerkiksi sosiaalitieteissä. Elämäkerrallisen lähestymistavan taustana voidaan havaita näkemyksen elämän ja identiteettien rakentumisena tarinoina. Eri tieteissä elämäkerrallisen lähestymistavan taustana olevat näkemykset ja koulukunnat vaihtelevat, mutta yhteistä kaikille on kiinnostus ihmisen ainutkertaiseen tapaan kokea, ajatella ja tuntea. Ihmisen koko elämän ja hänen itsensäkin katsotaan rakentuvan tarinoiden kautta. (Syrjälä 2010, 247-248.)

Valmiiden dokumenttien käyttö on varteenotettava tutkimuksen muoto. Usein dokumenteilla tarkoitetaan esimerkiksi valmiita tilastoja tai internetistä saatavia aineistoja. Niitä varten ei yleensä tarvitse esimerkiksi tavoittaa henkilöitä itse. Blaxter kehottaa kuitenkin pohtimaan valmiiden dokumenttien kohdalla, millaisissa olosuhteissa dokumentti on tuotettu ja miksi sekä kenelle se on tarkoitettu. (Blaxter 2010, 186, 191.) Tutkimuksen aineistona voivat toimia myös päiväkirjat, elämäkerrat tai muut dokumentit, joita ei alun perin ole tuotettu tutkimustarkoituksiin (Heikkinen 2003, 189). Elämäkertakirjallisuuttakin voidaan pitää valmiina dokumenttina. Se on ollut valmiiksi saatavilla, eikä minun ole tarvinnut erikseen kerätä aineistoa tutkimusta varten.

Tutkimukseni aineistona ovat elämäkerrat, joista suurin osa ei ole henkilöiden omaa käsialaa. Tällaisessa tilanteessa tulkinnan teko vaikeutuu entisestään. Joku toinen on tehnyt kertomuksen henkilöstä, joka ei ole sillä hetkellä läsnä. Materiaalina ovat esimerkiksi henkilön haastattelut, hänen tuttavien ja vanhojen koulutovereiden muistelot, lehtijutut joista elämäkerran kirjoittaja on koonnut oman näkemyksensä ja tarinansa. Näissä tarinoissa voi kuitenkin löytää viitteitä kulttuurisesta tavasta puhua asioista, esimerkiksi koulusta ja nuoruudesta sekä poikkeavuudesta. Mielenkiintoisia ovat myös ns. ”poissaolevat” asiat, ne asiat, joista ei kerrota.

Kaasila kirjoittaa, että kun ihmisiltä kysytään, miksi he tekivät jotakin niin kuin tekivät, he antavat usein vastauksen kertomuksen muodossa (Kaasila 2008, 41). Elämäkerralliset tiedot koostuvat faktuaalisista tiedoista (syntymävuosi, perhesuhteet, muutos, koulutus- ja työura, sairaudet) sekä kerronnan kannalta merkittävistä tapahtumista ja asioista. Elämäkerrallinen aineisto esitetään yleensä ajallisessa järjestyksessä, ja se analysoidaan omana erillisenä kokonaisuutenaan. (Paananen 2008, 27.) Elämäkerrallinen metodi on kiinnostunut itsen ja muiden narratiivisten selontekojen hermeneuttisesta tutkimuksesta. Hermeneutiikka on Erbenin mukaan teoriaa tai tiedettä tulkinnasta, ja hermeneuttinen tutkimus on analyysimetodi, joka soveltuu kaikkeen kulttuurisen elämän muotoihin. Hermeneuttisessa tutkimuksessa kulttuurinen elämä koetaan kulttuuristen tekstien kokonaisuudeksi. Tekstit ovat merkitysten alueita, joilla on johdonmukaisia ja tunnistettavia kulttuurisia identiteettejä. Tällaisia ovat esim. jääkiekko-ottelu, Hamlet, luokkajako, Thatcher tai koulun

keskeyttänyt oppilas. Elämäkerrassa elämä itsessään ymmärretään tekstinä. (Erben 1996, 160.)

Husserlin mukaan kaikissa luonnollisten intressiemme elämään liittyvissä ja puhtaasti elämismaailmaan pitäytyvissä todennuksissa on ensisijaista paluu ”aistiperäiseen” kokevaan intuitioon. Kaikella, mikä meille näyttäytyy elämismaailmassa konkreettisina olioina, on myös aineellinen puolensa. Esimerkiksi kulttuuriobjekteilla ja eläimillä on myös psyykkisiä tai muuten henkisiä ominaisuuksia. Kaikkea tieteellistä ajattelua ja kaikkea filosofista kysymyksenasettelua edeltäviin itsestäänselvyyksiin kuuluu, että maailma on ja että se on aina jo edeltä käsin. Käsitusten korjaaminen edellyttää jo olevan maailman kulloinkin olevana pätevä epäilemättömänä horisonttina. Myös tiede edellyttää maailman olemisen. (Husserl 2012, 99.)

Hermeneutiikalla pyritään valaisemaan yhteyksiä ja tulkintoja. Tieteen keskeinen haaste on kykyä syventää ymmärrystämme todellisuuden erilaisista ilmiöistä sekä niiden välisistä yhteyksistä. (Aaltola 2001, 18- 19.) Myöskään tulkintaprosessi ei koskaan ala tyhjiöstä, vaan perustuu aina aikaisemmalle tiedolle tai ymmärrykselle. Kun lukija alkaa tulkita tekstiä, hän käyttää hyväkseen aikaisempia uskomuksia. Lukijalla on aina jokin ennakkokäsitys tulkittavasta asiasta, ja tämän ennakkokäsityksen pohjalta hän aloittaa tulkintansa. Tulkinnassa lukija jatkuvasti korjaa ennakkokäsityksiään tekstin ohjaamana. Nämä ennakkokäsitykset toimivat ymmärryksen lähtökohtana, eivät ennalta määrättyinä lopputuloksena. Tämä on nimetty esiyymmärryksen periaatteeksi. Tulkinnan voidaan katsoa olevan tyydyttävä, kun tekstin kaikkien osien merkitykset sopivat yhteen, eikä sen tärkeitä osia jää selityksettä esitetyn tulkinnan ulkopuolelle. Samaa tekstiä voidaan tulkita monesta eri näkökulmasta käsin ja sille voidaan esittää näin ollen monenlaisia tulkintoja. Tulkintoja ei tarvitse aina nähdä kilpailevina, vaan toisiaan täydentävinä. (Kakkuri-Knuutila 2000, 30- 31.)

Tutkimukseni analyysissä olen hyödyntänyt narratiivisen ja kertomuksien analyysin perinteitä ja näitä tarkastelen enemmän seuraavissa kappaleissa. Olen kuitenkin tähän liittänyt Josselsonin ja Polkinghornen ajatuksia narratiivisuudesta hermeneutiikan valossa. Polkinghornen mukaan narratiivisuuden ja hermeneutiikan ajatellaan yhdistyvän hermeneuttisen ymmärtämisen kautta. Narratiivisen tutkimustiedon

tavoitteena on pyrkiä ymmärtää ja tämä välittyy omalta osaltaan siihen, että tutkijan ääni kuuluu tarinoissa. (Polkinghorne 1995, 19.) Josselson (2011, 228) kirjoittaa, että analyysit hermeneuttisen kehän perusteilta sisältävät kokonaiskäsitteiden saavuttamisen. Lisäksi se käsittää niiden osien tulkintaa, jotka liittyvät siihen, mikä käsittää ymmärryksemme muutoksen. Tämä jatkuu, kunnes me saavutamme sellaisen holistisen ymmärryksen, joka parhaiten soveltuu osien ymmärrykseen. Jotta voisimme lähestyä tällä tavalla tekstiä, meidän tulee sitoutua seuraaviin operaatioihin.

Taulukko1 Aineiston analyysi hermeneuttisen kehän perusteella (Josselson 2011, 228.)

1 KOKONAISVALTAINEN LUKEMINEN Pohdintaa, miten narratiivi ja teemat ovat rakentuneet. Tämän jälkeen pitää palata tiettyy osaan, jotta voimme kehittää sen merkitystä sekä pohtia globaalimpaa merkitystä.	2 USEITA LUENTOJA Identifioidaksemme eri ääniä ”itsestä” ja luodaksemme näkemyksen, miten nämä itset ovat dialogissa toistensa kanssa
2 LUENNAT JATKUVAT siihen saakka, kunnes kehitämme hyvän Gestaltin/ymmärryksen, joka sisältää ristiriitoja. Eri teemat tuottavat järkeviä kuvioita ja saavuttavat koherentin yhtenäisyyden	3 KOKONAISUUTEEN LIITTÄMINEN Työ käy myös keskustelua laajemmassa mittakaavassa teoreettisen kirjallisuuden kanssa, jotta tutkija voi herkistyä ilmaisujen yksityiskohdille ja niille eri konteksteille, joille merkitykset mahdollisesti asettuvat.

5.3 Kertomukset ja narratiivisuus

Hietala kirjoittaa, että kertominen ja kertomusmuoto ovat kiinnostaneet etenkin kirjallisuustutkijoita ja kriitikoita jo kauan aikaa. Hänen mukaansa tosipohjaiset ja fiktiiviset kertomukset ovat muodostaneet keskeisen itseilmaisun foorumin ihmiskunnan historiassa. Kertomukset ovat aina subjektiivisesti tulkittuja. Kertovuuden korostaminen merkitsee myös vastaanottajan roolin korostumista. Diskurssi luo vihjeillään ainoastaan kehykset, kertomuksen lukija joutuu välttämättä täydentämään itse tarinan. Lopullinen tarina syntyy näin ollen vastaanottajan päässä. (Hietala 2006, 91, 96.) Se, mitä havaitsen kertomusten merkitsevän, on osittain myös kulttuurin ja tieteen alan, omassa tapauksessani kasvatustieteiden sanelemaa. Ensinnäkin jo valintani keskittyä koulun käyntiin ja nuoruuteen on valinta ja tulkintakehys. Oletan, että tämän kehyksen kautta saatan löytää jotakin olennaista länsimaisessa tavassa esittää kertomuksia nuoruudesta ja koulusta. Me koemme joitakin asioita saavuttaaksemme halutun lopputuloksen. Tarkkailijoina me olemme tietoisia omasta toiminnastamme. Jotta voisimme selittää tekojamme toisille, turvaudumme tarinoihin. (McAdams 2004, 131.)

Polkinghorne kirjoittaa, että narratiivinen tietoisuus on erittäin tärkeä väline, jonka avulla voidaan löytää merkitystä omien ja toisten ihmisten teoille. Kun ihmiset tiedostavat tilanteen narratiivisesti, he laittavat sen osaksi suurempaa kokonaisuutta, jotakin tapahtumaa. Ihmiset näkevät elämänsä usein episodeina, jotka muodostavat heidän koko elämänsä. (Polkinghorne 2004, 78.) Brunerin mukaan narratiivi antaa muodon sille, mitä kuvittelemme, tunteelle siitä, minkä ajattelemme olevan mahdollista (2010, 45). Polkinghornen mukaan narratiivilla viitataan mihin tahansa tekstiin, jossa on täydellisiä lauseita yhdisteltynä koherentiksi tekstiksi. Yksinkertaistettuna narratiivi on kertomus. Pelkkää asian kuvailua ei yleensä pidetä narratiivina. (Polkinghorne 1995, 5-6.) Czarniawska kirjoittaa ihmiselämän narratiivisen rakenteen vaativan ennustamattomuutta eli se on yllätyksellinen. Selitykset ovat kuitenkin mahdollisia teleologisuudesta johtuen. Tällainen teleologisuus on luonteeltaan epäsuora, koska sitä ei ole annettu etukäteen, vaan se on narratiivin muodostama. Elämää eletään tavoitteiden mukaan, mutta elämän tärkein aspekti on tuon tavoitteen muotoileminen ja

uudelleen muotoileminen. (Czarniawska 2004, 13.) Crossley (2000, 43) kirjoittaa, että narratiivinen teoria on tarvetta kiinnittää huomiota ihmisen olemassaoloon, kuten henkilö on sen elänyt, kokenut ja tulkinnut.

Tarinat, toisin kuin loogiset propositiot, ovat aina kontekstisidonnaisia, eivät voi elää tyhjiössä. Silloinkin, kun tarina on tarkoitettu pelkästään saduksi, se on silti sidoksissa kulttuuriin, siitä huolimatta, että ympäristö olisi täysin keksitty. (Bruner 2010, 46.) Kulttuuritutkimuksen näkökulmasta yhteiskuntatieteellinen tutkimus on merkitysten tutkimista. Käsitteen sisältöä eivät määritä kielen tai muiden merkkijärjestelmien ulkopuolinen objekti, vaan muut käsitteet eli ne määreet tai määritelmät, joita termille annetaan. Ei ole olemassa mitään käsitteen todellista sisältöä tai olemusta, vaan tuo kuviteltu olemus on kaikkien määrittely-yritysten ympäröimä ”tyhjä keskusta”. (Alasuutari 2011, 63.) Kieltä käytetään aina jossakin tiettyssä kontekstissa. Se on aina yhteydessä käyttöönsä. Meillä on tietoa siitä, kuinka meidän pitää kommunikoida kanssa ihmisten kera ja kuinka valita jokaiseen tilanteeseen sopivimmat kielen muodot. Kieli on osa inhimillistä tietoisuutta ja voidaan sanoa, että kieli sekä yhteisö kuuluvat erottamattomasti yhteen. (Lehtonen 2000, 53.)

Kertomukset tarjoavat ihmisen olemassaololle muotoa ja sisältöjä. Kertomukset ovat peräisin ihmiskunnan ja yksilön historian eri aikakausilta ja voivat saada kirjoitetun, suullisen, kuvallisen, musiikillisen tai tanssillisen hahmon. Niiden kudelmassa vuorottelevat menneisyyden muistaminen, nykyisten kokemusten käsittely ja tulevaisuuteen suuntautuminen. Kertomusten rakenteet jäsentävät kokemuksia, mutta niistä jää aina jotain uupumaan: halu vihjauksella poissaolosta, puutteesta, elämän kaipuusta. Ne ilmentävät, siirtävät ja dramatisoivat historian, tavoitteellisen toiminnan, kulttuurin (tieteen/taiteen) ja medioiden merkityksiä/merkityksettömyyksiä. (Ihanus 1999, 241, 248- 249.) Kertomukset rakentavat todellisuuksia, mutta ne myös tuhoavat ja transformoivat. Kertomukset muuttavat itseään silloin kun ne esitetään, kerrotaan uudelleen ja suhteutetaan. Ei ole olemassa mitään ennalta annettua merkitystä. Merkitys ja kieli ovat tekstuaalisuuden tuottamista, kirjoittamista, jossa ”luonnollinen” läsnäolo häviää vaihtoehtojen pyörteisiin. (Ihanus 1999, 253.)

Heikkinen kirjoittaa, että rakennamme identiteettimme tarinoiden välityksellä eli siis narratiivisesti ja vastaus kysymykseen ”kuka olen” tuotetaan joka päivä. Tässä kohtaa

narratiivisuus lähenee konstruktivismiin ideaa, jonka mukaan ihmiset rakentavat tietonsa sekä identiteettinsä kertomuksen välityksellä. Konstruktivismi olettaa, ettei ole olemassa mitään yhtä todellisuutta vaan tieto maailmasta on alati kehkeytyvä kertomus, joka elää jatkuvassa muutoksessa. (Heikkinen 2001, 119.) Konstruktivistinen käsitys tiedosta edustaa tietoteoreettista relativismia, ajatussuuntaa, jonka mukaan tietäminen on aina suhteellista - ajasta, paikasta ja tarkastelijasta riippuvaa. Tieto maailmasta, samoin kuin ihmisen käsitys itsestään, on uudelleen kehittyvä kertomus, joka rakentuu ja muuttaa muotoaan koko ajan (Heikkinen 2003, 187- 188). Bardy ja Känkänen (2005, 47- 48.) näkevät kerrotun elämän tutkimuksen tarkentavan sitä, miten ulkoinen ja sisäinen limittyvät niissä tavoissa, joilla ihmiset jäsentävät elämäänsä. Toisin sanoen, miten ihminen elää yhteiskunnassa ja miten yhteiskunta elää ihmisessä. Elämäntarinalla voi olla useita tehtäviä. Se voi tarjota ihmisille mahdollisuuden pohtia elämänsä kulkua tai suhdetta tiettyyn teemaan. Toisaalta se voi toimia esimerkiksi materiaalina interventioiden, järjestelmien tai politiikan kehityksessä. Lisäksi se voi syventää tutkimusta, koulutusta tai opetusta ihmisen tuntemiseksi.

Hänninen kirjoittaa, että parin viime vuosikymmenen aikana on kehittynyt laaja kirjo laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Näistä yksi on tarinallinen lähestymistapa, jolle on ominaista teoreettisten ja metodisten virikkeiden hakeminen humanistisen tutkimuksen, erityisesti kirjallisuudentutkimuksen ja sosiolingvistiikan piirissä. Tarinallinen tutkimus ei kuitenkaan muodosta selvärajaista teoreettis-metodista rakennelmaa vaan se on avoin keskusteluverkosto, jota yhdistää ”tarinan” käsite. Narratiivisen tutkimuksen ydin on kertomusten analyysi ja sen tavoitteena on tutkia kertomuksia, niiden yleisiä rakennepiirteitä, lajityyppejä ja traditioita. (Hänninen 2002, 16.)

Narratiivin voi ajatella tekevän maailmoja. Esimerkiksi Irakin kriisin huomioiminen on myös eräällä tavalla asian keksimistä. Kun diagnoosi kriisistä huomioidaan poliittisena tai taloudellisena realiteettina, kulttuurisesti valmiina olevat kriisi-juonet ovat aktivoituja. Nünningin mukaan kaikkien pitäisi olla tästä syystä kiinnostuneita narratiivien käytöstä ja siitä, miten maailmoja oikeastaan tehdään. (Nünning 2010, 195.) Ihmisten tapa tuottaa kertomuksia on usein samantyylinen. Hatakan (2011, 62) mukaan kaunokirjalliset ja historialliset elämäkerrat sekä elämäkerralliset elokuvat vaikuttavat siihen, mitä elämäkertaan oletetaan kuuluvan. Se mikä on sopivaa kerrottavaksi, riippuu

esikuvien lisäksi muista kulttuurisista malleista: mikä kuuluu miehen elämään ja elämäkertaan ei välttämättä kuulu naisten elämäkertoihin. Tarkastelemissani elämäkerroissa sukupuoliin liittyvät kriteerit ovat usein sekoittuneet eikä tällaisia erilaisia tarinoita synny. Kuitenkin stereotypia näkyy siinä, että henkilöitä luonnehditaan usein poikkeaviksi sukupuoliroolien suhteen: ”tyttömainen”, ”poikamainen”. Rock-muusikoita nimitetään usein rock-tähdiksi. Tähti-termi viittaa johonkin valovoimaiseen, välkkyvään, toisesta ulottuvuudesta olevaan, avaruudelliseen, outoon, ei täysin selvitettyyn asiaan. Johonkin, jonka ympärillä leijuu mysteerin viitta. Elämäkerrat myyvät, koska ne puhuvat rock-tähdistä. Silti niissä puhutaan myös arjen maailmasta ja henkilöstä, joka joskus ei vielä ollut rock-tähti. Tapa rakentaa kertomus on kuitenkin usein sellainen, että meidän tavallisten ihmisten keskuudessa elää ihminen, joka on jollakin tavalla jo nuorena poikkeavana, mutta jota ei pidetä erityisen lahjakkaana. Ainoastaan outona. Grossbergin mukaan tähteyden saavuttaminen edellyttää, että tähti ei osallistu mihin tahansa toimintaan ja ettei häneen liitetä mitään tietynlaista ideologista identiteettiä tai katsomusta. Tähti on liikkuva merkki, joka on irrallaan sanomista ja arvoista ja joka voidaan kytkeä mihin tahansa käytäntöön, tuotteeseen tai esitysmuotoon. Tähti ei ole enää yksilö, jota arvioitaisiin hänen luovuutensa tai esityksensä aitouden pohjalta. Tähti on tavaroitunut merkki, joka liikkuu laajassa viihteen ja kulttuuristen makujen kentässä. (Grossberg 1995, 115.)

Jokapäiväinen elämä perustuu lähimmäisten kanssa jakamaani kieleen. Kielen ymmärtäminen on tärkeä lähtökohta, mikäli halutaan ymmärtää arkitodellisuutta. Kieltä voidaan luonnehtia merkkijärjestelmäksi, jota luonnehtii objektiivisuus. Se saa alkunsa arkisessa kanssakäymisessä ja viittaa ennen kaikkea siihen. Kieli tarjoaa mahdollisuuden oman kokemusvirtani jatkuvaan objektivointiin. Voidaan väittää, että kielen mukautumiskyky antaa minulle mahdollisuuden objektivoida suuren joukon elämäni varrella hankkimiani kokemuksia. Kokemuksia voi ryhmitellä laajoiksi kategorioiksi, jolloin niistä tulee mielekkäitä itselleni ja läheisilleni. (Berger & Luckmann 1994, 48- 49.) Lipponen kuvailee sosiaalisen todellisuuden merkityssuhteita kieliopin säännöiksi: ne antavat rakenteen toiminnallemme. ”Sosiaalinen kielioppi” opitaan arkipäivän toiminnoissa ja usein implisiittisesti. Esimerkiksi myöhästytyään koulusta lapsi kertoo jonkinlaisen tarinan, jolla yrittää selittää myöhästymistään ja samalla hän oppii, että häneltä odotetaan selitystä tai kertomusta myöhästymisensä

oikeutukseksi. Sosiaaliset kieliopit ilmenevät tietyille kulttuurille tyypillisinä toiminnan ja kieliopin muotoina. (Lipponen 1999, 61- 62.) Sosiaalinen tietovaranto sisältää tiedon omasta asemastani ja sen rajoituksista. Jaettu yhteiskunnallinen tietovaranto mahdollistaa yksilöiden yhteiskunnallisen ”paikantamisen” ja heidän asianmukaisen käsittelynsä. Voidaan ajatella, että sosiaalinen tietovaranto jakaa todellisuuden tuttuuden asteisiin ja se sisältää hienojakoista tietoa niistä jokapäiväisistä elämän alueista, joiden kanssa joudun usein tekemisiin. (Berger & Luckmann 1994, 52- 54.)

Subjektiiivisesti merkityksellisessä toiminnassaan tavalliset ihmiset pitävät jokapäiväistä maailmaansa itsestään selvänä todellisuutena. Todellisuudessa he myös tuottavat sen ajattelullaan ja toiminnallaan, ja tämä todellisuus säilyy vain heidän ajattelunsa ja toimintansa kautta. Bergerin ja Luckmannin mukaan kieli yhdistää jokapäiväisen elämän todellisuuden eri alueet ja nivoo ne yhteen mielekkääksi kokonaisuudeksi. Sosiaalisten suhteiden alueella kieli ”tekee läsnä oleviksi” niin lähimmäiseni, jotka eivät ole fyysisesti läsnä sekä muistikuvissa esiintyvät, mielessä koostettuun menneisyyteen kuuluvat yksilöt, sekä tulevaisuuteen sijoitetut mielikuvituksen luomat henkilöihahmot. (Berger & Luckmann 1994, 30, 50- 51.)

Lehtosen mukaan henkilökohtaiset ja julkiset kokemukset sekoittuvat silloin, kun rakennamme elämäntarinoitamme. Kaksitoistavuotiaalle tai vanhemmallekin pojalle tai tytölle jääkiekon MM-kisat voivat olla enemmän totta kuin seuraavan päivän matematiikan koe. Merkitysten maailma sisältää myös rooli- ja käyttäytymismalleja. Esimerkiksi Nirvanan fanit eivät kuuntele ainoastaan musiikkia, vaan myös rakentavat ja manifestoivat omaa identiteettiään. Osa poikien poikarooleista muotoutuu elokuvista ja supersankarisarjakuvista. (Lehtonen 2000, 21.)

Narratiivisuudella voidaan tarkoittaa sekä ihmisen tapaa jäsentää kokemuksiaan tarinan muotoon että tutkimusaineiston luonnetta. Elämäkerrallisuudella sen sijaan viitataan ihmisen kokemusmaailman rakentumiseen elämänkestävänä prosessina sekä aineiston hankintaan. Erkkilä erottelee elämäkerrallisen tutkimuksen kaksi tyyppiä: elämänhistoriallisen tutkimuksen ja elämäkerrallisen näkökulman. Elämänhistoriallisessa tutkimuksessa kerrottu tai kirjoitettu elämäntarina on keskeinen aineisto, mutta tämän lisäksi tutkija kerää muuta aineistoa, joihin voivat lukeutua esimerkiksi historialliset dokumentit ajalta, muiden aikaisten kirjoittamia

dokumentteja tai kertomuksia kyseisestä henkilöstä tai ajasta. Tämän prosessin tavoitteena on sijoittaa elämäntarina tietynlaiseen sosiaaliseen, taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen yhteyteen. Elämäkerrallinen tutkimus puolestaan on keskittynyt enemmän kertojan kokemaan elämään. Elämänhistoriallinen näkökulma muistuttaa elämäнкаari-tutkimuksia, joissa tavoitteena on käsittää, miten sosiaaliset prosessit ja elämänkulut jäsentävät yksilön elämää, esimerkiksi kouluun meno. (Erkkilä 2005, 196 - 197.) Olen omassa tutkimuksessani ottanut huomioon myös yhteiskunnalliset olosuhteet, joten väittäisin siinä olevan piirteitä myös elämänhistoriallisesta tutkimuksesta.

5.4 Aineiston kuvailu

Olen valinnut aineistokseni 25 elämäkerta, jotka kertovat rock-laulajien elämästä. Osa kirjoista on omakohtaisesti kirjoitettu, osan taas on kirjoittanut ulkopuolinen kertoja. Olen luottanut siihen, että elämäkerran kirjoittajat ovat olleet mahdollisimman rehellisiä ja tehneet tarvittavan taustatyön. Osa teoksista, jotka luin, olivat suomennettuja versioita, osa englanninkielisiä, alkuperäisiä versioita ja osa suomenkielisiä alkuperäisiä versioita (suomalaiset laulajat).

Aineiston valinnassa olen pyrkinyt ottaa huomioon tunnettavuuden ja valitsemaan laulajia, jotka ovat suurimmalle osalle varmasti tuttuja. Rock-laulaja käsitteen ohella näistä henkilöistä käytetään yleensä myös käsitettä rock-tähti. Henkilöistä on kirjoitettu useita elämäkertoja, mutta olen tässäkin kohtaa valinnut suosituimpia ja luetumpia teoksia. Pyrkinyt ainakin kohdentamaan valintani teoksiin, joihin kirjoittaja on syvästi paneutunut ja joissa asiavirheet on minimoitu. Olen koettanut välttää liian sensaatiohakuista tai saippuaopperamaisia kirjoja. Suurin osa kirjoista on löytynyt kirjastoista, muutama lukemani teos on omasta kokoelmistani ja osan olen hankkinut verkkokirjakaupasta. Teoksia etsiessä minulla on pyörinyt mielessä muutamia nimiä. Aineisto ei tietenkään ole täysin kattava ja sieltä puuttuu varmasti monia sellaisia

henkilöitä, jotka ovat rockin historiassa listattu ykkösiksi, mutta jonkinlainen rajanveto aineiston suhteen oli tehtävä.

Gradu-työn aiheen keksimisen jälkeen aloin kiertää lähiseutuni kirjastoissa (Kymenlaakso) ja poimin muusikkojen elämäkerrallisia teoksia sattumanvaraisesti musiikkiosaston hyllyistä. Pohdin ensin, rajaanko aineistoni koskemaan pelkästään esimerkiksi omaelämäkertoja, mutta päätin käyttää aineistona myös niitä elämäkertoja, jotka ovat muiden kuin sen henkilön kirjoittamia, josta teoksessa kirjoitetaan. Lisäksi harkitsin, että olisin ottanut aineistooni mukaan myös muita muusikoita kuin laulajia, mutta päätin keskittyä laulajiin. Tietenkin monet laulajat tunnetaan myös jonkin instrumentin hallintataidoistaan, esimerkiksi Remu Aaltonen (rummut) ja Jimi Hendrix (kitara).

Teosten valinnassa kiinnitin huomiota siihen, kirjoitetaanko niissä ylipäättänsä mitään koulu- tai nuoruusajoista. Kaikissa alustavasti tarkastelemissani teoksissa nuoruus ja koulumuistot olivat jollakin tapaa otettu huomioon. Tätä kautta en kyennyt rajaamaan aineiston määrää. Kriteerikseni muodostui näin ollen yleinen tunnettavuus. Valitsin monia sellaisia teoksia, joiden kirjoittaja tunnettu laadukkaiden elämäkertakirjojen saralla (esimerkiksi kirjailija Mick Wall). Lisäksi pyrin ottamaan mukaan myös naisia ja suomalaisia laulajia, joita varten varasin ikään kuin oman ”kiintiön”. Koska kysymyksessä on kuitenkin pro gradu-tutkielma, en halunnut aineiston paisuvan liian suureksi, joten jätin joitakin ”isoja” ulkolaisia ja suomalaisia nimiä ulkopuolelle. Keskityin aineiston etsinnässä ”kevyempään” rockiin ja jätin keruun ulkopuolelle heavy-musiikin, poikkeuksena Ozzy Osbournen elämäkerta, jota käytin aineistona. Tässä kohtaa tein poikkeuksen siitä syystä, että Osbourne on tunnettu nimi myös marginaalin ulkopuolella. Samoin esimerkiksi Kurt Cobain, joka edustaa enemmän alternative/grunge-genreä, mutta josta tuli 1990-luvulla suuren yleisön suosikki ja rock-symboli. Osa valitsemistani teoksista on omasta kokoelmastani kuten Marianne Faithfullin ja W. Axl Rosen elämäkerrat. Remu Aaltonen ja Michael Monroe olivat selviä valintoja suomalaisista tähdistä. Hurriganes ja Hanoi Rocks ovat kansainvälisestikin menestyneitä suomalaisia yhtyeitä. Lisäksi halusin valita muutaman erityylisten suomalaisten artistin: punkahtavamman Pelle Miljoonan ja iskelmälaulajaksikin tituleeratun Rauli Badding Somerjoen.

Paikallisissa kirjastoissa on elämäkertoja tarjolla paljon etenkin populaarimusiikin saralta. Tämä teki aineiston hankkimisen suhteellisen helpoksi ja tunsin siitä jopa syyllisyyttä. Ei kai tutkimusaineiston hankinta saa olla helppoa. Lohduttauduin kuitenkin sillä, että nämä kertomukset ovat joka päivä kaikkien saatavilla. Miksen tutkisi sellaista asiaa, joka on osa massakulttuuria? Massakulttuuriin liittyy kuitenkin ajatus helposta saatavuudesta ja tunnettavuudesta. Se on osa monen arkea. Elämäkerrat aineistona houkuttelivat myös oman kirjaharrastuksen takia.

Halusin ottaa tutkimukseeni mukaan myös oman ”suosikkitähteni” australialaisen laulajan Michael Hutchencen. Löysin eräältä nettisivustolta hänen äitinsä ja sisarensa kirjoittaman Just a Man-teoksen ja silmäilin sen läpi. Seuraavalla kerralla teoksesta oli kuitenkin saatavilla enää kirjan ensimmäinen luku. Syynä tähän saattaa olla Hutchencesta kertovan minisarja, joka sai tätä kirjoittaessani ensi-iltansa Australiassa. Oletan, että teoksen laittaminen ”ei kaikkien saataville” kertoo siitä, että sillä on taas enemmän myyntiarvoa. Yritin löytää samaisen teoksen muualta, mutta en saanut sitä käsiini kirjastoista tai suomalaisista kirjakaupoista/verkkokirjakaupoista. Sain kuitenkin hankittua toisen teoksen: A Tale of Two Brothers: Jim Morrison & Michael Hutchence. Kuvittelin, että teos on jonkinlainen elämäkerta molemmista henkilöistä, mutta kyse oli täysin erilaisesta kirjasta. Kyseinen kirja oli ns. new age-tyylinen, jossa kirjan kirjoittaja Jacqueline Murray kirjoittaa ikään kuin hän kykenisi edelleen saavuttamaan jonkinlaisen yhteyden vuonna 1997 kuolleeseen laulajaan. Olen kuitenkin käyttänyt teosta esimerkkinä tavasta tuottaa kertomusta. Lisäksi pidän sitä hyvänä esimerkkinä rock-maailmaan suuntautuvasta henkisyudesta, jota esimerkiksi hippi-liikkeissä tavataan.

Olen lukenut/silmäillyt teokset kokonaan, mutta keskittynyt kuvailemaan tiettyä ajanjaksoa, joka ei välttämättä kirjassa ole sivumäärältään suuri, mutta merkitykseltään mahdollisesti sitäkin enemmän. Elämäkertojen rakenne on tyypillisesti syntymästä mahdolliseen kuolemaan ja ne etenevät kronologisessa järjestyksessä, mikä on tyypillistä länsimaisessa ajattelussa. Olen poiminut lukiessani tärkeitä kohtia ja tehnyt muistiinpanoja aiheesta sekä pyrkinyt yhdistelemään tietoa teoriakirjallisuuteen.

Seuraavalle sivulle olen taulukoinut tutkimuksessani esiintyvät laulajat. Lisäksi olen merkinnyt kaikkien kohdalle syntymäajan. Olen myös merkinnyt maan, jonka

”lipunkantajiksi” heidät yleensä mielletään. Lisäksi olen osan kohdalla maininnut yhtyeen, josta heidät tunnetaan parhaiten.

Taulukko 2 Tutkielman aineistona käytetyt elämäkerrat

<u>Henkilö</u>	<u>Yhtye</u>	<u>Syntymäaika (mahdollinen kuolinpäivä)</u>	<u>Elämäkerta</u>
Aaltonen, Remu	Hurriganes	10.1.1948 (Suomi)	Aaltonen Remu & Honkanen, Nina.Seitsemän ilon kyneleet
Bono	U2	10.5.1960 (Irlanti)	Wall, Mick: Bono. In the Name of Love
Bowie, David		8.1. 1947(Englanti)	Spitz, Marc: David Bowie
Cobain, Kurt	Nirvana	20.2.1967 (USA)	Sandford, Christopher: Kurt Cobain
Dylan, Bob		24.5.1941-5.4.1994, (USA)	Shelton, Robert: Bob Dylan. Elämä ja musiikki
Faithfull, Marianne		29.12.1946 (Englanti)	Faithfull, Marianne. Elämäni rock`n`roll.
Hendrix, Jimi		27.11.1942(USA)	Lawrence, Sharon: Mies, musiikki ja totuus
Hutchence, Michael	Inxs	22.1.1960- 22.11.1997, (Australia)	Murray, Jacqueline: A Tale of Two Brothers. Jim Morrison & Michael Hutchence
Jagger, Mick	The Rolling Stones	26.7.1943 (Englanti)	Spitz, Marc: Mick Jagger
Lewis, Jerry Lee		29.9.1935 (USA)	Tosches, Nick: Helvetin tuli. Jerry Lee Lewisin tarina

Jon Bon Jovi	Bon Jovi	2.3.1962(USA)	Jackson Laura: Jon Bon Jovi
Joplin, Janis		19.1.1943- 4.10.1970 (USA)	Echols Alice: Janis Joplin. Paratiisin
Mercury, Freddie	Queen	5.9.1946- 24.11.1991 (Englanti)	Jackson, Laura: Freddie Mercury
Mitchell, Joni		7.11.1943 (Kanada)	Hinton; Brian. Joni Mitchell. Both Sides
Monroe, Michael	Hanoi Rocks	17.6.1962 (Suomi)	Väntänen, Ari: Michael Monroe
Morrison, Jim	The Doors	8.12. 1943-3.7. 1971 (USA)	Riordan, James & Prochnicky, Jerry: The Life and Death of Jim Morrison. Break on Through
Osbourne, Ozzy	Black Sabbath	3.12.1948 (Englanti)	Osbourne, Ozzy: Minä Ozzy
Pelle Miljoona		10.2.1955 (Suomi)	Elossa ja potkii! The elämäkerta
Presley, Elvis		8.2.1935- 16.8.1977(USA)	Guralnick, Peter: Nuori Elvis. Viimeinen juna Memphisiin
Rose, W. "Axl", sitaateissa myös Bill	Guns N' Roses	6.2.1962 (USA)	Wall, Mick: W. Axl Rose
Rotten, Johnny	Sex Pistols	31.1.1956 (Englanti)	Lydon, Zimmerman & Zimmerman: Johnny Rotten
Smith, Patti		30.12.1946 (USA)	Johnstone, Nick: Patti Smith. Rock'n`roll Nigger
Somerjoki, Rauli "Badding"		30.8.1947-14.1.1987 (Suomi)	Metsämäki, Heikki & Miettinen, Juha: Rauli Somerjoen elämä ja laulut
Springsteen, Bruce		23.9.1949 (USA)	Marsh, Dave: Bruce Springsteen. Pomon
Tyler, Steven	Aerosmith	26.3.1948 (USA)	Maailmojen välissä. Rock'n`roll-muistelmat.

5.5 Aineiston käsittely

Olen teemoitellut aineiston viiteen pieneen kertomukseen/teemaan/kuvaelmaan, jotka ovat nousseet aineistosta selvästi esiin. Goffman kirjoittaa, että uuden yksilön ilmestyessä joukkoon muut tavallisesti ryhtyvät hankkimaan hänestä tietoa tai soveltamaan ennalta hankkimaansa tietoa yksilöön. Uudessa yksilössä usein kiinnostavat hänen *sosio-ekonominen asemansa, kasvatus ja kotiolot, taloudellinen tilanne, hänen minäkuvansa, asenne muita kohtaan, pätevyys sekä luotettavuus*. Nämä kohdat täytyvät usein myös elämäkerroissa ja teemoitteluni perustuu Goffmanin antamiin kriteereihin hieman soveltaen. (Goffman 1971, 11). Ihminen elää sosiaalisten kohtaamisten maailmassa, jossa hän on jonkinlaisessa kontaktissa toisten kanssa. Kaikissa tilanteissa kanssakäymisen osapuolet toimivat jonkin linjan mukaisesti. Kasvoilla tarkoitetaan hyväksytyjen sosiaalisten määreiden kautta syntyvää kuvaa minästä. (Goffman 2012, 23.) Goffmanin mukaan status, asema ja sijainti yhteisöissä eivät ole aineellinen hyvä, jonka voi saada haltuunsa ja panna näytteille. Se on asiaankuuluvaa käyttäytymistä, yhtenäistä ja hioutunut sekä jäsentynyt pitkälle. Yksilö on tietynlainen yksilö vasta kun hänellä on asiaankuuluvat ominaisuudet ja kun hän esiintymisellään ja ulkoisella olemuksellaan noudattaa tasovaatimuksia, joita hänen sosiaaliryhmänsä tietynlaiselle yksilölle asettaa. (Goffman 1971, 86- 87.)

Aineiston analyysia varten olen lukenut kirjallisuutta narratiivisen analyysin tavoista ja mahdollisuuksista ja perustan oman analyysini lukemaani. Lukemissani lähteissä on korostettu narratiivisen analyysin monimuotoisuutta, mutta myös sitä, ettei se ole mikään eksakti metodi. Kerronnallinen tutkimus on monien äänien sävyttämää ja mielipiteitä tutkimuksen ja analyysin suhteen on useita. Kujala kirjoittaa kentän olevan jatkuvassa liikkeessä ja terminologia on kirjavaa. Käytössä on esimerkiksi sellaisia käsitteitä kuten tarina, kertomus, elämäntarina ja narratiivi. Kertomuksen tutkijat ovat kuitenkin yksimielisiä siitä, että jokaisessa kertomuksessa on oltava juoni ja vasta tämä juoni antaa sille kerronnallisen ominaislaadun. Narratiivinen lukutapa vaatii kolmen eri kertomuksen jatkuvaa keskinäistä dialogia, kertojan äänen mukanaoloa, taustateoriaa ja lukijan refleksiivistä aineisto lukutapaa ja tulkintaa. (Kujala 2007, 25- 27.) Narratiivi on vuorovaikutuksellinen ja muuttuva: kun jaamme narratiiveja toisten kanssa, näkökulmat

ja sosiaalinen tieto kehittyvät. Tämä on vuorovaikutteista ja on myös tärkein tapa levittää tietoa. Yleisellä tasolla narratiivi toimii seuraavin tavoin (Mello 2002, 233.):

1. Struktuurina itsestä, toisista ja ympäristöstä
2. Neuvotteluna suhteista ja yhteyksistä itseen, toisiin ja ympäristöön
3. Prosessina sosiaalisesta ja kulttuurisesta koheesiosta
4. Taiteellisena tuotoksena ja luovuutena
5. Koulutuksellisenä tutkimuksena
6. Esityksellisenä strategiana intrapersonaallisessa/interpersoonallisessa vuorovaikutussysteemissä

On suositeltavaa, että narratiivisen aineiston kohdalla analysoidaan käyttämällä useita operaatioita yhtäaikaaisesti, jolloin ne esiintyvät rinnakkain operationaalisessa muodossa ja ovat suhteessa toisiinsa. Tämä antaa kompleksisemmän näkemyksen siitä, miten narratiivit toimivat informanttien elämässä ja rohkaisee meitä tuottamaan monimuotoisempia tutkimustekstejä. (Mello 2002, 236.)

Taulukko 3 Narratiivisen aineiston analyysissä käytettäviä operaatioita (Mello 2002, 236)

OPERAATIOIT

ESIMERKKEJÄ

Tekstuaalinen operaatio	Myyttinen jakso, juonirakenteet, teemat, kaavat, henkilökohtainen merkitys ja symbolismi
Liiketoiminnallinen operaatio	Kertojan ja yleisön suhde, fyysinen konteksti, jaetut tai kyseisellä hetkellä kehittyneet merkitykset, kertojan tarkoitus, viihde tai huumori
Sosiokulttuurinen operaatio	Juhlallinen informaatio, kulttuurinen tulkinta, sosiaaliset tehtävät, terapeutitiset tehtävät ja merkitykset
Koulutuksellinen operaatio	Juhlallinen informaatio, kulttuurinen tulkinta, sosiaaliset tehtävät, terapeutitiset tehtävät ja merkitykset

Tuomi & Sarajärvi listaavat tyypillisiä laadullisessa analyysissä käytettäviä vaiheita. Näitä ovat esimerkiksi aineiston läpikäyminen ja kiinnostavien asioiden poimiminen, yhteenveto merkityistä asioista, luokittelu, teemoittelu tai tyypittely sekä loppuyhteenvedon kirjoittaminen. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu, kun taas tyypittelyssä aineisto ryhmitetään tiettyihin tyyppisiin (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94- 95). Polkinghorne erottelee narratiivisen analyysin ja narratiivien analyysin toisistaan. Narratiivien analyysissä tutkija kerää tarinoita aineistoksi ja analysoi niitä paradigmaattisten prosessien kautta. Narratiivien analyysi luokittelee ja tuottaa esimerkiksi teemoja tai kategorioita. Narratiivisessa analyysissä tuotetaan uusi kertomus aineiston pohjalta. Narratiivinen analyysi tuottaa tapahtumista synteesin, joka

selittää esimerkiksi sitä, miksi jokin kaupallinen yritys epäonnistui tai miten joku henkilö teki päätöksen esimerkiksi taiteelliselle uralle lähtemisestä. Polkinghorne kirjoittaa, että tarinat ovat usein täydellisesti juonellistettu ainoastaan fiktiossa, jossa on mahdollista olla vain yksi tarinaa kantava juoni. Esimerkiksi elämäkertoissa on useita juonia ja pelkän yhden juonen konstruointi saattaa olla hankalaa. (Polkinghorne 1995, 6-8, 16.) Työstäni löytyy piirteitä molemmista analysointitavoista.

Elämäkertatutkimuksessa on usein sovellettu tarinoiden laadullista analyysiä, jossa aineistosta pyritään löytämään olennaiset piirteet, ja vastaamaan joihinkin laajoihin sisällöllisiin kysymyksiin. Laadullisen analyysin tarkoitus on tiivistää ja selkeyttää hajanaista aineistoa ja tuottaa siten uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Elämäntarinoita analysoidessa on usein käytetty kahta toisiinsa liittyvää käsittelytapaa: tematisointia ja tyypittelyä. Aineistosta voidaan esimerkiksi poimia keskeiset aiheet ja teemat luomalla eräänlainen teemakortisto (yksilön työuraan, perhe-elämään tai vapaa-aikaan liittyviä mm.) Tarinoista poimitaan johonkin tutkimusongelmaan liittyvät tekstin osiot ja saadaan niiden kautta vastauksia annettuihin kysymyksiin. Tyypittelystä voidaan esimerkiksi rakentaa monista yksilöllisistä kertomuksista synteesejä ja samalla muodostaa erilaisia ideaalityyppejä todellisuuden kuvauksista. (Vanttaja 2002, 74.) Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2008, 227) kirjoittavat, että laadullisessa aineiston analyysissä keskeistä on luokittelujen tekeminen.

Roos jakaa elämäkertojen analyysin neljään tapaan: yksittäisten elämäkertojen analyysi, elämäkertojen esitystavan ja muodon analyysi (tulkinnallis-kerronnallinen), useiden elämäkertojen kvantitatiivinen analyysi sekä viimeksi useiden elämäkertojen kvalitatiivinen analyysi. Vaihtoehdot eivät ole kuitenkaan toisensa poissulkevia. Olen itse esimerkiksi keskittynyt useiden elämäkertojen kvalitatiiviseen analyysiin. Roos muistuttaa, että useiden elämäkertojen analyysi saattaa olla työläs. Hänen mukaansa tässä kohtaa vartenotettavin on analyysi, jolla pyritään löytämään aineiston olennaiset piirteet, luomaan aineiston avulla kuva jostain kokonaistilanteesta ja vastaamaan joihinkin laajoihin sisällöllisiin kysymyksiin. Roos puhuu valikoinnista, tiivistämisestä ja tematisoinnista ja sen välttämättömyydestä. (Roos 1987, 39- 42.)

Tutkimustani voisi luonnehtia teorialähtöiseksi, koska sitä ohjaa valmis, aikaisemman tiedon perusteella luotu kehys (Tuomi & Sarajärvi 2002, 99). Latomaa kirjoittaa

tarkemmin tutkijan tulkintaprosessista. Hänen mukaansa tulkinta perustuu ajatukseen kahdesta tekstistä: tutkittavan tuottamasta pintatason tekstistä, jonka tuottamasta aineistosta tiivistetään tutkimusaineisto sekä tutkijan rekonstruoimasta syvätason tekstistä, joka on tulkintaprosessin tulos, tulkinta eli olettamus tekstin merkitysisällöstä. (Latomaa 2005, 67.)

Analyysissäni olen silmäillyt ensin koko teoksen ja sen jälkeen tutkinut, mitä siinä puhutaan nuoruudesta ja kouluajasta. Olen ottanut ylös tärkeimpiä kohtia ja teemoitellut ne sekä jakanut kertomuksiksi/kuvailuksi esimerkiksi kasvuympäristöstä tai asenteesta koulua kohtaan. Tämän prosessin jälkeen olen vielä pyrkinyt löytää ”tyyppitarinoita”, joiden kautta muodostan henkilöistä juonellisia tarinoita/henkilökuvia kouluajoista. Nämä tarinat ovat eräänlaisia juonimuodostelmia, tarinoita, jotka olen löytänyt aineiston sisältä.

6 AINEISTON ANALYYSI

6.1 Perhe ja kasvuympäristö

Tarkastelen tässä henkilöiden lapsuuden ja nuoruuden kehystä elämäkertojen näkökulmasta: perhesuhteita ja arkea. Halusin selvittää, millaisista olosuhteista kukin on lähtöisin. Tämä antaa mahdollisesti viitteitä musiikilliselle uralle suuntautumisen syistä. Esimerkiksi Ozzy Osbourne elämäkerran mukaan tuli köyhistä oloista. Köyhyys saattaa olla myös ponnistuslauta ja tarjota mahdollisuuden ”paremmasta elämästä haaveilemiseen”.

Ennen pitkää ymmärsin, että perheemme oli köyhempi kuin muut. odellakaan lomailleet kesäisin Mallorcalla, koska vanhempien rahat menivät siihen, että saivat syötettyä ja vaetetettua kuusi pikku-Osbournea. (Ozzy Osbourne)

Lapsuuden kuvailu on yleensä keskittynyt perhesuhteiden ja elinpiirin kuvailuun. Taustaa on kuvailtu melko tarkkaankin, esimerkiksi äidin ja isän, isovanhempien ja jopa esi-isät huomioon ottaen. Myös se, edustiko perhe esimerkiksi työväenluokkaa tai jotakin ylempää luokkaa on otettu huomioon. Huomioitavaa on, että etenkin brittiläisessä maailmassa yhteiskuntaluokilla on tärkeä merkitys. Suomessa termillä työväenluokka ei ole yleensä samanlaista merkitystä kuin esimerkiksi Englannissa. Englannissa siihen liittyy suurempi negatiivinen lataus.

Mick ja Keith olivat molemmat keskiluokkaisten perheiden ja työteliäiden vanhempien lapsia, mutta samoin kuin Yhdysvalloissa, myös Englannin keskiluokan sisällä on aste-eroja. Jos kuului ”hienostoon”, niin kuin Mick, se tarkoitti todennäköisesti hieman ylempää keskiluokkaa, joka asui niin sanotuissa paritaloissa, eli naapureita ei ollut ihan joka seinän takana. (Mick Jagger)

Perhe edusti tyypillistä amerikkalaista työväenluokkaa: heidän kulttuurinsa koostui television tarjonnasta ja päivittäisestä sanomalehdestä. (Bruce Springsteen)

Matami, meidän mamma, risupää Eeva, ja sen hortonomisukupuu oli rakkaita ja rikkaita, arvostettua hiippakuntaa muilla mailla ja mantuvilla. Ihan aatelistouhua, hurjan hyvää hulinaa. Pitäisivät näppinsä erossa.

Virkapukuiset univormut ikävästi aina nenään haiskahtaa. (Remu Aaltonen)

Monissa elämäkerroissa lapsuuden ja nuoruuden ympäristöä on kuvailtu ankeaksi, pieneksi ja ahdasmieliseksi. Paikaksi, joka on syrjässä kaikesta muusta. Jossakin kaukana ovat siintäneet unelmat suuremmista kaupungeista, unelmien keskuksista, kuten Lontoosta, Los Angelesista tai New Yorkista.

”Asuin kahdeksantoista vuotta elämästäni pikkukaupungissa, New Jerseyssä, erään bensa-aseman naapurissa – se oli nimeltään Ducky Slattery’s Sinclair Station. - - - ”Tiedäthän, millaista elämä on pikkukaupungissa. Paikka, jossa ihmiset tapaavat roikkua on bensa-asema.”(Bruce Springsteen)

Näyttää siltä, että mikä Axlia motivoi, juontaa juurensa hänen ongelmaisesta taustastaan Indianassa. Nykyisin Greater Lafayettena tunnettu paikkakunta on niitä koristeellisen mitäänanomattomia maaseutukaupunkeja, jotka käyttävät itsestään nimitystä ”city” (väkiluku noin 90 000) ja jotka ovat kauan olleet luonteenomaisia Amerikan keskilännen valtaville, kulttuurisesti rajoittuneille tasangoille; juuri sellainen paikka, josta jokainen älykäs nuori haaveilee pääsevänsä karkuun. (W. Axl Rose)

Poptähti Madonnan sanoin: *”I went to New York. I had a dream. I wanted to be a big star, I didn't know anybody, I wanted to dance, I wanted to sing, I wanted to do all those things, I wanted to make people happy, I wanted to be famous, I wanted everybody to love me. I wanted to be a star. I worked really hard, and my dream came true.”* Onko halu muuttaa pois, ollut toive päästä karkuun omaa ahdistunutta itseä? Monilla nuorilla on tämän kaltaisia haaveita. Muistan itsekin omasta nuoruudestani, että suurimman osan nuorista toive oli päästä pois syntymäkaupungistani Kotkasta, joka kooltaan ja työläistaustaltaan voisi hyvin olla yksi elämäkertojen kaupungeista. Silti moni on jäänyt sinne tai muuttanut opiskelujen jälkeen takaisin. Osa pois muuttaneista kaipaa takaisin. Jon Bon Jovin elämäkerrassa kirjoitetaan työväenluokkaisuuden olevan yksi syy hänen asenteeseen ja menestykseen. Työväenluokkaisuus tarkoittaa usein alempaan kastiin kuulumista, mutta teoksissa työväenluokkaan kuulumisen on tuonut mukanaan myös erilaisia etuja kuten vahvan työmoraalin. Työväenluokkaisuus nähdään positiivisena asiana. Alustana, jolta voi ponnistaa pitkälle.

Jon Bon Jovi ei ole ensimmäinen työväenluokan kasvatti, joka on noussut rock-tähdeksi. Mutta nykyajan lannistavassa ilmapiirissä, joka näyttää kuin liukuhihnalta tuottavan köykäisiä, alle vuoden päivät pinnalla pysyviä poptähtösiä, hän saattaa hyvinkin olla lajinsa viimeinen. Jon tuntee oikeutetusti olevansa amerikkalaisen unelman ruumiillistuma ja valaa itseluottamusta myös muihin. Tämä on suureksi osaksi hänen työväenluokkaisten vanhempiensa ansiota, jotka loivat hänelle vankan uskon siihen, että hänen on mahdollista erottua joukosta. (Jon Bon Jovi)

Takala kirjoittaa, että nuorten elämään kuuluu haaveita ja ihanteita, mutta epärealistiset haaveet voivat olla pyrkimystä taistella todellisen elämän pettymysten ja omien toiveiden risteytymisestä. Takala kirjoittaa amerikkalaisen coca-cola-kulttuurin ja kaupallisen nuorisokulttuurin idealisoiman easy living-kultin ilman raadantaa olleen ainakin yhden tutkimuksensa nuoren ajatusmaailman keskiössä. Kuitenkin kosketus ns. oikeaan työelämään siirsi hänen toiveitaan fantasiamaailmasta kohti reaalimaailmaa. Artoksi nimetty poika haaveilee siitä, kun hän on ”kaksytyks” ja hänellä on vaaleanpunainen ”kädillääkki”, kartano ja oma studio. (Takala 1992, 99.) Nämä haaveet eivät ole aivan poikkeavia niistä haaveista, joita elämäkertoissakin esitetään. Toisen kautta elämäkerran henkilöt ovat myös tehneet kovasti töitä saavuttaakseen haaveensa, ja kyse ei ole ollut pelkästään asioiden jättämisestä fantasiatasolle.

Perhesuhteita on kuvailtu tarkasti. Vanhempien omat murheet ja riidat on kirjoitettu esiin. Elviksen isä esimerkiksi vietti vankilassa kahdeksan kuukautta, syynä asiakirjan väärentäminen. Elviksen elämään mahtui myös vanhempien työttömyyden, velkojen ja sairauksien murehtimista. Kirjassa Elviksen elämä väritty tyypillisen pikkukaupungin mahdollisuuksien mukaiseksi, toisin sanoen tilaa luovuudelle tai erilaisuudelle oli vähän. Ulkoapäin vaikuttaisi myös, että tilaa menestykselle on niukasti. Tämä on hyvin tyypillinen kehys kertomuksissa. Eräänlainen ahdingosta menestykseen tai vaikeuksien kautta voittoon on tyyppikertomus. Elviksen isä ei ollut ainoa vanhempi, joka oli joutunut vankilaan. Myös esimerkiksi Jerry Lee Lewisin isä vietti vuosia vankilassa. Perhesuhteiden on voitu nähdä myös muokkaavan henkilön persoonaa kuten esimerkiksi Kurt Cobainin kohdalla.

Näin Cobain jäi ulkopuoliseksi jo nuorena. Hänen isänsä eli inhotussa miehisessä, urheiluun suuntautuneessa maailmassa ja hänen äitinsä

kehitti niin raivokkaan suojeleuvaistonsa poikaansa kohtaan, että tämän ei sallittu vuosiin olla tekemisissä muiden lasten kanssa. Näissä oloissa on tuskin yllättävää, että hän alkoi viihtyä omissa oloissaan, mielikuvitusolentojen sekä musiikin ja kuvataiteiden kaltaisten abstraktien asioiden parissa. (Kurt Cobain)

Michael Hutchencesta ja Jim Morrisonista kertova *A Tale of Two Brothers*- teos on kirjoitettu niin, että on oletettu olevan mahdollista saada yhteys henkilöihin vielä heidän kuolemansa jälkeenkin. Teoksen on kirjoittanut Jacqueline Murray, joka toimii ikään kuin yhteyshenkilönä tuonpuoleiseen. Teoksessa Hutchence kertoo myös lapsuudestaan ja nuoruudestaan. Teos sisältää varmoja faktoja, jotka on helppo tarkistaa. Esimerkiksi Hutchencen kerrotaan kasvaneen Australiassa, Hong Kongissa ja Yhdysvalloissa. Lisäksi teos valottaa hänen vanhempiansa riitaista avioliittoa ja avioeroa sekä sisaruussuhteita. Hänen kerrotaan pitäneen Inxs-yhtyettään enemmän perheenään kuin lapsuuden perhettään.

Yhteiskunnalliset olosuhteet ja muu ympäristö on otettu teoksissa hyvin huomioon. Rasismi on tärkeä teema useissa teoksissa ja se on tietenkin värittänyt amerikkalaista ilmapiiriä 1950- ja 1960-luvuilla paljon ja värittää toki edelleenkin. Jimi Hendrix joutui tummaihoisena rasismin uhriksi.

Vaikka Jimmy kävikin multietnisiä kouluja ja Central Districtissä sijaitsi Yesler Terrace, yksi Amerikan ensimmäisistä vuokralähiöistä, joissa rotuerottelu ei ollut enää voimassa, 1940- 1950-luvun Seattlessa oli useimpien amerikkalaisten kaupunkien tapaan törkeitä rasistisia pesäkkeitä. Nuorta Jimmyä nimiteltiin ja hänestä käytettiin usein sanaa ”neekeri”. (Jimi Hendrix)

Rasismi oli niin itsestään selvä osa kaupungin arkipäivää, että ”nekrujen nokitus”(valkoiset roikkuivat ohi ajavien autojen ikkunoista puista lautaa heilutellen ja yrittivät osua mustiin jalankulkijoihin) kuului valkoisten teinien mieliharrastuksiin. Jos joku olisi yrittänyt murtaa värirajan, siihen ei juuri löytynyt mahdollisuutta. (Janis Joplin)

Kulttuurinen ilmasto on määrittänyt paljon henkilöiden valintoja ja musiikillista suuntautumista ja luo kehyksen valinnoille. Teoksissa avataan mm. hipp-ilmiotä,

beatnikkejä, punkkia. Teoksissa saadaan luotua ajatus kultaisesta kuusikymmentä- tai seitsemänkymmentäluvusta, musiikillisesti ja taiteellisesti rikkaammasta ajasta, jolloin nuoret olivat valveutuneita ja vastustivat esimerkiksi Vietnamin sotaa. Marianne Faitfull kirjoittaa auki oman nuoruutensa tapahtumakehystä omaelämäkerrassaan.

Olin kai tyypillinen aikani lapsi- avoin kaikelle. Olin nuori: utelias, kaupallinen, tavoittelin kiellettyä. Lontoon svengiklubeista kuuli siihen aikaan ystävältä, joka oli kuullut niistä ystävältä, joka oli oikein ollut sellaisessa. Pelkät nimet saivat taianomaista lumovoimaa: Marquee, Ronnie Scott's. Kuusitoistavuotiaana otin tavakseni matkustaa koulusta Lontooseen ja mennä klubeihin. Kävin Marqueeessa ja Flamingossa-jazzklubeissa. Soittajat olivat Zoot Money, John Mayall ja Nina Simonen sarjaa. Yleisö oli räjäistä. Opiskelijoita, beatnikkeja ja koirallinen vanhempia alan harrastajia. (Marianne Faitfull)

Sana tyypillinen herätti huomioni. Ajan tyypillinen nuori oli Faitfullin mukaan avoin kaikelle: utelias, kaupallinen ja kielletty. Kaupallinen ja kielletty voisivat hyvin kuvata myös rock-ilmiötä itseään.

6.2 Nuori koululainen

Nuoren koululaisen elämään liittyy paljon iloja ja suruja. Koulussa koetaan menestymisen tunteita, pettymyksiä, laiskuuden puuskia, asenneongelmia, kouluallergiaa ja koulupelkoa. Elämäkertoissa kirjoitetaan auki kaikkea tätä. Koulun voi ajatella olevan näyttämö, jossa kohtaavat draama, tragedia ja komedia vuoron perään.

Koulumenestys oli monien kohdalla melko heikkoa. Joni Mitchell kertoo olleensa huono oppilas. Hän reputti esimerkiksi 12. luokan. Taiteet ja musiikki veivät monen henkilön ajan, eikä koululle riittänyt aikaa. Koululuokassa on piirretty kirjoihin tehtävien tekemisen sijaan tai kitara on kulkenut mukana paikasta toiseen vieden huomion pois opetuksesta. Rauli Baddingin kohdalla on mielenkiintoisesti rinnastettu ujous ja keskiarvo. Persoonan piirteiden ja koulussa menestymisen rinnastaminen on

useissa muissakin teoksissa herättänyt huomioni. Erittäin monessa teoksessa kerrottiin henkilön olevan älykäs, mutta huono koulussa esimerkiksi lukivaikeuden, laiskuuden tai yleisen asenteen takia. Mick Jagger oli yksi poikkeus joukossa. Hän oli hyvä koulussa. Kotiolojen vaikutus koulumenestykseen noteerattiin paikoitellen, esimerkiksi Hendrixin kohdalla. Osan kohdalla vanhemmat taas patistivat parempiin oppimistuloksiin, osan vanhemmista eivät olleet kiinnostuneita lastensa koulumenestyksestä.

Koulussa Jon ei koskaan ollut mikään tähtioppilas. Kyse ei ollut tyhmyydestä, vaan koulunkäynti ei yksinkertaisesti kiinnostanut häntä.. (Jon Bon Jovi)

Rauli oli koulussa ujo ja hiljainen, todistukseltaan hieman keskiarvon alapuolella. (Rauli Badding Somerjoki)

Mick sai hyviä arvosanoja kieliopista, äidinkielestä, ranskasta ja latinasta. Luontaisena johtajana hänet valittiin oppilaskunnan puheenjohtajaksi, joka edustaa luokkatovereita. (Mick Jagger)

Vaikka Jimmy tunnistettiin ”älykkääksi lapseksi, joka oli kiinnostunut taiteista”, hän sai keskinkertaisia arvosanoja ja oli hidas tekemisissään. Hänet passitettiin monet kerrat kouluun vain lasillinen maitoa vatsassaan. Lounasta oli silloin kun sattui olemaan. (Jimi Hendrix)

David oli tietenkin jo löytänyt vahvat alueensa. Ongelma oli vain siinä, että hänen vahvoja alueitaan – tyttöjä ja rock'n`rollia – ei kysytty tasokokeessa. Hän ei menestynyt siinä ja vanhemmat tajusivat, että asiaan oli puututtava. He tiesivät hänen olevan tavattoman terävä ja älykäs nuori. Hän vain tarvitsi sopivan ympäristön. (David Bowie)

Joni Mitchell kertoo, että tapa, jolla hän näki koulujärjestelmän, oli että se opetti, mitä ajatella, ei miten. Hänen mukaansa siinä ei ollut vapautta vapaalle ajattelulle. Koulussa opetettiin, miten sopeutua yhteiskuntaan, jossa vapaa ajattelu koettiin häiriötekijäksi. Muidenkin elämäkerroissa näkyy samanlaista ajattelua. Usein koulua ja opettajia ei niinkään inhottu, mutta koulu nähtiin paikaksi, joka ei mahdollistanut itsenäistä opiskelua, vaan kaikki suoritettiin pakolla ja kaavamaisesti.

Pidin joistakin opettajista paljon, mutta heidän oppiaineensa eivät kiinnostaneet minua. (Jim Morrison)

Huonot opettajat synnyttävät oppilaisissa kielteisiä asenteita, kun he eivät pysty pitämään oppilaiden mielenkiintoa yllä. (Johnny Rotten)

Ulkoa päin ohjatut aktiviteetit ylipäättään olivat Makesta tylsiä. Hänestä kontrolli ja laumassa toimiminen veivät ilon asioista, jotka sinänsä olivathyviä ja kiinnostavia. Makke on esimerkiksi ollut liikunnallinen koko ikänsä, mutta koululiikunta ällötti häntä. (Michael Monroe)

Asenne koulua kohtaan saattoi olla usein myös olosuhteita syyttävä. Koulua ei yksinkertaisesti nähty hyvänä paikkana, vaan sitä kritisoitiin monin eri tavoin. Ei pidetty jostakin opettajasta, koulu instituutiona nähtiin turhana; oppia voi muuallakin. Jim Morrisonin kerrotaan kyseenalaistaneen opettajien auktoriteetin ja älyn. Jimin oman älykkyysosamäärän kerrotaan olleen korkea, 149. Kenties tällaisessa tilanteessa koulu tuottaa turhautumia. Michael Monroen elämäkerrassa syytetään koulua siitä, että siellä ei ollut tilaa omalle ajattelulle, vaan kaikki oli ulkoa ohjattua ja kontrolloitua. Itsenäinen opiskelu saattaa innostaa enemmän kuin ”laumassa” puurtaminen. Monroe piti englannin kielestä ja oppi englantia esimerkiksi lukemalla rock-levyn kansia. Lisäksi hän luki paljon ja oli kiinnostunut uskonnosta. Uusikylä kirjoittaa Goertzelin & Goertzelin kuuluisuuksien elämäkertoihin perustuvaa tutkimusta mukaillen, että kuuluisuudet ovat usein pitäneet opiskelusta, mutta inhonneet koulua ja opettajia. Mekaaninen ulkoa opettelu ja kaavamainen kertaaminen koettiin vastenmieliseksi. Moni oli lisäksi torjuttu ja syrjäänvetäytyvä. (Uusikylä 1994, 110.)

Morrisonin kerrotaan sanoneen, että avain koulutukseen on lukeminen. Voit tehdä saman itsenäisesti. Mitä tahansa on kirjastossa. Morrison idolisoikin runoilijoita ja kirjailijoita. Hänen sankareitaan olivat esimerkiksi Baudelaire, Rimbaud ja Kerouac. (Jim Morrison)

Cobainille keskikoulun loppuunsaattaminen vaati valtavasti työtä. Hunterin mielestä Cobainin ongelma ei ollut älyn puute vaan asenne. Donin mukaan kyse oli kurinalaisuuden ja itsehillinnän puutteesta. (Kurt Cobain)

Springsteenin elämäkerrassa musiikilla on nuorelle pojalle huomattavasti tärkeämpi sija kuin varsinaisella koulutyöllä. Koulua ei nähdä mitenkään kauniissa valossa, vaan paikkana, jossa on väkipakolla käytävä. Koulu esiintyy usein jonkinlaisena synonyymina vankilalle. Koulua kohtaan osoitetaan halveksivaa asennetta. ”En tarvitse koulua”, ”opin asiat muutakin kautta.”

16-vuotiaana Bill lintsasi koulusta jo niin paljon, että päätti jäädä sieltä pois kokonaan. Sitä ennen hän oli omien sanojensa mukaan ollut

”tasokokeissa parhaan kolmen prosentin joukossa”. Hän palasi kouluun viimeiselle luokalle mutta jättäytyi taas pois. ”En pystynyt kokemaan koulua mielekkääksi. Jouduin lukemaan kirjoja, laulamaan lauluja, piirtämään kuvia asioista, jotka eivät antaneet minulle virikkeitä tai innostaneet. Koululla ei kerta kaikkiaan ollut minulle mitään käyttöä. Lopetin siis koulun, aloin piirtää ja maalata kotona ja viettä paljon aikaa kirjastossa. Oikeastaan aloin käydä Axlin koulua asioista, jotka tuntuivat kiinnostavilta.” (W. Axl Rose)

Keskeyttäminen nähdään esimerkiksi Axl Rosen elämäkerrassa enemmänkin lähtölaukauksena uudelle alulle, ei niinkään romahduksen alkuna, mitä se tietenkin usein monelle nuorelle on. Lisäksi sen voisi nähdä olevan enemmänkin menetys koululle, sen sijaan, että keskeyttänyt oppilas menettäisi jotakin tärkeää. ”Koululla ei ollut minulle mitään käyttöä”, sitaatti ilmentää hetkellistä tarvetta koululle. ”Aloin käydä Axlin koulua asioista, jotka tuntuivat kiinnostavilta”. Yksi mahdollisuus on, että koulu ei syystä tai toisesta kykene motivoimaan joitakin oppilaita. Asiat, joista siellä puhutaan, eivät kiinnosta tai niiden opiskelulle ei löydetä järkevää syytä. Komonen (1999, 124) näkee keskeyttämisessä myös positiivisen aspektin. Keskeyttäminen saattaa olla selviytymisstrategia ahdistavasta prosessista, jossa koulu toimii itsetuntoa murskaavana tekijänä. Keskeyttäminen voidaan täten nähdä itsetuntoa ylläpitävänä mekanismina.

Koulussa myös häiriköitiin ja opettajia kiusattiin tekemällä piloja tai ivailemalla heille. Häiriökäyttäytyminen ei rajoittunut kaikkien kohdalla pelkästään kouluun. Koulun ulkopuolella harjoitettiin rikollista toimintaa, esimerkiksi ilkivaltaa. Steven Tyler joutui erityiskouluun erilaisten käytösongelmiensa takia.

Izzy kertoi minulle myöhemmin naureskellen, että hänen varhaisimpaan muistonsa Axlista Jeffersonin koulussa liittyi jonkinlainen selkkaus” Muistan, että ensimmäisenä koulupäivänä oli jokin helvetin iso metakka. Kuulin miten kirjoja mätkähti lattialle, ja sitten Bill paineli ohi. Opettajat jumalauta ajoivat häntä takaa pitkin käytävää.” (W. Axl Rose)

Kun äiti kutsuttiin koululle selvittämään asiaa, kävi ilmi, että minut haluttiin siirtää kurittomille kakaroille tarkoitettuun erityiskouluun. Nykyään näitä kurittomia kakaroita kutsutaan ad/hd-lapsiksi.--- olin innoissani uudesta opinahjosta, mutta ensimmäisenä koulupäivänä tajusin, että paikka oli täynnä ”erityishuomiota” vaativia lapsia- siis

skidejä, jotka huusivat vittusaatanaa oppitunneilla ja tuntuivat kärsivän Touretten syndroomasta. (Steven Tyler)

6.3 Ryhmän ulkopuolella

Tässä havainnoin aineistostani löytyneitä viitteitä henkilöiden erilaisuudesta ja poikkeavuudesta sekä eräänlaisesta irti ryhmästä- mentaliteetistä. Henkilöitä on esimerkiksi kiusattu sen takia, että heidän on katsottu olevan jollakin tapaa ”outoja” ja heidät on jätetty ikään kuin lauman ulkopuolelle. Osuvia termejä voisivat olla ”musta lammas”, ”yksinäinen susi” tai ”syntipukki”: yhteisön ulkopuolelle syystä tai toisesta suljettuja henkilöitä.

Viime vuosina suosituksi tullut pop-laulaja ja mediapersoona Lady Gaga ei ole vaiennut sanoituksissaan ja haastatteluissaan erilaisuuden tunteen kokemuksesta eikä myöskään kouluvuosista, jolloin hän koki tullessaan kiusatuksi. Erilaisuuden tunteen kokemukset ja kiusaamisen jättämät arvet eivät ole poikkeuksellisia kokemuksia myöskään käsittelemissäni elämäkerroissa. Koulu näyttäytyy laitoksena, jossa sosiaalinen peilaaminen toisiin on yleistä. Joku on parempi, osaavampi, kauniimpi, rumempi, urheilullisempi, nörtimpi. Esimerkiksi Janis Joplin elämäkerran mukaan ei täyttänyt naiseuden roolin odotuksia. Hän oli liian villi, toi esiin seksuaalisuuttaan ja toisen kautta ei ollut sellaisella tavalla kaunis kuin naiseuden normin mukaan kuuluisi olla, kun taas Axl Rosessa ja Kurt Cobainissa havaittiin jonkinlaisia feminiinisiä piirteitä.

Billillä oli aina ollut vaikeaa koulussa, sillä hän oli punatukkainen kummajainen, joka harjoitteli ”neitimäistä” pianonsoittoa. (William Axl Rose)

Ulkonäköön liittyvät murheet piirtyvät esiin monissa elämäkerroissa. Etenkin Janis Joplin koki olevansa outolintu, koska hän ei kokenut kuuluvansa perinteiseen naisen muottiin. Häntä ei pidetty tarpeeksi kauniina. Hän kärsi aknesta ja hän ei ollut hoikka. Lisäksi hän käyttäytyi vähemmän hillitysti, kun taas ajalle tyypillistä oli, että naisen tuli

olla sovinnainen ja pukeutua tietyllä tavalla, paljon hillitymmin. Freddie Mercury taas joutui kiusatuksi homoseksuaalisuuden takia.

Vuosia myöhemmin Janis puoliksi leikillään syytti kouluongelmistaan sitä, ettei hänellä ”neljäntoista iässä ollut lainkaan tissejä.” Useimmat luokkatoverit olivat häntä vanhempia eikä se auttanut asiaa, mutta Janisin litteä rinta oli hänen ongelmistaan pienimpiä. Neljäntoista iässä Janis rupesi lihomaan, ja hänen kasvoihinsa puhkesi sisaren sanojen mukaan ”loputon määrä kivuliaita punaisia finnejä”. (Janis Joplin)

Parina viimeisenä vuotenaan St. Peterissä kaksi myös englantilaisessa koulumaailmassa tyypillistä ilmiötä olivat jatkuvasti läsnä hänen elämässään: kiusaaminen ja homoseksuaalisuus. (Freddie Mercury)

Pattin kömpelö olemus teki hänestä tavattoman vaivautuneen muiden seurassa. Jollakin syvemmällä tasolla silmälappu loukkasi häntä edelleen. Teini-iän vaivautuneisuutta helpotti, kun kuvaamataidon opettaja vei Pattin kirjastoon esitelläkseen Amedeo Modiglianin maalauksia. (Patti Smith)

Modiglianin maalaukset helpottivat teoksen mukaan Pattin epävarmuuden tunteita kehon suhteen. Maalausten naisilla oli kirjan mukaan laihat, kalvakkaita kulmikkaat kasvot ja vakava ilme, ja näihin kuviin Patti samastui heti. Remu Aaltosen teoksessa noteerataan kuuluminen johonkin valtakulttuurista eroavaan kulttuurimuotoon.

Mustalaiseks olen syntynyt, ja jos joku pelkää jotain, se johtuu siitä että asiakasta katsotaan eri perspektiiveistä: joku outo tai kummallinen, keppikerjäläinen, kiertäjä maan ikuinen, muilta mailta silloin tänne tullut ja mennyt muukalainen – surullisen harmaata arkipäivää elämän riemujen puutteeseen, sattumalta ohikulkeissaan taakseen vilkaisee..saumassa sen salaisuus. (Remu Aaltonen)

6.4 Toveri- ja seurustelusuhteet

Nuoruuteen liittyä myös uudenlaisten suhteiden rakentamista omiin vanhempiin ja ikätovereihin. Usein vanhemmat jäävät taka-alalle ja ystävien kanssa vietetään

enemmän aikaa. Lisäksi kuvioon tulevat ensimmäiset seurustelusuhteet vastakkaisen sukupuolen kanssa.

Nuoruusvuosina mä opin katsomaan vähän kulissien taakse, naapurin neitoa kun se pyykkiä narulle laitteli ja jokin helman alta auringon lailla hymyili. Vaikka kellohameet laulaa yömyöhään, niin päiväsään aikaan on kiva kun aurinko paistaa ja pitsiverhon takaa vähän vilahtaa. Täysin nollapisteessä kun ollaan, niin kaikki mikä ympärillä liikkuu ja silmään pistää ja mieltä kiusaa, kummalta tuntuu kun ei tiedä ollenkaan miten se tulkitaan. On vaan outo olo minkä se saa aikaan. Koulunpenkillä, kun mä olin muutenkin hyvin seuraavainen ja piirustustunnilla hämähäkinkuvia eri asennoista piirtelin, naapuriluokan työnhupakot punasteli ja kauhistui, kun ne käytävällä niitä tuijotti. Niiden mielestä se oli kauhean rumaa, kun ne keskenään siitä supisi. (Remu Aaltonen)

Remu Aaltonen tiivistää osuvasti nuoruuteen liittyviä ajatuksia vastakkaisesta sukupuolesta. Elämäkerroissa murrosikään liittyi kiinnostusta vastakkaiseen sukupolveen sekä toverisuhteiden kuvailua, mutta usein suuremmat romanssit tapahtuivat pakollisten kouluvuosien jälkeen. Tyttöystäviä- tai poikaystäviä saattoi olla, mutta monellakaan ei ollut vakavaa seurustelusuhdetta. Poikkeuksiakin oli. Bono tapasi tulevan vaimonsa jo kouluaikoina.

Elämäkerroissa harvemmin luotiin tarinaa suositusta työstä tai pojasta. High schoolmainen ”popular”-käsite ei ilmeisesti yhdistynyt henkilöiden koulukokemuksiin. Useimmilla oli kyllä ystäviä ja he saattoivat olla myös erittäin pidettyjä, mutta heidät oli kuitenkin leimattu oudoiksi ja erilaisiksi. Esimerkiksi Elvistä luonnehdittiin surulliseksi, ujoksi eikä erityisen viehättäväksi pojaksi erään koulutoverin taholta. Ujous oli piirre, joka liitettiin myös moniin muihin nykyään tunnettuihin rock-laulajiin. David Bowien elämäkerrassa tuodaan esiin usein ujojen tapa peittää ujouttaan eri keinoin, Ziggy Stardust-roolihaamo annetaan tästä esimerkkinä, jonka avulla oli mahdollista ylittää ns. normaalielämässä koetut arkuuden ja pelon tunteet. Liisa Keltikangas-Järvinen puhuu temperamenttipiirteistä. Hänen mukaansa ujous on inhibitiio-temperamenttipiirteen osa. Inhibitiolla tarkoitetaan sitä, että ihmisen ensimmäinen reaktio kaiken uuden ja odottamattoman edessä on varautuneisuus ja vetäytyminen. Ihminen menee uusien tilanteiden ja ihmisten edessä lukkoon. Inhibitiolla ei kuitenkaan tarkoiteta matalaa

sopeutumista, joustamattomuutta tai muutosvastarintaa. Kyseessä on ensireaktio, joka menee ohi. Ujo ihminen on yleensä ujo vain uusien ihmisten seurassa, mutta saattaa olla vilkas ja puhelias tuttujen seurassa. (Keltikangas-Järvinen 2009, 41- 42.)

En ollut kouluaikoina mikään Romeo. Suurin osa mimmeistä piti minua mielenvikaisena, mutta minulla oli jonkin aikaa Jane-niminen tyttöystävä. Jane kävi saman kadun varrella sijainnutta tyttökoulua, ja olin ihan hulluna häneen. Se oli suurta rakkautta. -- Tapailin paria muutakin tyttöä, mutta yleensä romansseista ei tullut yhtään mitään. Tajusin pian, miten tuskallista on nähdä ihastuksensa kävelevän toisen jätkän kainalossa. (Ozzy Osbourne)

Noin 17-vuotiaasta Elviksestä kirjoitetaan, että hän alkoi herättää enemmän koulutovereidensa huomiota. Näytti siltä, että hän halusi tehdä itseään tykö, erottua joukosta, nostamatta itsestään meteliä ja luopumatta kohteliaasta käytöksestään jonka hän aikoi aina säilyttää. Hänen vaatteensa ja hiuksensa julistivat kuitenkin kirkkain äänin hänen itsenäisyyttään. Hänen koulutoverinsa pitivät häntä yhä enemmän ”kahelina”, sopeutumattomana friikkinä, kuten hän itse asian ilmaisi, mutta itselleen hän ei ollut friikki. (Elvis Presley)

Kotikaupungin kavereiden ja kaljoittelun lisäksi opiskelun ulkopuolisiin harrastuksiin kuuluivat nyt myös tytöt. Kuten monet muut, hän tutustui seksuaalisuuden saloihin erään vanhemman naisen johdolla. (Jon Bon Jovi)

Miehiä pidin noihin aikoihin otuksina vierailta planeetoilta. Miesten teot ja heidän käyttäytyminsä syyt olivat minulle täydellinen arvoitus. Aavistelin kuitenkin, että miehet edustivat jonkinlaista pakotietä. (Marianne Faithfull)

Tyypilliseltä elämäkertojen valossa näyttää ajatus siitä, että nuorille omien tovereiden ja viiteryhmän miellyttäminen on tyypillistä, kun taas sen sijaan vanhempien toiveita ja näkemyksiä lähinnä halveksutaan ja niitä vastaan kapinoidaan. Michael Monroen elämäkerrassa rock-musiikki nähdään mahdollisuutena ilmaista kapinaa. Se ei miellyttänyt vanhempia ja oli tästä syystä oivallinen keino aiheuttaa paheksuntaa vanhemmissa sukupolvissa. Elämäkertojen henkilöt ovat olleet usein yksinäisiä susia, jotka ovat halunneet irrottautua kaikenlaisista vaatimuksista ja halunneet tyyllisesti erottautua, toisinaan jopa koulutovereistaan.

Makke otti huilutunteja vuoden verran 13- 14- vuotiaana, mutta se ei horjuttanut rockin asemaa hänen elämässään. Vaikka hän arvosti klassista musiikkia, rock oli ehdottomasti hänen juttunsa. - - Rock oli

myös Maken sukupolven kapinaa. Se ei ollut vanhempien hyväksi havaitsema harrastus vaan omalta tuntuva ilmaisumuoto, jonka hän valitsi itse itselleen. (Michael Monroe)

6.5 Musiikki nuoren elämässä ja muut harrastukset

Musiikki ilmentää monissa kertomuksissa tärkeää osaa elämässä. Se näyttäytyy jopa tärkeämpänä kuin ympärillä olevat ihmiset. Koulu saattoi olla paikka, jossa tapasi toisia musiikista kiinnostuneita nuoria ja joillakin oli jo kouluaikoina oma yhtye. Lisäksi tietty musiikkisuuntaus on saattanut vaikuttaa henkilöön voimakkaasti. Kurt Cobainin elämäkerrassa punk-musiikki näyttelee tärkeää roolia. Monella oli myös muita, esimerkiksi liikunnallisia harrastuksia. Mick Jagger harrasti mm. nyrkkeilyä. Näistä harrastuksista ei kuitenkaan kerrota kovinkaan paljon. Ne ovat ikään kuin sivumainintoja teoksissa.

Mitchellin aika meni koulussa piirtämiseen, jota hän harjoitti jatkuvasti. (Joni Mithcell)

”Bobby osasi kirjoittaa ja piirtää. Hän oli taiteilija. Hän piirteli aina tai maalaili kuvia, joissa väritettiin alueita erivärisiksi. Minä yritin tyrkyttää arkkitehtuuria. Arvelin, että siinä hän ainakin ansaitsisi leipänsä. Sanoin, että hän vielä kuolisi niiden runojensa kanssa ja vasta sitten tulisi tunnetuksi. Minä sanoin: ”Ole kiltti, käy koulusi ja hanki jostain ammatti. Ei noista runoista elantoa saa.” Se oli joskus yhdeksännen tai kymmenennen luokan aikoihin. (Bob Dylan)

Pelasin fudista Pallokissojen D-junioreissa. Uran huippu ku pelattiin Kotkan keskuskentällä KTP-Haka-matsin esiottelu Työväenpaloilijoiden D-junnuja vastaan, turpiin tuli kuus(toist) nolla. (Pelle Miljoona)

Musiikin harrastamista kuvaillaan monipuolisesti elämäkertoissa. Osan kohdalla on tehty päätelmiä henkilön lahjakkuudesta musiikin suhteen jo varhain ja mahdollinen musiikkiin suuntautuminen on tunnustettu jo heidän ollessa lapsia tai nuoria.

Jotkut meistä ymmärsivät, että Jimmy oli lahjakas. Emme uskoneet, että hänestä olisi ainesta yliopistoon, mutta tiesimme, että hän jatkaisi

musiikin parissa. Hän ei pystynyt pitämään näppejä irti kitarastaan. Kun muut olivat menneet tunneille, hän jäi istumaan ulkorappusille. Yksin. (Jimi Hendrix)

Juuri 16 vuotta täyttäneen Raulin haaveissa ei välkkynyt mitään ammatillista. Isän kuoleman aiheuttaman surun läpi, hiukan utuisesta haavekuvasta alkoi ensin erottua ääni, rokkenrollin iskevä soundi. Sitten nousi taustalle bändi ja vihdoinkin etualalle hän, solisti, tulkitsija. (Rauli Badding Somerjoki)

Seitsemännellä luokalla Elvis alkoi pitää kitaraa mukanaan kolussa joka päivä. Vaikka opettajat myöhempinä vuosina muistelivatkin lapsen lahjakkuuden ensimmäisiä ilmentymiä, useimmat oppilaat suhtautuivat hänen soittamiseensa paljon epäluuloisemmin ja nyripistelivät sille nenäänsä niin kuin olisivat suhtautuneet mihin tahansa sopimattomaan (Elvis Presley)

Viisitoista vuotiaana tiesin, mitä halusin elämältäni (sen lisäksi, että diggasin polttaa pilveä ja yritin päästä tyttöjen pöksyihin vesijohtokanavan alla). Halusin rummut. (Steven Tyler)

Cobainin elämäkerran kirjoittaja mainitsee erään tämän opettajan väittäneen, että keskikoulussa Cobain käytti vähintään yhtä paljon aikaa musiikista puhumiseen ja harjoitteluun kuin koulunkäyntiin. Jerry Lee Lewiksen koulunkäyntiä kuvailtiin takkuilevaksi. Kirjassa luodaan kuva pojasta, jota ei ollut luotu koulua tai kirjasisivistystä varten. Musiikki nousi myös hänen elämässään tärkeälle sijalle jo varhain. Kirjassa kerrotaan nuoresta Jerry Lee Lewiksestä, joka rakasti soittamista, mutta soittaminen samalla myös raastoi häntä. Paholaisen musiikin soittaminen rahasta oli vastoin kirkon opetuksia tai sitä, mitä hänen äitinsä olisi häneltä toivonut. Teoksessa kuvaillaan asiaa mielenkiintoisesti.

Mutta silti hän teki sitä, ja silti hän kärsi sen takia, ja mitä lujemmin musiikki sai hänet otteeseensa, mitä lujemmin se oli osa häntä, sitä lujemmin hän kärsi, kunnes se joskus johti pisteeseen jossa hän tunsu hyvän ja pahan, Pyhän Hengen ja Riivaajan täyttävän keuhkonsa keskinäisellä kamppailullaan niin että oli vaikea hengittää. Mutta silti hän teki sitä. (Jerry Lee Lewis)

Lukemissani elämäkertoissa suurella osalla oli jokin esikuva tai joitakin esikuvia musiikin alalta, joiden kautta henkilöt ovat muokanneet omaa minäkäsitystään ja tyyliään. Esikuvat ovat saattaneet toimia jonkinlaisina motivaation lähteinä. ”Isona haluan olla kuin Elvis Presley”. On poimittu asenteita ja arvoja omalta idolilta sekä

musiikillisia vaikutteita. Tämän kaltaiset roolimallit suuntaavat nuorten toimintaa. Kovinkaan monen lähipiiristä tuskin on löytynyt henkilöitä, jotka ovat kyenneet elättämään itsensä musiikillisin avuin. Elämäkertojen valossa voisi todeta musiikin myös mahdollistavan kuulumisen johonkin sukupolveen tai alakulttuuriin. Lisäksi oman asenteen ja arvomaailman etsiminen helpottuu, kun voi peilata ajatuksiaan esimerkiksi lyriikoihin. Nuori havaitsee joidenkin esikuviansa ajatusten olevan samanlaisia kuin itsellään ja se saattaa helpottaa oloa. Erilaisuus on hyväksyttävämpää, kun joku toinen kokee samanlaisia tunteita ja yksinäisyyden tunne helpottuu.

Musiikki on ikään kuin vienyt koko käden mennessään ja se täyttää kalenterin. Koulutyö on saattanut kärsiä, koska ainoa merkityksellinen asia elämässä on musiikki: sen kuuntelu, soittaminen sekä musiikki elämäntapana ja siihen liittyvä ala- tai nuorisokulttuuri. Myös perheellä on saattanut olla vaikutusta musiikkityylin valintaan, mutta usein on käynyt päinvastoin. Halutaan kuunnella päinvastaista musiikkia kuin mitä vanhemmat ovat kuunnelleet.

7 TYYPPIKARINAT

7.1 Vääränlainen persoona/ongelmanuori

Suurimman osan persoonaa kuvattiin jo lapsesta saakka poikkeavaksi. Tässä tarinassa valmiiksi outo ja erikoinen henkilö on kyennyt saavuttamaan maailmanlaajuisen kuuluisuuden ongelmistaan huolimatta. Jim Morrison oli oman tiensä kulkija, joka sai hankalan ihmisen maineen. Hän oli hyvä koulussa, mutta hänen tyyliensä ei sopinut koulumaailmaan. Kurt Cobainia voi luonnehtia elämäkerran valossa ongelmanuoreksi sanan varsinaisessa merkityksessä. Ongelmanuoren kohdalla kirjoitetaan häiriökäyttäytymisestä ja kapinoinnista, huonosta asenteesta koulunkäyntiä kohtaan. Lisäksi elämää saattoi sävyttää mielenterveysongelmat ja päihdeongelmat. Useimmissa elämäkertoissa pureudutaan myös henkilöiden alkoholi- tai huumeongelmiin, jotka ovat saaneet alkunsa nuoruuden kouluvuosina. Kurt Cobainin elämäkerrassa puhutaan myös

hänen varhaisesta reseptilääkeriippuvuudestaan, joka alkoi kouluvuosina. Tämän riippuvuuden katsotaan merkittävästi sävyttäneen hänen elämäänsä. Lisäksi kirjassa kerrotaan kouluaikoina Cobainilla olleen ”isoimmat jointit”.

Vääränlainen persoona saattoi myös merkitä esimerkiksi tytön kohdalla liian maskuliinista olemusta ja käytöstä, kun taas pojan kohdalla feminiinisyys ja herkkyyttä tulkittiin merkiksi väränlaisesta persoonasta. Myös seksuaalisuus saattoi olla ongelma. Heteroseksuaalisuus oli normi, mutta toisen kautta myös seksuaalisuuden julkituominen ylipäättänsä oli merkki jonkinlaisesta yhteisön normien noudattamattomuudesta. Uusikylä mukailee Goertzelin & Goertzelin tutkimusta ja kirjoittaa, että luoville lahjakkuuksille oli ominaista, että heissä läpi elämän säilyi jonkinlainen lapsenomaisuus. He olivat avoimia, epäsovinnaisia ja reagoivat voimakkaasti seksuaalisiin, emotionaalisiin, esteettisiin ja intellektuaalisiin virikkeisiin. (Uusikylä 1994, 111.)

Vääränlainen persoona saattoi tulla myös kyseeseen, kun suhteutettiin elämäntapoja ja tyyliä suhteessa ympäröivään nuorisokulttuuriin kuten esimerkiksi. Musiikillisen uran valinta on usein irtiotto normiyhteisöstä. Elämäkertojen myötä laulajista saa individualistisen kuvan. Heistä piirretään kuva henkilöinä, jotka ovat irti yhteisön ja yhteiskunnan kahleista, irti laumasta. Myös yhteisö on usein hyljeksinyt heitä. Esimerkiksi Jim Morrison koettiin jo nuorena erilaiseksi, vaikeaksikin persoonaksi. Vaikean vastakohta on helppo. Helpolla usein tarkoitetaan mukautuvaa, kilttiä ihmistä, joka tekee asiat sovittujen sääntöjen mukaan. Seuraavassa sitaatissa esiintyy kertomus siitä, miten ristiriitaista henkilön käytös saattaa olla.

Elämäkerrassa kerrotaan monissa kohtaa Morrisonin olleen usein erittäin hankala ja kiusaamiseenkin taipuvainen, mutta toisaalta erittäin kiltti ja huomaavainen. Monimutkainen luonne. (Jim Morrison)

Marianne Faithfullin omaelämäkerrassa esiintyy mielenkiintoinen ja kulttuurillemme tyypillinen ajatus. Pitäisi olla normaali ja täydellinen: kunnollinen ihminen. Tätä taustaa vastaan halutaan kapinoida tai ehkei kysymys ole pelkästään halusta, vaan siitä, että sisimmissään kokee, ettei kykene täyttämään haluttua kuvaa. Toisen kautta etenkin monet pojat joutuvat kokemaan, mitä on kun heistä piirretään kuva ”koviksina” ja

”pahoina”, vaikka he sisimmissään kokevat olevansa ihan ”kunnollisia” ja kilttejä ihmisiä. Ongelmana ei välttämättä ole vääranlainen persoona, vaan ne kuvat ja ihanteet, jotka meidän pitäisi ihmisinä täyttää. Joku saattaa olla kiltti ja sosiaalinen luonteeltaan, mutta kouluun suuntautuvien asenneongelmien tai vaikean murrosiän takia saattaa saada hankalan tai ilkeän ihmisen maineen.

7.2 Kunnollisesta kapinalliseksi

Yksi elämäkerroissa esiintyvä tarina, jonka sieltä voi poimia, on eräänlainen kunnan pojan tai tytön muuttuminen kapinalliseksi. Nuoruuteen liittyy usein erilaisia kokeiluja niin tyylin suhteen kuin ajatusmaailmankin. Nuori kokeilee usein erilaisia identiteettejä ylleen. Mick Jaggerin kohdalla kirjoitetaan seuraavasti:

Isän tyrmistykseksi pojasta oli 50-luvun loppuun mennessä kuoriutunut pikkuvanha teini-ikäinen filosofi-prinssi, joka oli kehittänyt pakkomielteen rock'n`rollista ja tytöistä ja- mikä vielä pahempaa- alkanut niskuroida ja suhtautua epäilevästi auktoriteetteihin. (Mick Jagger)

David tuntui kehittyvän kovaa vauhtia rock'n'rollin saapuessa. Oli kuin hänen koko olemuksensa olisi hitaasti valmistautunut tuleviin kulttuurimullistuksiin. 50-luvun lopun ja 60-luvun ensimmäisten vuosien luokkakuvat osoittavat, kuinka David alkoi vähitellen näyttää erilaiselta kuin luokkatoverinsa. Hän oli hoikempi, kalvokkaampi ja vaaleampi kuin toiset pojat, mutta tietenkään hänellä ei ollut vielä edellytyksiä eikä edes halua käyttää näitä hienovaraisia ja ainutlaatuisia ominaisuuksiaan. (David Bowie)

Janis aloitti yläasteen tavanomaisessa 50-luvun asussa- siisti hame ja valkoinen paita, nilkkasukat ja mokkasiinit- mutta vuoden sisällä hän oli hylännyt ne kaikki ja alkoi käyttää rohkeasti polven yläpuolelle päättyviä hameita, tai vielä hurjempaa, tyköistuvia mustia tai tummanpunaisia trikoita valkoisen miestenpaidan ja mustan vyön kanssa. Hän muokkasi itsestään Beatnik-tytön, koko Port Arthurin ensimmäisen. (Janis Joplin)

Tolonen kirjoittaa koulumaailmaan suuntautuvan etnografisen tutkimuksensa perusteella, että koulussa tehtiin johtopäätöksiä henkilön persoonallisuuden ja elämäntavan muutoksista tyyli muutosten perusteella. Tavallinen oli nuorille positiivinen

termi, ja tavallisuus takasi sen, ettei saanut liikaa huomiota. Tavallisen tyylin vastakohtana oli persoonallinen tyyli. Tälläkin tyyllillä oli omat kannattajansa. Massasta poikkeavan tyylin valinta saattoi olla myös tapa dramatisoida sosiaalisia suhteita ja sen kautta saatettiin asettaa kysymyksiä erilaisuudesta ja sopivasta naisellisuudesta. Oppilaat saattoivat myös pelätä, että liiallisen joukosta erottautumisen seurauksena he asettuisivat kiusattavaksi. Tolonen toteaa, että oli riskialtista erottautua visuaalisesti liikaa, olla esimerkiksi koulun ainoa punatukkainen, punkkari tai tummaihoinen. (Tolonen 2001, 170.)

Nykyisin sellaisesta ulkonäöstä (jonka suomalaiset nykynuoret ovat omaksuneet suoraan tai välillisesti Michael Monroelta) järkyttyvät vain vanhoillisimmat, mutta 1970-luvun Suomessa Maken näköinen nuorukainen oli paheksuntaa herättävä friikki. Häntä ei ymmärretty täysin kotonakaan, mutta huomattavasti paremmin siellä kuin koulussa. --- Matti on kertonut joutuneensa silmätikuksi koulussa ulkonäkönsä ja ajatustensa vuoksi. (Michael Monroe)

Pysty punainen hiustyylillä ja rajut 60-luvun takit olivat osa Bonon ulkoista muutosta. (Bono)

Murrosiässä Dylanin vaihtelevat asenteet ja tunteet olivat äärimmäisiä. ”Minua inhottaa olla ennakoitavissa”, hän kertoi minulle, ja hän alkoikin olla arvaamaton teini-iässä: introvertti tyrmistyi koulunsa hurjalla rock and rollilla; kotikissa muuttui moottoripyöräcowboyksi, kohtelias nuorukainen olikin niin aggressiivinen kuin olla voi, epäsentimentaalinen poika rakastui ja lakkasi olemasta rakastunut, keskiluokan lapsi vietti suurimman osan aikaansa köyhien parissa, valkoinen poika opetteli neekerislangia. (Bob Dylan)

Useissa teoksissa yhteiskunnallinen kantaaottavuus ei ole vielä nuoruudessa tai kouluaikoina esillä. Janis Joplin oli tässä suhteessa poikkeus. Joplin oli rohkea ja otti kantaa asioihin (esimerkiksi rasismiin), jotka saivat varmasti monen miehenkin usein vaikenemaan. Elämäkerroissa välittyy kuva ensin melko tavallisista lapsista, jotka pikku hiljaa murrosikäisenä murtautuvat ulos sovinnaisista kahleista ja yrittävät löytää omaa tyyliään ja persoonaansa. Uusikylä (1998, 156) kirjoittaa:

Luovat yksilöt ovat usein hajamielisiä, heille ei ole tärkeää äärimmäinen siisteys ja täsmällisyys ja heillä on omalaatuisia ajatuksia, joita muut eivät ymmärrä. Kapinoinnin voimakkuus vaihtelee yksilöittäin. Toiset vastustavat auktoriteetteja vain silloin kun niiden vaatimusten ristipaineessa joutuvat äärimmäisen ahtaalle. Toiset taas menevät kapinoinnissaan liian pitkälle ja valitsevat epäterveitä elämäntapoja, jotka

aikaa myöten aiheuttavat ongelmia ja lahjakkuuden heikkenemistä.

7.3 Akateeminen epäonnistuja

Rekonstruoin aineistosta myös tarinan akateemisesta epäonnistujasta. Tässä tarinassa henkilön koulumenestys on ollut heikkoa, mutta musiikin kautta hän on kyennyt saavuttamaan itselleen menestystä, jota ei välttämättä akateemisen uran kautta olisi suotu. Akateemiselle epäonnistujalle tyypillistä oli kertomusten valossa huono koulumenestys ja keskittyminen usein muihin asioihin kuin koulunkäyntiin. Asia ilmaistaan usein niin, että henkilö eli omassa maailmassaan ”kulki kitara kädessä”, kun olisi pitänyt keskittyä opiskeluun. Henkilö ei silti välttämättä ollut ongelmanuori. Hän saattoi olla hiljainen, yksinäinen susi, jopa huomaamaton, kiltiksi ja ujoksikin luonnehdittu: kenties jonkinlainen ajalehtiä. Henkilön kerrottiin olevan jopa erittäin älykäs, mutta hän ei jostakin syystä innostunut kouluopiskelusta.

Koulunkäynti saattoi takkuilla laiskuuden tai jonkin oppimisvaikeuden takia. Rock-tähdistä suurin osa oli nuoria 1960- 1970-luvun taitteissa, jolloin oppimisvaikeuksien tunnistaminen oli heikompa kuin tänä päivänä. On esimerkiksi tutkimuksia, joissa käsitellään dysleksian ja musikaalisuuden yhteyttä toisiinsa. (*mm. Pulli 2008, Genome-wide linkage scan for loci of musical aptitude in Finnish families: evidence for a major locus at 4q22.*) Myös eriäviä arvioita on esitetty. En käsittele tutkimustuloksia tai tutkimuksia liittyen dysleksian ja musikaalisuuden yhteyteen tässä kuitenkaan enempää. Aihe kuitenkin kiinnostaa minua erityisen paljon ja toivoisin joskus voivani paneutua siihen tarkemmin. Aihetta sivuaa ajatus erilaisista oppimistyyleistä kuten auditiivisesta eli kuuloon perustuvasta tavasta omaksua asioita.

Akateeminen epäonnistuja saattoi olla hyvä joissakin aineissa, usein esimerkiksi taiteissa. Hän saattoi kuitenkin epäonnistua sellaisissa aineissa, joita pidetään ns. kovina

akateemisina oppiaineina (matemaattis-luonnontieteelliset aineet esimerkiksi). Joni Mitchell kuuluu siihen sarjaan, joka ei loistanut luonnontieteellisissä aineissa. Hän osoitti vähän kiinnostusta ns. tärkeimpiin akateemisiin aineisiin. Hänet pakotettiin uudelleen käymään senioreiden matematiikassa, kemiassa ja fysiikassa osa-aikaisesti. Hänelle tärkeintä oli tunnustautua taitelijaksi. Akateemiselle epäonnistujalle musiikin harrastaminen oli eräänlainen lahja, joka turvasi elinkeinon myöhemmällä iällä. Elämäkertoissa musiikki tai taiteet yleensä näyttäytyvät jonkinlaisena suojaavana tekijänä.

Hyvää tekeviä vaikutuksia saattoi olla ympäristön vaihdolla. Bonosta kertovassa elämäkerrassa ilmenee koulun vaihdon merkitys käytöksen rauhoittumiselle. Bono kävi protestanttista koulua ja hän myönsi käyttäneensä vuodet 1971- 1972 lintsaamiseen ja Dublinin keskustassa yksin vaeltamiseen. Hän oli tylsistynyt ja myöntää olleensa yksi niistä nuorista, joita oli mahdotonta ”sitoa”. Hänellä oli myös lempinimi ”antikristus”. Hän esimerkiksi osoitti turhautumistaan espanjan kielen opettajaansa kohtaan, jota hän syvästi inhosi, heittämällä hänen päällensä koiran ulosteita. Bonon käytös kuitenkin rauhoittui, kun hän pääsi vasta-avattuun Mount Temple:n kouluun Artanessa (paikkaan, jossa hän tapasi muut U2:n tulevaisuuden jäsenet). Koulu osoittautui rennommaksi ilmapiiriltään, eikä siellä tarvinnut käyttää koulupukua. Bono kunnostautui koulussa mm. taiteissa, historiassa ja draamassa ja nautti myös näiden aineiden opettajien suosiosta.

8 LUOTETTAVUUDEN TARKASTELUA

Elämäkertatutkimus aineiston valintana saattaa herättää kysymyksiä tutkimuksen luotettavuuden suhteen. Elämäkerroilla on viihdearvo ja ne on usein kirjoitettu myös kaupallisessa tarkoituksessa. Niissä dramatisoidaan asioita, analysoidaan henkilöiden toimintaa ja mielentiloja siten, että niiden todenperäisyydestä ei voida olla täysin varmoja. Toisen kautta tähän samaan saattaa syyllistyä myös tutkija, jonka tutkimuskohteena on ihmisten käyttäytyminen. Tutkija tulkitsee asioita kuitenkin omiin arvioihinsa perustuen. Tällaiset tulkinnat eivät ole koskaan täysin varmoja. Laadullisen tutkimuksen analyysi on aina epävarmaa ja monien näkemysten ja koulukuntien sävyttämää. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2008, 227) kirjoittavat laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentavan tutkijan tarkka selostus tutkimuskohteestaan. Tähän olen tutkielmassani pyrkinyt.

Elämäkerta on usein nähty yhtenä fakta- ja dokumenttipitoisena lajina, jolla saattaa olla jopa tieteellistä pohjaa. Kuitenkin kaunokirjallinen elämäkerta saattaa kyseenalaistaa olemassa olevan faktamateriaalin totuusarvon ja etsiä uusia näkökulmia aiheesta. (Lehtimäki 2002, 256.) Käsittelemäni elämäkerrat käyttävät melko konventionaalisia ja turvallisia elämäkerran menetelmiä. Ne etenevät yleensä aikajärjestyksessä syntymästä kuolemaan ja niiden käyttämä kieli on tyypillisempää faktalle kuin fiktiolle toki maustettuna dramatiikalla ja päättelyillä, jotka eivät ole tieteellisesti perusteltuja, eivät nojaa mihinkään käyttäytymistieteelliseen teoriaan esimerkiksi. Niiden kirjoittajat eivät yleensä ole tunteneet henkilöitä, joista he ovat kirjoittaneet. Kaikki perustuu toisen käden tietoihin. Poikkeuksena käyttämäni omaelämäkerrat. Koen niiden tutkimusarvon kuitenkin erittäin mielenkiintoisena. Uskon elämäkertojen tuottavan tietoa niistä tavoista, joilla kulttuurissamme kirjoitetaan sellaisista henkilöistä, jotka ovat saaneet erilaisen ja poikkeavan ihmisen leiman. Lisäksi ne kertovat tavoista kirjoittaa nuoruudesta ajanjaksona ja koulumaailmasta. Aineiston eettisyydestä voidaan toki olla montaa mieltä. Räsänen kirjoittaa laadullisen analyysin uskottavuuden riippuvan tutkijan omista kyvyistä ja luotettavuudesta. Laadullisen aineiston kohdalla puhutaan kuitenkin usein aineiston arvioitavuudesta ja analyysin toistettavuudesta. Tutkimuksen

uskottavuus onkin usein kiinni tulosten raportointiin liittyvistä ratkaisuksista. (Räsänen 2005, 97- 98.)

Elämäkerrat ovat tapa tuottaa diskurssia. Kaplanin mukaan saatamme usein puhua teini-ikäisistä, rokkareista ja punkkareista tai uneliaan veltoista tytöistä ja pojista, joiden ajatukset koulutunnilla askartelevat vain saippuaopperoiden tai avaruusseikkailujen parissa. (Kaplan 1986, 37.) Kertomuksista jää paljon pois arkipäiväisiä asioita ja ne keskittyvät ajanjakson ”pääkohtiin”. Erilaisin keinoin niistä tehdään houkuttelevia ja dramaattisia. Ihmisiä myös lokeroidaan eri kategorioihin.

Tiede on sosiaalista toimintaa ja siihen liittyy kilpailua kunniaa ja resursseista, joten se on myös osa vallankäyttöä. Niiniluodon mukaan tieteen eetoksella ja tutkimusetiikan ylläpito ovat tärkeitä ideologisia tehtäviä tieteen yhteiskunnallisen aseman ja arvostuksen vaalimisen suhteen. Etiikka, metodologiset normit ja julkisuusperiaatteet pyrkivät turvaamaan tieteen merkitystä tiedon kriittisenä etsintänä. (Niiniluoto 2002, 40.) Kalela (2002, 181) kirjoittaa, että jokaisella tutkijalla on jonkinlainen näkemys sen suhteen, mikä tekee hänen tutkimustuloksistaan merkittäviä. Kalela kutsuu tätä tutkijan viestiksi, jonka hän pyrkii välittämään eli argumentoimaan yleisölle. Pietarisen mukaan luotettavuus tutkimuksen suhteen tarkoittaa sitä, että informaatio on perusteltu kriittisesti. Kriittisyys viittaa niihin menetelmiin, joita tutkimuksen eri alueilla käytetään eli kokeellisiin testeihin ja muihin havaintoasetelmiin, tulosten analysointiin, teorioiden muodostamiseen, käsitteiden eksplikointiin ja esimerkiksi sisällön analyysiin. Mitä huonommin perusteltua informaatiota tutkija tuottaa, sitä vähemmän hän auttaa toteuttamaan tutkimukselle asetettavia päämääriä. (Pietarinen 2002, 58.)

Populaarimusiikki tavoittaa ihmiset Ahon mukaan ennen kaikkea median välityksellä. Aho kirjoittaa, että populaarimusiikki on kietoutunut institutionaaliseen musiikkipuheeseen, jota tuotetaan lehdissä, kirjoissa ja myös tieteessä. Median tekstien syntymiseen tutkija ei ole yleensä vaikuttanut. Ne ovat tutkijan käytettävissä. (Aho 2007, 122- 123.) Leppänen kirjoittaa populaarimusiikin tutkijan olevan itse musiikin kuuntelija sekä vastaanottaja ja osa jotakin yleisöä tai yleisöjä. Tutkijalla on tietynlainen identiteetti, kun hän tekee tutkimusta. Hänen voidaan ajatella identifioituvan joidenkin identiteettiryhmien osaksi ja hänen valintansa sekä kokemuksensa ohjaavat hänen tekemänsä tulkinnat tietynlaiseksi. Tutkijan on kyettävä positioimaan itsensä eli

analysoimaan omaa identiteettiään ja sen tarjoamia mahdollisuuksia sekä rajoituksia tutkimuksen tekemisen kannalta. Mielenkiintoinen on Leppäsen ajatus siitä, että populaarimusiikin tutkimuksessakin eniten huomiota ovat saaneet musiikinlajit, joita arvostetaan. Hänen mukaansa HIM:in tutkijan identiteetti rakentuu toisenlaiseksi kuin esimerkiksi pornoelokuvien musiikin tai lastenmusiikin tutkijan identiteetti. (Leppänen 2007, 270- 271.)

Jo tutkimuksen aiheeseen päätyminen on eräänlainen arvovalinta, joka saattaa kytkeytyä omaan identiteettiin. Omalla kohdalla rock-laulajien valintaan on melko selvä syy: omakohtainen kiinnostus asiaan. Tätä kautta muotoutuu myös oma tutkijan identiteetti. Minulla on olemassa ennakoasenne ja jonkinlainen ”hypoteesi” aiheesta. Esimerkiksi rock-lyriikoiden perusteella olen alustavasti olettanut rock-tähtien ajatukset uskontoa kyseenalaistaviksi. Hirsjärven yms. mukaan tutkija ei voi koskaan täysin irtisanoutua arvolähtökohdista, koska arvot muovaavat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä. Yleisesti voidaan kvalitatiivisen tutkimuksen olevan pyrkimystä löytää tai paljastaa tosiasioita sen sijaan että todennettaisiin jo olemassa olevia väittämiä. Johtopäätösten voidaan ajatella perustuvan laadittuihin synteeseihin. Tutkijan tehtävänä on lisäksi pohtia, mikä on saatujen tulosten merkitys tutkimusalueella, mutta myös tulosten laajempaa merkitystä. (Hirsjärvi yms. 2008, 157, 225.)

Heikkinen kirjoittaa, että mikäli kyseessä on modernistinen tietojärjestys, voidaan näin ollen kertomusten luotettavuutta tarkastella siitä näkökulmasta, missä määrin tarinoissa olevat väitteet vastaavat asiantilaa todellisuudessa. Tällaisen tarkastelutavan perustana on totuuden korrespondenssi- eli vastaavuusteoria. Heikkisen mukaan koska narratiivisuus liitetään usein konstruktivistiseen ajattelutapaan, on vastaavuuden käsite luotettavuuden arvioinnissa täten haastavaa. Konstruktivistinen näkökulma perustuu ajattelutapaan, että todellisuus tuotetaan tarinoiden välityksellä, ja vastaavuussuhteen toista osapuolta on vaikea hahmottaa. Useiden narratiivisuuden tutkijoiden mukaan suuntaus kaipaakin kokonaan uudenlaista käsitteistöä. Esimerkiksi postmoderni tiedonkäsitys hylkää perinteisen objektivistisen todellisuuskäsityksen, jonka mukaan todellisuutta voidaan kuvata väitelauseiden avulla ja osoittaa niitä sitten todeksi tai epätodeksi. (Heikkinen 2003, 187, 194- 195.)

Roos (1987, 34- 35) kirjoittaa omaelämäkertojen sisältävän elämän keskeisiä käännekohtia ja vääriä sekä puutteellisia yksityiskohtia. Henkilöt muistavat usein vain kohokohtia. Näin käy toki myös elämäkerroissa, koska ne perustuvat usein henkilön itsensä antamiin haastatteluihin. Pohdin asiaa tarkemmin. Mitä oikeastaan tarkastelen ja analysoin, kun tutkin näitä teoksia? Ne ovat faktan ja fiktion sekoituksia, dramatisoituja esityksiä ihmisen elämästä. Kuinka todellisia ne oikeastaan ovat. Toinen eettisyyteen liittyvä kysymys on tutkittavien suostumus. Olisivatko henkilöt, joista kirjoitan, suostuneet tämän tyyliin työhön? Olisivatko he antaneet luvan käyttää elämäänsä lähdemateriaalina? Tällaisia kysymyksiä jouduin työtäni kirjoittaessa pohtia. Kuitenkin tulin siihen tulokseen, että kysymyksessä ovat julkisuuden henkilöt, joihin eivät päde aivan samat säännöt kuin yksityishenkilöihin. Olen kuitenkin kirjoittanut auki tarkkaan tulkintaan liittyviä kysymyksiä ja maininnut teosten olevan tapa tuottaa kertomuksia elämästä. Ne eivät ole tässä mielessä kovaa faktaa ihmisen elämästä. Työni tarkoitus ei ole loukata ketään, vaan tuoda esiin yhteisön tapaa tuottaa kertomuksia nuoren ihmisen koulunkäynnistä ja koulun ulkopuolisesta elämästä sekä musiikkiharrastuksesta.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ihmiselle on tyypillistä yrittää ymmärtää asioita. Elämäkerrat ovat tästä hyvä esimerkki. Meillä on tarve ymmärtää ihmisiä, jotka koemme jollakin tapaa oudoiksi tai jotka yhteisö on syystä tai toisesta nostanut esiin, koska he poikkeavat valtavirrasta. Tyypillistä ns. reaali maailmassakin on sanoa ennen kouluallergisesta ja käytöshäiriöisestä nuoresta, joka jossakin vaiheessa innostuu opiskelusta ja työnteosta, menee naimisiin ja saa neljä lasta, että hän löysi suunnan elämälleen. Todellisessakin maailmassa me luomme samanlaisia juonellisia tarinoita kuin elämäkertojen kirjoittajat. Etsimme käännekohtia, odotamme että ihmisen käytös muuttuu ja hän alkaa elää yhteiskunnallisten ja sosiaalisten odotusten sekä normien mukaan. Annammeko kuitenkin ihmisen unohtaa menneisyyttään? ”Miten siitäkkin tuli sellainen, ei olisi silloin uskonut.” Tiivis sosiaalinen yhteisö voi olla tuki, mutta se voi olla myös monen nuoren kompastuskivi. Se ei välttämättä anna unohtaa nuoruuden virheitä. Ainakin se kohdistaa suurennuslasinsa tarkemmin sitä kohti, joka joskus ei osannut mukautua yhteiskunnan tai koulun sääntöihin.

Rock-laulajien elämäkerroissa näkyy myös yksi mainittava ja tyypillinen piirre. Ajatus siitä, että ”minä näytän niille.” Usein kohde on koulu ja opettajat. ”Mitäs eivät uskoneet minuun joskus.” Ajattelutapahan saattaa olla hedelmällinen ja pitää ihmisen dynaamisena, mutta se voi pohjautua myös vääränlaisiin uskomuksiin tai ohjata ihmistä väärille raiteille, jos koko aikuisuus rakentuu ajatukselle jonkinlaisesta kostamisesta. Koulun tehtävänä tuskin on tuottaa vihaa, mutta liian usein näin käy. Kertomuksissa koulu esitetään usein negatiivisessa valossa, mikä luultavasti heijastaa yleistä tapaa puhua ja kertoa tarinoita koulusta. Kouluun liitetään usein negatiivinen lataus ja valitettavan usein tätä retoriikkaa toistetaan vuodesta toiseen. Peruskoulusta päästään pois, yliopistoon päästään sisälle. Tällainen ajattelumalli tuntuu leimaavan yhteiskuntaa ja on keskeinen ajattelutapa joidenkin oppilaiden keskuudessa. Elämäkertojen aika on eri, mutta samanlaista asennoitumista kouluun kohdataan edelleen. Sana koulu on itsessään monelle nuorelle kirosana, aivan kuten työ on osalle aikuisista.

Äidinkieli ja erityisesti luova kirjoittaminen, historia, musiikki ja kuvaamataito näyttäisivät aineiston perusteella nousseen tärkeiksi aineiksi näille nuorille. Asenne matematiikkaa kohtaan on kaikkein heikoin ja monessa teoksessa sen tärkeys kyseenalaistetaan. Mielenkiintoinen on Johnny Rottenin kommentti matematiikan opiskelusta. Kysymys siitä, mihin sitä tarvitaan ”oikeassa elämässä”, on erittäin tyypillinen koulussa. Kuitenkin nuorten ammatilliset haaveet ovat suuntautuneet esimerkiksi taiteiden ja musiikin suuntaan, eikä matematiikan hyötyä ole nähty tarpeelliseksi siitäkään huolimatta, että monet taiteilijat ovat tulevaisuuden yrittäjiä ja tarvitsevat matematiikkaa etenkin liiketoiminnan pyörittämisessä. Uskoisin omiin kokemuksiini tukeutuen matematiikan olevan aine, josta putoaa helposti ”kärryiltä” sen rakenteen takia. Jos et ole vielä omaksunut tasoa 1, on erittäin vaikeaa omaksua myöskään tasoa 2. Ihmiset oppivat eri tahtiin ja eri tavalla, mutta etenkin matematiikan kohdalla tämä saattaa tuottaa ongelmia.

Koulua tai opettajia ei esitetä kertomuksissa pelkästään negatiivisessa valossa. Aineistosta nousee esiin myös positiivisia kokemuksia ja muistoja. David Bowien kouluaikainen ystävä kertoo eräästä opettajasta, jonka hän uskoi innoittaneen Davidia.

”Hän oli aina oman tiensä kulkija”, Peter Frampton kertoo. ”Hän ei suostunut nöyristelemään ja se tuotti hänelle joskus vaikeuksia. Hänellä oli oikeastaan selkeä käsitys siitä mitä hän halusi tehdä, ja niin hän tekikin. Hän teki omat aikataulunsa. Jos oppilas oli siihen valmis, hän oli valmis tekemään kaikkensa. Silloin sai puoleessa vuodessa yhtä paljon oppia kuin korkeakoulussa. - - Luulen että hänen intonsa oli niitä asioita, joihin Davidin kaltaiset ihmiset tarttuivat. He näkivät siinä hyvän jutun. He eivät voineet uskoa, että tämä tyyppi oli talossa juuri heitä varten.” (David Bowie)

Sitaatissa tulee esiin eräänlainen piirre, jota usein rock-maailmassa arvostetaan: vapautta yhdistettynä intohmoon sekä luovuuteen ja toisen kautta myös kovaan työntekoon. Usein hyvät koulumuistot kytkeytyvät johonkin henkilöön, jolla oli nuorelle aikaa tai uskallusta motivoida kohti tämän tavoitteita. Useimmat mukavat koulumuistot liittyivät musiikkiin, josta muodostui jo nuorena intohimo monellakin tapaa: sekä itse laulajana tai soittajana, musiikin tekijänä tai kuuntelijana ja innokkaana musiikkimaailman tiedon sekä vaikutteiden ahmijana.

Asenne ratkaisee, väitetään. Asenne on huono, mutta asenne uuden oppimiseen ei välttämättä ole. Jostakin syystä koulurakennuksen sisällä jotkut nuoret laittavat aivonsa narikkaan ja noutavat ne sieltä vasta lähtiessään kotiin. Kiinnostus asioihin jää koulun ulkopuolelle. Näin ei ole kuitenkaan kaikkien kohdalla. Osalla on käynyt tuuri koulun ja opettajan suhteen tai he ovat kasvaneet akateemisessa, koulutuksen merkitystä korostavassa kulttuurissa. He osaavat oikeanlaisen puhetyylin ja kykenevät mukautumaan koulumaailmaan vaivattomasti. Ongelmaksi mielestäni muodostuu se, etteivät he ole välttämättä niitä, jotka tulevaisuudessa kykenevät muuttamaan kenttää tai tuomaan uudenlaisia ideoita sinne. Molempia tarvitaan, mutta viime vuosina yhteiskunnallista kenttää on leimannut jonkinlainen staattisuus ja alempien kerrosten näkökulman puute. Kuitenkin nimenomaan erilaiset ja poikkeavat ovat usein olleet niitä, jotka ovat luoneet uusia keksintöjä ja muuttaneet maailmaa. Tarvitsemme uudenlaisia näkökantoja, erilaista silmää asioille ja riskinottoa. Tämä on yksi syy aiheelleni. Halu pohtia erilaisuutta ja erilaisiksi leimattujen ihmisten ajattelumaailmaa, poikkeako se valtavirrasta.

Useissa elämäkerroissa kouluallergia oli vahvasti läsnä. Asenne koulua kohtaan on huono, opettajia lähestulkoon kiusataan ja aikaa kulutetaan haaveilemalla esimerkiksi tähteydestä. Häiriköinti on tyypillistä, eikä koulun normeihin haluta sopeutua. Elämäkerroissa on yksi kertomus, yksi mahdollisuus, mutta mielenkiintoinen on kysymys, millainen se olisi ollut, jos nuori ei olisi löytänyt itselle harrastusta, tässä tapauksessa musiikkia. Olisivatko nuoret kyenneet saavuttamaan ns. tavallisen elämän, yhteiskunnan normien mukaisen, vai olisivatko he syrjäytyneet, sillä osan akateeminen menestys oli heikkoa.

Elämäkerroissa esiintyy mielenkiintoisena ajatus koulun ja opiskelun eroista. ”Itseoppinut kitaransoittoa” kuulostaa vähemmän uskottavalta ja osaamattomammalta kuin sellainen, joka on saanut taitonsa formaalin koulutuksen kautta. Lisäksi moni elämäkertojen henkilöistä on kokenut opiskelun mukavaksi ajanvietteeksi, mutta koulunkäynnin raskaaksi. Itsenäinen opiskelu kirjastossa on koettu mielenkiintoisemmaksi kuin opiskelu koululuokassa opettajan valvovan silmän alla.

Asioiden kyseenalaistaminen ja kritisoiminen ovat tärkeitä teemoja koulua koskevissa asioissa. Kenties kysymys *miksi* on esitetty usein siitä syystä, että siihen halutaan

vastaus, eikä sen tarkoitus ole aina kapinointi, vaikka näin toki toisinaan on. Miksi me luemme tätä? Miksi me opiskelemme uskontoa? Onko sellainen nuori, joka kyseenalaistaa asioita, vääränlainen vai utelias ja rajojaan hakeva. Usein opettajallakaan ei ole antaa muuta vastausta kuin koska jonkin oppiaineen sisältö merkitty opetussuunnitelmaan.

Elämäkerrat kertovat henkilöistä, joiden ajatellaan olevan jollakin tapaa poikkeuksellisia tai erilaisia, eräänlaisia yhteisön mustia lampaita. Useimmat ovat nuoruudessa murtautuneet ulos ihanteista ja etsineet itselleen toisenlaisen ”identiteetin”, jonka avulla he ovat viestittäneet haluavansa kuulua valtavirrasta poikkeavaan yhteisöön, esimerkiksi alakulttuuriin, tai haluavansa olla yksilöllisiä, erilaisia kuin muut. Osalla erilaisuuden kokemukset ovat olleet aina läsnä. Silti jotakin on imetty omasta kulttuurista. Työväenluokan asenne näkyy monilla edelleenkin esimerkiksi ahkeruuden ja työmoraalin kautta. Musiikilla on tärkeä sija elämässä ja suhde siihen on intohimoinen. Kyse ei ole pelkästään nopeasta voiton tavoittelusta, vaan yksinkertaisesti siitä, että on haluttu saada ammatti ja työ musiikin alueella. Käsittelemissäni elämäkertoissa musiikilla on nuorille merkittävä sija elämässä, mikä ei liene yllätyksellistä, koska kyseessä ovat tulevaisuuden rock-laulajat. Myös Takalan tutkimuksen muutamalle nuorelle musiikilla ja musiikin harrastamisella oli elämässä merkittävä sija. Takala kirjoittaakin, että musiikki on joillekin ihmisille koko elämä ja elämäntapa. Hän kirjoittaa Villestä, 16-vuotiaasta koulunsa keskeyttäneestä nuoresta, joka sai perussykkeensä lähinnä vain rockista. (Takala 1992, 50.)

Teosten rakenne on yleensä ollut syntymästä kuolemaan. Nuoruudelle ja kouluajalle on annettu runsaasti tilaa. Lukemani teokset ovat kirjoitettu faktuaaliseen muotoon, osassa on käytetty kaunokirjallisuudelle tyypillistä ilmaisukieltä. Poikkeuksellinen teos on kirja Jim Morrisonista ja Michael Hutchencesta, jota käytin saadakseni enemmän tietoa jälkimmäisestä laulajasta, koska minulla oli vaikeuksia saada häntä käsittelevää kirjaa käsiini.

Lipponen kirjoittaa, että esimerkiksi ravintolassa tai kaupassa käyttäydymme tiettyjen skeemojen ja skriptien mukaisesti, jotka perustuvat vakiintuneisiin, sisäistettyihin ja jopa normatiivisiksi muodostuneisiin kulttuurisiin odotuksiin ja käytänteisiin. Toisinaan joku kuitenkin tahattomasti tai tahallisesti rikkoo tätä odotusten struktuuria. Tällainen

poikkeava käyttäytyminen on jollakin tavalla selitettävä ja tehtävä ymmärrettäväksi, sille on annettava merkitys. (Lipponen 1999, 61.) Aivan kuten opettaja yrittää ymmärtää ja tulkita luokkahuoneen poikkeavaan käytöstä, löytää teoille jonkinlaisen merkityksen, myös elämäkertojen kirjoittajat ja niiden lukijat yrittävät ymmärtää jonkun ihmisen sanoja, tekoja ja elämää. Lisäksi elämäkerroissa yritetään usein löytää syy henkilön menestykselle. Joskus esimerkiksi vaikeat kotiolot ja lapsuus saatetaan kuvailla menestyksen syyksi, vaikka kyse olisi puhtaasti intohimosta musiikkiin. Elämäkerroissa halutaan luokitella ihmiset usein lokeroihin. Kuka on hippi tai rokkari, introvertti tai ekstrovertti. Näiden luokkien kautta etsitään syitä henkilöiden käytökselle. Horoskooppimerkin esimerkiksi katsottiin määrittävän Bob Dylanin persoonaa.

Pojan näkymättömyys oli myös sisäistä. Bob alkoi kaivata sekä henkilökohtaista yksityisyyttä että julkista hyväksyntää. Todellinen kaksonen: introvertti kamppaili ekstrovertin kanssa, ujosta pojasta tuli kerskailija, mukavasta kaverista tuli hyökkäävä, ahkera poika muuttui pahaksi. (Bob Dylan)

Vanhempien huolenaiheena oli usein se, että heidän lapsensa ei kykenisi elättämään itseään taiteiden varassa, mikä on toki tyypillinen huolenaihe luovien lasten vanhemmilla. Bob Dylanin äiti yritti saada tätä kiinnostumaan fysiikasta ja hänen isänsä auttoi häntä matematiikassa. Isä tarjoutui auttamaan Bobia aina kun tämä tarvitsi apua oppiaineissa. Useissa elämäkerroissa nimenomaan vanhemmat ovat toivoneet lapsensa panostavan enemmän akateemisiin ja luonnontieteellisiin aineisiin sekä käytännön tekemisiin, joihin musiikkia ja taiteita ei laskettu. Taiteet on nähty lähinnä harrastuksena tai häiriötekijänä, joka edesauttaa sitä, että koulussa ei menestytä.

Alkuun laittamani lyriikat ovat australialaisen MaxQ-yhtyeen laulusta Way of The World, joka kuvaa monellakin tapaa jonkinlaista rock-maailman asennetta. Yhtyeen laulaja ja lyyrikko on edesmennyt Michael Hutchence, joka on paremmin tunnettu Inxs-yhtyeestä. Laulussa ilmenee ajatus siitä, että valtio on vihollinen, joka riistää ihmisieluja ja uskonnon tavoitteena on ihmisten alistaminen sekä pitäminen otteessa. Tässä maailmassa elämme jatkuvan pelon alaisuudessa. Kenties tässä on joitakin viitteitä siihen, että monet rock-muusikot on leimattu jo nuorena poikkeaviksi siitäkin huolimatta, että he eivät ole välttämättä tehneet ketään kohtaan mitään väärää. Heidät on leimattu vääränlaisiksi, mutta toisin kuin monet muut, he eivät ole halunneet alistua, vaan ovat halunneet saavuttaa aseman, jossa heidän äänensä ja aatteensa on saatu

kuuluviin. On haluttu saada oikeutus omalle persoonalle, sille mitä aidosti sisimmissään tuntee olevansa mukautumatta liikaa yleisiin vaatimuksiin ja normeihin. Älä kadota sieluasi ajattelumalli on voimakkaasti läsnä esimerkiksi rock-lyriikoissa.

Laine kirjoittaa (1991, 63) seuraavasti:

Olemme kaikki potentiaalisia rikollisia, mutta lainvastaisia tekoja tekevät erityisesti ne, jotka ovat vapaita konventionaalisen yhteisön ihmissuhteista ja instituutioista. Tässä korostuu erityisesti niin sanotun epävirallisen lähikontrollin merkitys normien ja arvojen sosiaalistamisessa. Erityisellä sijalla ovat perhe, koulu, uskonnolliset yhteisöt, naapurusto yms. Ihmiset, joilla ei ole sidoksia näihin instituutioihin, toteuttavat meissä kaikissa olevan paineen poikkeaviin tekoihin. Rikollisuuden syy on siten siinä, ettei ole tekijää, joka ehkäisisi sitä.

Elämäkerroissa esiintyy mielenkiintoinen teema. Monien kohdalla isä on ollut vankilassa, mutta hänen jälkeläisensä on löytänyt musiikin kautta toisenlaisen tavan toteuttaa itseään ja menestyä elämässä. Jonkinlainen rikollisuuden kierre on tätä kautta mahdollisesti saatu lopetettua. Musiikin kuuntelu ja soittaminen tarjoavat mahdollisuuden purkaa tunteitaan ja etsiä itseään sekä käyttää aikaa järjestelmällisemmin. Se tarjoaa myös mahdollisuuden kuulua johonkin alakulttuuriin tai yhteisöön, jossa saa helpommin olla oma itsensä.

Rock-yhtye Pink Floydin The Wall kappaletta käytetään tyypillisenä esimerkkinä kouluun kohdistetusta negatiivisesta asenteesta. Kappaletta esimerkkinään käyttävät myös esimerkiksi Laine (1991) ja Ziehe (1991). Lyriikoissa esiintyy ajatus siitä, että emme tarvitse koulutusta tai ulkoista kontrollia. Niissä viitataan myös koulussa harjoitettuun sarkasmiin ja toivotaan opettajan jättävän oppilaat rauhaan. Jo nimi Wall viittaa jonkinlaiseen suljettuun tilaan, vankilaan, josta ei ole ulospääsyä. Lisäksi ajatus sisältää kuilun opettajan ja oppilaiden välillä, ylemmän ja alemman kerroksen.

Elämäkerroissa nuoruudella on usein tärkeä sija. Sen avulla kasvetaan kohti aikuisuutta, jonkinlaista normatiivista sellaista. Nuoruuden ajatellaan olevan vaihe ja siihen kuuluvan kapinan ohimenevää. Elämäkertojen valossa on kuitenkin pakko pohtia sitä, kuinka monelle nuorelle angsti ja kapina ovat kuitenkin ”todellisia”, eivätkä ryhmäpaineen aiheuttamia. Osa nuorista esittää ”kovista”, koska se kuuluu esimerkiksi yläkoulun kulttuuriin. Kuitenkin kotona he voivat ottaa roolin pois, koska siellä odottaa

turvallinen koti ja vanhemmat. Näin ei kuitenkaan ole kaikilla. ”Koviksen” rooli on todellinen, koska pitää jaksaa pärjätä, selviytyä hengissä vaikeista olosuhteista.

Mielenkiintoiseksi koin koulumaailman ”universaaliuden”. Suomalaisten ja esimerkiksi amerikkalaisten tapa kertoa koulusta on samantyylinen. Koululuokan tylsyys, asenneongelmat, koulun mielekkyyteen liittyvät pohdinnat, opiskelun ja koulun erottaminen toisistaan olivat keskeisiä teemoja kaikissa teoksissa. Huomioitavaa on myös koulussa menestymisen tärkeyden kokeminen. Oletusarvo on usein, että mikäli et pärjää koulussa, et pärjää missään muuallakaan. Koulu muokkaa usein käsityksiä itsestämme, mutta se muokkaa myös niitä käsityksiä, joiden kautta arvotamme toisiamme. Koulussa pärjännyt on ”älykäs”, koulussa epäonnistunut ”tyhmä”. Merkille pantavaa oli koulun ”staattisuus”. Käytösongelmia esiintyy edelleen, kaavamainen opiskelu on usein käytössä, vaikutusmahdollisuudet riviopettajilla saattavat olla vähäisiä. Toki vuosien varrella koulussa on tapahtunut myös muutoksia ja opetuksen muuttumista ohjauksellisempaan suuntaan, mutta silti teoksia lukiessa havainnoi, että useat tapahtumat ja ajatukset voisivat kertoa tästä päivästä.

Idea gradu-tutkielmaani tuli omasta harrastuksesta: luen paljon elämäkertoja. Eräällä tavalla se on syntynyt rakkaudesta kirjoihin ja musiikin kuunteluun. Vuosia sitten luin Kurt Cobainin elämäkerran ja se oli monessa mielessä vaikuttava. Kurt Cobainin elämäkerta on yksi lohduttomimmista kertomuksista, joita olen koskaan lukenut. Se on samantyylinen kuin Deborah Spungenin tyttärestään kirjoittama kirja Nancy, jonka englanninkielinen nimi on osuvampi: *And I Don't Want To Live This Life*. Niissä ei ole paljon toivoa. Elämä on ahdistuksen ja masennuksen täyttämää, mielenterveyden ongelmat ovat osa sitä. Tätä kaikkea lääkitään huumeiden avulla. Aivan kuin kohtalo olisi alusta asti määrätty. Molempia teoksia lukiessa syntyy kuitenkin ajatus, mitä olisi voitu tehdä toisin? Kaikki kertomukset eivät kuitenkaan ole näin traagisia. Osa laulajista on onnistunut saavuttamaan vakaan aseman rock- maailman huipulla, esimerkiksi Jon Bon Jovi, Bruce Springsteen sekä David Bowie. Nuoruuden musiikilliset haaveet ovat konkretisoituneet loppujen lopuksi näyttäväksi uraksi musiikin parissa.

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M.A. 1999. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Jyväskylä: Nemo.
- Aaltola, J. 2001. Filosofia, tiede ja ymmärtäminen. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus.
- Aho, M. 2007. Tekstien paljous. Teoksessa M. Aho & A-V. Kärjä (toim.) Populaarimusiikin tutkimus. Vastapaino: Tampere.
- Aittola, T. 1998. Nuorten arkipäivän oppimisympäristöt. Teoksessa L. Laurinen (toim.) Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina. Jyväskylä: Atena.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Riika: Inprint.
- Altschuler, G.C. 2009. All Shook Up. How Rock n' roll Changed America. Cary: Oxford University Press.
- Bardy, M. & Känkänen, P. 2005. Omat ja muiden tarinat. Ihmisyyttä vaalimassa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Berger, Peter L. & Luckmann, T. 1994. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Gaudeamus: Helsinki.
- Blaxter, L. 2010. How to Research. Berkshire: Open University Press.
- Bourdieu, P. 1987. Sosiologian kysymyksiä. Tampere: Vastapaino.
- Brake, M. 1985. Comparative Youth Culture: Sociology of Youth Cultures and Youth Subcultures in America, Britain and Canada. London: Routledge.
- Bruner, Jerome 2010. Narrative, Culture and Mind. Teoksessa Deborah Schiffrin, Anna De Fina & Anastasia Nylund. Georgetown University Press.
- Bruun, S. & Lindfors, J. & Luoto, S. & Salo, M. 1998. Jee Jee Jee. Suomalaisen rockin historia. Porvoo: WSOY.
- Burnett, J. 2010. The Time Machine in Theory and Practice. Farnham: Ashgate Publishing Group.
- Cacciatore, R. & Koisa-Kanttila, S. 2008. Pelastakaa pojat! Helsinki: Minerva.
- Cavallo, D. 2001. Fiction of the Past: The Sixties in American history. New York: Palgrave MacMillan.
- Crossley, M.L. 2000. Introducing Narrative Psychology, Self, Trauma and the Construction of Meaning. Suffolk: Open University Press.

- Csóti, M. 2003. School Phobia, Panic Attacks and Anxiety in Children. Jessica Kingsley.
- Czarniawska, B. 2004. Narratives in Social Science Research. London: Sage.
- Elms, A.C. & Heller, B. 2005. Twelve Ways to Say "Lonesome": Assessing Error and Control in the Music of Elvis Presley. Teoksessa W.T. Schultz (toim.) The Handbook of Psychobiography. New York: Oxford University Press.
- Erben, M. 1996. The Purposes and Processes of Biographical Method. D. Scott & D. Usher (toim.) Understanding Educational Research. New York: Routledge.
- Erikson, E.H. 1966. Nuori Luther. Psykoanalyttinen ja historiallinen tutkimus. Helsinki: Weilin Göös.
- Erkkilä, R. Narratiivinen kokemuksen tutkimus. Koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa J. Perttula. & T. Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys-tulkintaymmärtäminen. Dialogia oy, Helsinki.
- Flynn, D. 2000. Adolescence. Teoksessa I. Wise (toim.) Adolescence. London: Karnac Books.
- Frith, S. 1988. Rockin potku: nuorisokulttuuri ja musiikkiteollisuus. Jyväskylä: Suomen Etnomusikologisen Seuran julkaisuja 1.
- Fornäs, J. 1998. Kulttuuriteoria. Tampere: Vastapaino.
- Gaar, G. G. She's A Rebel. The History of Women in Rock & Roll. London: Blandford.
- Goffman, E. 1971. Arkielämän roolit. Porvoo: Wsoy.
- Goffman, E. 2012. Vuorovaikutuksen sosiologia. Tampere: Vastapaino.
- Grossberg, L. 1995. Mielihyvän kytkennät. Risteilyjä populaarikulttuurissa. Tampere: Vastapaino.
- Hebdige, D. 1979. Subculture. The Meaning of Style. Routledge: Florence.
- Heikkinen, H. 2003. Narratiivisuus- ei yksi vaan monta tarinaa. Teoksessa H. Heikkinen & L. Syrjälä (toim.) Minussa elää monta tarinaa. Kirjoituksia opettajuudesta. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Hietala, T., Kaltiainen T., Metsärinne U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli- koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Tammi.
- Hietala, V. 2006. Kertovuus. Teoksessa S. Ridell, P. Väliaho & T. Sihvonen (toim.) Mediaa käsittämässä. Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, S. & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hoikkala, T. 1989. Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Helsinki: Gaudeamus.

Husserl, E. 2012. Eurooppalaisten tieteiden kriisi ja transsendentaalinen fenomenologia. Helsinki: Gaudeamus.

Hänninen, V. 2002. Sisäinen tarina. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavilla www-muodossa: <http://uta17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/67873/951-44-5597-5.pdf?sequence=1> (Luettu 10.2.2014).

Ihanus, J. 1999. Minäkertomukset. Teoksessa J. Ihanus (toim.) Kulttuuri ja psykologia. Helsinki: Yliopistopaino.

Jokinen, K. 2003. Kirjoitetut rockmuistot. Teoksessa (toim.) K. Saaristo: Hyvää paha rock'n'roll. Sosiologiaa kirjoituksia rockista ja rockkulttuurista. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Josselson, Ruthellen 2011. Narrative Research: Constructing, Deconstructing and Reconstructing Story. Teoksessa F. J. Wertz, K. Charmaz, L. M. McMullen, R. Josselson, R. Anderson, and E. McSpadden (toim.) Five ways of doing qualitative analysis. Phenomenological Psychology, Grounded Theory, Discourse Analysis, Narrative research, and Intuitive Inquiry. UK: Guildford Publications.

Juvonen, A. 2000. Johnnyllakin on univormu, heimovaatteet- ja kampaus..” Musiikillisen erityisorientaation polku musiikkiminän, maailmankuvan sekä musiikkimaun heijastamina. Jyväskylä Studies in Arts n:o 70. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla www-muodossa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-135-9/urn_isbn_978-952-219-135-9.pdf. (Luettu 12.1.2014).

Järviluoma, H. & Rautiainen, T. 2003. Populaarimusiikin tutkimus. Teoksessa (toim.) T. Eerola, J. Louhivuori & P. Moisala. Johdatus musiikintutkimukseen. Helsinki: Suomen musiikkitieteellinen seura.

Kaasila, R. 2008. Eri lähestymistapojen integroiminen narratiivisessa tutkimuksessa. Teoksessa R. Kaasila, R. Rajala & K. E. Nurmi (toim.) Narratiivikirja: menetelmiä ja esimerkkejä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Kakkuri-Knuutila 2000. Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Helsinki: Gaudeamus.

Kalela, J. 2002. Tutkijan vapaus historiantutkimuksessa. Teoksessa S. Karjalainen, V. Launis, R. Pelkonen & J. Pietarinen. Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus.

Kallioniemi, K. 1990. Dandy, soul-mies ja rock-sankari. Helsinki: Kansan Sivistystyön Liitto.

Kaplan, L.J. 1986. Nuoruus-hyvästijättö lapsuudelle. Helsinki: Otava.

Keltikangas-Järvinen, L. 2009. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Kemppinen, P. 1998. Nuoruuden taikaa. Kurkistuksia nuorisokulttuureihin. Kannustusvalmennus P.&K. Oy.

- Komonen, K. 1999. Yksilöllinen valinta vai portti koulutukselliseen syrjäytymiseen. Teoksessa M. Kuorelahti & R. Viitanen (toim.) Holtittomasta harhailusta hallittuun harhailuun- nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Nuora.
- Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityspsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Kujala, T. 2007. Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä. Teoksessa E. Syrjäläinen, A. Eronen & V-M. Värri (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Yliopisto.
- Kurkela, K. 1996. Nuoren aggressiivisuus ja musiikki. Teoksessa L.Suurpää & P. Aaltojärvi (toim.) Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Laine, K. 2000. ”Tunti vain”. Oppituntitila ja nuorten oppimiskokemukset. Teoksessa T. Tolonen (toim.) Suomalainen koulu ja kulttuuri. Tampere: Vastapaino.
- Laine, M. 1991. Johdatus kriminologiaan ja poikkeavuuden sosiologiaan. Helsinki: Tietosanoma.
- Latomaa, T. 2005, Ymmärtävä psykologia: Psykologia rekonstruktiivisena tieteenä. Teoksessa (toim.) J. Perttula & T. Latomaa. Kokemuksen tutkimus. Merkitys-tulkinta-ymmärtäminen. Helsinki: Dialogia.
- Lehtimäki, M. 2002. Elämäkertamuodon itsereflektio: fiktiiviset ja visuaaliset keinot Edmund Morrisin Reagan-biografiassa Dutch. Teoksessa M. Lehtimäki (toim.) Merkkejä ja symboleja. Esseitä kirjallisuudesta ja sen tutkimuksesta. Tampere: Yliopistopaino
- Lehtonen, M. 2000. Merkitysten maailma. Helsinki: Vastapaino.
- Leppänen, T. 2007. Populaarimusiikin yleisöjen identiteettejä kartoittamassa. Teoksessa M. Aho & A-V. Kärjä (toim.) Populaarimusiikin tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Leskelä-Kärki, M. 2010. Elämäkerrat, uudet trendit ja julkisuus. Saatavilla www-muodossa <http://www.aka.fi/fi/T/Tiedetapahtumat/Tiedeviikko-2012/Elamakerrat-uudet-trendit-ja-julkisuus/>. (luettu 25.1.2014).
- Lipponen, L. 1999. Kertomus kulttuurisesti suuntautuneen psykologian ydinmetaforana. Teoksessa (toim.) J.Ihanus. Kulttuuri ja psykologia. Helsinki: Yliopistopaino.
- Lähteenmaa, J. 1989. Rockin miehisyyden nousua ja laskua. Teoksessa J.Lähteenmaa (toim.) Rockin seksuaalisuus. Helsinki: Gaudeamus.
- Lähteenmaa, J. 1996. Alakulttuuriteorian nousu ja tuho. Teoksessa (toim.)L.Suurpää &P. Aaltojärvi. Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

- Löfblom, K. 2013. Nuorten kokemien elämysten yksilölliset ja yhteisölliset merkitykset. Turku: Annales Universitatis Turkuensis C 358.
- McAdams, Dan P. 2004. Narrating the Self in Adulthood. Teoksessa *Aging and Biography : Explorations in Adult Development*. New York: Springer Publishing Company.
- Mello, R.A. Collocation analysis: a method for conceptualizing and understanding narrative data. *Journal of Qualitative Research*. 231-243.
- Moore, R. 2009. *Sells like Teen Spirit: Music, Youth Culture, and Social Crisis*. New York: New York University Press.
- Määttä, Kaarina 2007. Rakastuminen lumoa ja satuttaa nuoruusiässä. Teoksessa (toim.) K. Määttä. *Helposti särkyvää. Nuoren kasvun turvaaminen*. Helsinki: Kirjapaja.
- Niiniluoto, I. 2002. Tieteen tunnuspiirteet. Teoksessa S. Karjalainen, V. Launis, R. Pelkonen & J. Pietarinen. *Tutkijan eettiset valinnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Nurmi J.E, Ahonen T., Lyytinen H. , Lyytinen P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2010. *Ihmisen psykologinen kehitys*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Nurmi, J-E. & Salmela-Aro, K. 2002. Motivaatio elämänkaaren siirtymissä. Teoksessa P. Kansanen & K. Uusikylä (toim.) *Luovuutta, motivaatiota ja tunteita*. Helsinki: Ps-kustannus.
- Nünning, A. 2010. *Making Events-Making Stories-Making Worlds: Ways of Worldmaking from a Narratological Point of View*. Teoksessa Nünning, V. (toim.) *Cultural Ways of Worldmaking*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Nyqvist, L. 2007. Nuoret väkivallan silmässä. Teoksessa K. Määttä (toim.) *Helposti särkyvää. Nuoren kasvun turvaaminen*. Helsinki: Kirjapaja.
- Oksanen, A. 2013. Female Rock Stars and Addiction in Autobiographies. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*. 123-140.
- Paananen, S. 2008. Saksalainen elämäkertametodologia oppimisen tutkimuksessa. Teoksessa R. Kaasila, R. Rajala & K. E. Nurmi (toim.) *Narratiivikirja: menetelmiä ja esimerkkejä*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Pietarinen, J. 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa S. Karjalainen, V. Launis, R. Pelkonen & J. Pietarinen (toim.) *Tutkijan eettiset valinnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Pikkuvirta, R. & Keskinen, S. 2005. Luokkahuoneen sukupuoliroolit opetusdiskursissa. Teoksessa T. Merisuo-Storm & M. Soininen (toim.) *Opettajuuden jäljillä. Varhaiskasvatuksesta aikuiskasvatukseen*. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja B:74.
- Polkinghorne, D. E. 1995. *Narrative Configurations in Narrative Analysis*. teoksessa J. A. Hatch & R. Wisniewski (toim.) *Life History and Narrative* routledge : London.

- Polkinghorne, D.E. 2004. Narrative Knowing and the Study of Lives. Puuronen, V. 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino. Teoksessa Aging and Biography : Explorations in Adult Development. New York: Springer Publishing Company.
- Roos, J.P. 1987. Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerroista. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Saatavilla [www-muodossa: https://helda.helsinki.fi/handle/10138/16232](http://www.muodossa.fi/helda.helsinki.fi/handle/10138/16232) (luettu 5.2.2014).
- Rousseau, J.J. 1933. Émile eli kasvatuksesta. Porvoo: WSOY.
- Räsänen, P. 2005. Havaintojen mittaus ja aineiston jäsentämisen metodologia. Teoksessa.) P. Räsänen, A-H. Anttila & H. Melin (toim.) Tutkimus menetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat.
- Saarento, S. & Kärnä, A. & Hodges, Ernest.V.E & Salmivalli, C. 2013. Student-, classroom-, and school-level risk factors for victimization. Journal of School Psychology 51. 421- 434.
- Salmivalli, C. 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Helsinki: Gaudeamus.
- Schultz, W.T. 2005. How to Write a Psychobiography. Teoksessa W.T. Schultz (toim.) The Handbook of Psychobiography. New York: Oxford University Press.
- Schultz, W.T. 2005. Nothing Alive Can Be Calculated. The Psychobiographical Studies of Artists. Teoksessa W.T. Schultz (toim.) The Handbook of Psychobiography. New York: Oxford University Press.
- Sinkkonen, J.2010. Nuoruusikä. Helsinki: Wsoy.
- Starr, L. & Watermann C. 2005. American Popular Music. The Rock Years. Cary NS New York: Oxford University Press.
- Syrjälä, L. 2010. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. teoksessa (toim.) J.Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkuinoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Takala, M. 1992. ”Kouluallergia”- yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Tolonen, T. 2000. Hiljainen poika ja äänekäs tyttö. Ääni, sukupuoli ja sosiaalisuus koulussa. Teoksessa T. Tolonen (toim.) Suomalainen koulu ja kulttuuri. Tampere: Vastapaino.
- Tolonen, T. 2001. Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset. Helsinki: Gaudeamus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turunen, K. E. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Helsinki: Jyväskylä.
- Törmä, S. 2003. Piilo-opetussuunnitelman jäljillä. Teoksessa (toim.) S. Törmä, M. Vuorikoski & S. Viskari. Opettajan vaiettu valta. Tampere: Vastapaino.

Uusikylä, K. 1994. Lahjakkaiden kasvatusta. Helsinki: WSOY.

Uusikylä, K. 2002. Voiko luovuutta opettaa? Teoksessa (toim.) P. Kansanen & K. Uusikylä. Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Opetuksen tutkimuksen uusia suuntia. Jyväskylä: PS-kustannus.

Uusitalo, T. 2007. Nuoruusajan yksinäisyys. Teoksessa (toim.) K. Määttä. Helposti särkyvää. Nuoren kasvun turvaaminen. Helsinki: Kirjapaja.

Vanttaja, M. 2002. Koulumenestyjät. Tutkimus laudaturylioppilaiden koulutus- ja työurista. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Viskari, S. & Vuorikoski, M. 2003. Ei kai opettaja kone ole...Opettajan työ opiskelijoiden silmin. Teoksessa (toim.) S. Törmä, M. Vuorikoski & S. Viskari. Opettajan vaiettu valta. Tampere: Vastapaino.

Vuorikoski, M. 2003. Valta ja sukupuoli opettajaksi opiskelevien koulumuistoissa. Teoksessa S. Törmä, M. Vuorikoski & S. Viskari (toim.) Opettajan vaiettu valta. Tampere: Vastapaino.

Ziehe, T. 1991. Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Tampere: Vastapaino.

ELÄMÄKERRAT

Aaltonen, Remu & Honkanen, Nina 1997. Seitsemän ilon kyyneleet. Helsinki: Otava.

Echols, Alice 2000. Janis Joplin. Paratiisin arvet. Helsinki: Like.

Faithfull, Marianne 1995. Elämäni rock`n`roll. Helsinki: Tammi.

Guralnick, Peter. 1994. Nuori Elvis. Viimeinen juna Memphisiin Helsinki: Like.

Hinton, Brian 2000. Joni Mitchell. Both Sides Now- The Biography. Sanctuary Publishing.

Jackson, Laura. 2011. Jon Bon Jovi. Helsinki: Minerva.

Jackson, Laura 2012. Freddie Mercury. Elämäkerta. Helsinki: Minerva.

Johnstone, Nick. Patti Smith. Rock`n`roll Nigger. Helsinki: Johnny Kniga.

Lawrence, Sharon 2006. Jimi Hendrix. Mies, musiikki ja totuus. Helsinki: Like.

Lydon, John & Zimmerman, Keith & Zimmerman, Kent 2005. Johnny Rotten. Helsinki: Johnny Kniga.

Marsh, Dave 2009. Bruce Springsteen. Pomon tarina. Helsinki: Like.

Metsämäki, Heikki & Miettinen, Juha 1996. Badding. Rauli Somerjoen elämä ja laulut. Sputnik.

Miljoona, Pelle 2004. Elossa ja potkii!The elämäkerta. Helsinki:Wsoy.

Murray, Jacqueline 2012. A Tale of Two Brothers. Jim Morrison & Michael Hutchence. USA: Author House.

Osbourne, Ozzy & Ayres, Chris 2010. Minä, Ozzy. Helsinki: Like.

Riordan, James & Prochnicky, Jerry 1991. The Life and Death of Jim Morrison. Break on Through.London: Plexus.

Sandford, Christopher 1996. Kurt Cobain. Helsinki: Like.

Shelton, Robert 1987. Bob Dylan. Elämä ja musiikki. Helsinki: Weilin Göös.

Spitz, Marc 2010. David Bowie. Helsinki: Otava.

Spitz, Marc 2012. Mick Jagger. Helsinki: Otava.

Tosches, Nick 2008. Helvetin tuli. Jerry Lee Lewisin tarina. Helsinki: Johnny Kniga.

Tyler, Steven 2012. Steven Tyler. Maailmojen välissä. Rock'n`roll-muistelmät. Helsinki: Like.

Väntänen, Ari 2011. Michael Monroe. Helsinki: Like.

Wall, Mick 2005. Bono. In the Name of Love. UK:Andre Deutsch.

Wall, Mick 2008. W.A.R. W. Axl Rose. Helsinki: Like.